

A TURJÁNVIDÉK ÉSZAKI RÉSZÉNEK FLORISZTIKAI SZEMPONTBÓL JELENTŐS NÖVÉNYFAJAI

CsÁKY Péter

Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, 1121 Budapest, Költő u. 21. E-mail: csakyp@dinpi.hu

Az alábbi tanulmány a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai, valamint az Igazgatóság megbízásából dolgozó kutatók által közel három évtizeden át a Turjánvidék északi részén végzett feltáró és monitorozó munka florisztikai szempontból jelentős eredményeinek összefoglalását adja közre, kiegészítve az általunk elérhető irodalmi és herbáriumi anyagokkal, adatokkal. A florisztikai adatok feldolgozása során a fő hangsúlyt a Turjánvidék Natura 2000 területre helyeztük. Ez a terület a „klasszikus” Turjánvidéken kívül magába foglalja a Homokhátság (Duna–Tisza közí hátság) turjánok közé ékelődő vagy azokkal közvetlenül szomszédos homokterületeit is.

A Turjánvidék északi határa Soroksárnál és Gubacsi-pusztánál húzódik, ahol még most is több, kisebb-nagyobb kiterjedésű, bizonytalan jövőjű lápterület található, néhol homokbuckasorok közé ékelődve. A tanulmányban tárgyalt terület déli határát pedig a dabasi Daruköltő-turjától délkeleti irányban, a tatárszentgyörgyi Sarlósár-pusztán keresztül a táborfalvai Vágtapályáig, valamint a ladánybenei Madarasi-tóig húzható vonal jelöli ki.

Kulcsszavak: láprét, ligeterdő, szárazodás, sztyepprét, Turjánvidék

BEVEZETÉS

Az ember által nem befolyásolt vagy kevésbé átalakított Turjánvidék növényzeti képét a láperdők, ligeterdők, különböző tölgyesek és a rekettyefüzesekkel tagolt láp- és mocsárrétek, valamint félszáraz és száraz sztyepprétek, illetve a homokhátak felnyíló száraz erdőfoltjai és gyepek közösségei határoznák meg. A környezeti adottságok – akár mikroléptékű – változatosságából is következő növényzeti sokféleség kiemelkedően gazdag flórának biztosított/biztosít itt életteret. Azonban a gazdálkodó ember jelenléte folyamatos és mélyreható változásokat okozott/okoz az eredeti flóra gazdagságában. Az egyik legmarkánsabb változás a lápok lecsapolásának megindítása volt, aminek kezdeti hatásairól Boros Ádám szemléletesen számolt be 1936-os cikkében (BOROS 1936). Többek között a lecsapolások hatásaként váltakozó ütemmel ugyan, de azóta is folyamatosan szegényedik a természetes flóra. Ez sajnos nemcsak a vizes élőhelyekre vonatkozik, hanem sztyepp- és erdősztyepp-vegetációra is. Ezért is érdemes időről-időre számot vetni, mi található még meg a ládafiában.

A Turjánvidék környezeti adottságairól, növényzetéről és flórájáról két olyan jelentős írás is napvilágot látott a közelmúltban, amelyek átfogó képet adnak az itt található fajokról és élőhelyekről (MOLNÁR és VARGA 2006, S. CSOMÓS és SEREGÉLYES 2007). A flóra és vegetáció gazdagságának okaiba pedig a Kun András tollából származó, e kötetben megjelenő *Kétféle erdőhatár – Gondolatok a Turjánvidék vegetációjának történetéről, növényzeti gazdagságának okairól* című cikk nyújt részletes betekintést (KUN 2018).

A TÉRSÉG BOTANIKAI KUTATÁSÁNAK VÁZLATOS ÁTTEKINTÉSE

A Turjánvidék flóra- és vegetációkutatásának kezdete, oly sok magyar tájéhoz hasonlóan Kitaibel Pál nevéhez fűződik. Az 1792-es és 1800-as útjai során (*Iter banaticum transsylvanicumque* – Izsák; *Iter banaticum primum* – Taksony, Apaj, Szabadszállás) még csak elhalad vagy áthalad a vidéken, de 1805-től kezdődően dokumentáltan négy útja során is megfigyeléseket végez Alsónémedi, Dabas, Ócsa, Örkény, valamint Soroksár területén (GUSZLEV és PRISZTER 2001, LÖKÖS 2001). Az elsőséggel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy Winterl Jakab korábban is járhatott a terület északi részén, mint Kitaibel, de az 1788-ban megjelenő munkájában (*Index horti botanici universitatis hungaricae, quae Pestini est*) az általa ismertetett fajoknak – egy-két kivételtől eltekintve – nem

1. ábra. Anton Kerner 1858-as munkájában szereplő illusztráció a puszta gubacsi zombékosról (*Zombékmoor*) (KERNER 1858)

adja meg az előfordulási helyét, még a *novum*-ként szereplőket sem. Így nem lehet pontosan tudni, honnan származnak az „adatai” (BORBÁS 1879).

Kitaibel után Sadler József közöl adatokat – pl. *Astragalus varius*, *Paranassia palustris*, *Ranunculus lingua* – a térség északi részéről, az esetek többségében általános élőhelyleírással, pontos helymegjelölés nélkül (SADLER 1840). A XIX. század második felében tevékenykedő Anton Kerner viszont nemcsak precíz megfigyelésekkel, hanem nagyon sok előfordulási adattal is gazdagította a Turjánvidékkel kapcsolatos ismereteket (1. ábra). Ő említi először az Alsódabas melletti Peszér-pusztáról (*Puszta Peszér bei Alsó Dabas*) például a *Dianthus diutinus*, a *Libanotis pyrenaica* vagy a *Viburnum lantana* előfordulását. Az ő nevéhez fűződik a *Spiraea crenata* említése is a tatárszentgyörgyi Erdőhegy területéről (KERNER 1858, 1867, 1868, 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1874, 1875, 1876, 1877).

Ebből az időszakból Anton Kerner mellett érdemes még megemlíteni Friwaldszky Imrét is, aki az 1850-es években a Peszéri-erdőt látogatta meg többször. Az ő színes és szemléletes, pár soros növényzetleírásán keresztül betekintést kaphatunk az akkori erdő gazdagságába: „*A puszta-peszéri erdő Gyón helysége közelében, Pesttől négy mérföldnyire, a vizenyős rétség és sivatag homoktenger közepett viruló oázként terül el. Varázsalakban mutatkozik már távolról a tündéres délibábban el-elmerülő sudarak csoportozata, [...] Nem kevésbé meglepő ezen erdősziget növényzete is, melynek különnemű fái és cserjéi választékos csoportozatban valódi természetes angol parkot képeznek. [...], csak általánosan jegyzem meg, hogy alig van hazánkban oly fa- vagy cserjenem, mely e kis helyen némileg képviselve nem volna.*”. Beszámolójában – amely entomológus révén elsődlegesen a rovarvilág bemutatására irányul – válik ismertté többek között a *Carpinus betulus*, az *Astragalus varius*, a *Lathyrus vernus* vagy a *Dracocephalum austriacum* előfordulása is a térségből (FRIVALDSZKY 1859).

A XIX. század vége felé Borbás Vince két cikkben foglalja össze a Sadler munkája óta eltelt időszak Pest megye flórájára (pontosabban nagyrészt Budapest és környékére) vonatkozó eredményeit – részletesen bemutatva a területtel addig foglalkozók munkáját is –, amelyet kiegészített saját gyűjtési adataival (BORBÁS 1871, 1879). Néhány évvel későbbi munkájában pedig felsorolásszerűen számba veszi a Duna–Tisza köze homokterületeinek növényfajait is (BORBÁS 1886).

A herbáriumi lapok tanúsága szerint a XIX. század végén és a XX. század első évtizedében többen is megfordultak és gyűjtöttek a terület egyes részein (pl.: *Calamagrostis canescens* – Lengyel Géza; *Taraxacum bessarabicum* – Szépligeti Győző, Czákó Kálmán, Filarszky Nándor; *Veronica catenata* – Thaisz Lajos), de élőhelyeket vagy flórát leíró mű nem született.

A következő, növényzetet és flórát is bemutató összefoglaló jellegű munka Tuzson Jánostól származik. Az ő cikkeiben találkozhatunk először a Turjánvidék jellegzetes élőhelyeinek (homokpusztai turjánok, mocsárszemek) leírásával is (2. ábra) (TUZSON 1914, 1915).

A flórakutatás aranykorának talán az 1910-es évektől az 1940-es évek közepéig-végéig tartó időszakot nevezhetjük. Ekkor még a lápterületek egy része és részben az erdőterületek is „szinte” még érintetlenek voltak – legalábbis a kezdeti két évtizedben –, valamint ekkor járta a vidéket számtalan neves botanikusunk is (pl.: Bánó Lehel, Boros Ádám, Degen Árpád, Jávorka Sándor, Kárpáti Zoltán, Lengyel Géza, Péntes Antal, Soó Rezső, Thaisz Lajos, Tuzson János, Vajda László, Zsák Zoltán). A Magyar Természettudományi Múzeum Növénytarában fellelhető, a Turjánvidékre vonatkozó herbáriumi lapok zöme is ebből a korszakból származik. Az ebben az időszakban itt megfordulók közül toronymagasan emelkedik ki Boros Ádám személye. Nem csupán alapos kutatója és jó ismerője volt e vidéknek, hanem a látottakat folyamatosan dokumentáló és eredményeit többször publikáló botanikus is (BOROS 1923, 1935, 1936, 1938, 1949, 1952, 1915–1971). Szakmai érdeklődését és elhivatottságát mi sem támasztja jobban alá, mint az a tény, hogy már 16 éves korában részt vett a Tuzson János által Dabas határában vezetett Természettudományi Társulat Növényteni Szakosztály kirándulásán, amit az akkor már folyamatosan vezetett naplójában dokumentált is (BOROS 1915–1971). Ezzel az utókor számára olyan alapot adott, amely nagyon komoly értéket képvisel. 1936-os cikkében ő dokumentálta és hívta fel a figyelmet először üde lomberdei fajok (pl.: *Ajuga reptans*, *Asarum europaeum*, *Maianthemum bifolium*) előfordulásának jelentősége mellett például az *Adenophora liliifolia* vagy a *Sium sisarum* jelenlétére is a térségben. Az 1950-es években többen még gyűjtenek a területen (Baksay Leona, Jávorka Sándor, Kárpáti Zoltán, Pócs Tamás stb.), de részletesen csak Járainé Komlódi

A dabasi (Pest m.) turjánok és mocsárszemek: I. a turjánok nyirkos ösrétjeinek-, és II. vizeinek associációja; III. a közelükben levő cserjés homokpuszták - és IV. a mocsárszemek formációja.

2. ábra. Tuzson János 1915-ös munkájában szereplő illusztráció a dabasi turjánokról és mocsárszemekről (TUZSON 1915)

Magda foglalkozott az itt található vegetációval és flórával, amelynek eredményeit két cikkben foglalta össze. Boros Ádám után ő is felhívta a figyelmet további olyan fajok előfordulásának jelentőségére (pl.: *Galeobdolon luteum*), amelyek a hegy- és dombvidékeink zárt erdőiben elterjedtek, de itt a Duna–Tisza közén ritkaságnak számítanak. Emellett az általa készített vegetáció-térkép alapján kaphatunk képet arról, hogy az Öreg-turján területén végzett tőzegbányászat során milyen élőhelyek tűntek el (KOMLÓDI 1957, JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Az 1958-as év arról is nevezetes, hogy ekkor jelent meg Zólyomi Bálintnak a Budapest és környékének természetes növényzetéről szóló összefoglaló műve is. Ennek a Pesti-síkságról szóló részében felhasználta a Járainé Komlódi Magda által Ócsán és Dabason, több társulásban (pl.: tölgy-köris-szil ligeterdő, magyar körises égerláp, kiszáradó kékperjés láprét stb.) készített felvételek tabelláit (ZÓLYOMI 1958). Ugyanígy Kovács Margit Magyarország láprétjeivel foglalkozó összefoglaló művében is szerepelnek Járainé Komlódi Magda felvételei a térségből, a könyv írójának Tatárszentgyörgy területén készített cönológiai felvételeivel együtt (KOVÁCS 1962).

Az 1970-es évektől kezdődően, több évtizeden át a térséget nagyon jól ismerő Seregélyes Tibor végez – az 1980-as évek közepétől felesége S. Csomós Ágnes segítségével – vegetációdinamikai, florisztikai, valamint természetvédelmi kezeléseket megalapozó kutatásokat Ócsa és Dabas térségében. Ezek a munkák több szempontból is felbecsülhetetlen értékűek, például a jelenlegi természetvédelmi kezelési feladatok meghatározásánál (SEREGÉLYES 1980, 1987, 1992, SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990, S. CSOMÓS és SEREGÉLYES 2007 stb.).

Seregélyes Tibor munkássága mellett csak pár publikáció és néhány herbariumi lap tanúskodik arról, hogy mások is foglalkoztak a Turjánvidék növényzetével az 1970-es és 1980-as években (pl.: DOBOLYI és mtsai 1984, SIKLÓSI 1984, Szollát György és Szujkó-Lacza Júlia gyűjtései). Ebből az időszakból érdemes még megemlíteni Gotthárd Dénest, aki többször is megfordult a vidéken, és gyűjtött fajokat, mint például az *Adenophora liliifolia*-t (BÁNKUTI 1998–99, 2000, NAGY 2005, 2006, 2007). Az addig eltelt időszak lezárását a címében kicsit megtévesztő, de a Duna–Tisza köze egészének edényes flóráját szinte teljesen feldolgozó, Szujkó-Lacza Júlia és Kovács Dezső, valamint munkatársaik által összeállított flóramű adja, amely mind a mai napig referencia értékű (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁCS 1993). Ennek folytatásaként jelent meg pár évvel később a kriptogám fajok adatait összefoglaló kötet Lőkös László és Rajczy Miklós, valamint munkatársaik munkája nyomán (LÖKÖS és RAJ CZY 1999).

A *Magyarország védett növényei* című könyvhöz (FARKAS 1999) szükséges terepi kutatások, valamint a természeti területek és az *ex lege* védettséget kapó lápok, szikes tavak felmérései mind hozzájárultak ahhoz, hogy a flóra

kutatása az 1990-es évek elejétől–közepétől újabb lendületet vett. Ennek eredményeként kezdtek napvilágot látni olyan cikkek, tanulmányok, természetvédelmi kezelési tervek, védetté nyilvánítási javaslatok, valamint kutatási jelentések, amelyek a jelenleg is meglévő flórára vonatkozó ismeretünk alapjait képezik (pl.: VIDÉKI 1993, 1997, CSÁKY és KUN 1995, MÁTÉ 2001, VIDÉKI és MÁTÉ 2003). A Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság – akkor még Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság – munkatársai is ekkor kezdték meg az intenzívebb adatgyűjtési munkájukat a térség még meglévő értékeinek védelme érdekében.

Körülbelül ekkortól, a flórakutatással párhuzamosan indultak el olyan táj-történeti, élőhely-térképezési vagy a vegetáció kialakulásának okait kutató munkák is, amelyek a Duna–Tisza közével foglalkoztak, de a Turjánvidéket vagy egyes részét, illetve növényzeti típusait is magukba foglalták (MOLNÁR és mtsai 1997b, BIRÓ 1998, 2000, BIRÓ és GULYÁS 1999, FEKETE és mtsai 1999, BIRÓ és mtsai 2007, 2011 stb.).

EREDMÉNYEK

A növénynevek – egy kivétellel (*Carex flava* agg.) – az *Új Magyar Fűvész-könyvben* használt sorrendben és nevezéktan szerint szerepelnek (KIRÁLY 2009). Az orchideafajoknál zárójelben feltüntettem a *Magyarország Orchideáinak Atlaszában* (továbbiakban: Orchideaatlasz) használt elnevezéseket is (MOLNÁR V. 2011). A herbáriumi adatok a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárából, valamint a Mátra Múzeum ez idáig feldolgozott Gotthárd-gyűjteményéből származnak (BÁNKUTI 1998–99, 2000, NAGY 2005, 2006, 2007). A *Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza* című munkában – továbbiakban: Flóraatlasz (BARTHA és mtsai 2015) – szereplő adatokat csak az adathiányos vagy más egyéb irodalmi forrással nem rendelkező fajok esetében tüntettem fel. Itt érdemes megjegyezni, hogy jogi oltalmat nem élvező taxonok esetében a jelenlegi elterjedésükkel kapcsolatos ismeretek esetenként adathiányosak, mivel a felmérést végzőknek (Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai, megbízott kutatók) az esetek többségében más prioritási szempontok alapján kellett végezniük a munkájukat.

Pteridophyta

Equisetum variegatum Schleich. – tarka zsúrló

2018 tavaszán a cikk szerzője talált rá egy kisebb csoportjára Ócsán az Öreg-turján északkeleti részén, üde és kiszáradó kékperjés láprét közötti átmeneti

állományban. Irodalmi és herbáriumi adatát nem találtam a térségből. A legközelebbi ismert előfordulási hely Kunadacs, ahol Szujkó-Lacza Júlia gyűjtötte 1979-ben, gyöngyvirágos tölgyesben.

***Equisetum hyemale* L.** – téli zsurló

Ismereteink szerint Ócsán az Öreg-turján északkeleti részén elterülő rekettyefüzesben és szegélyében húzódó kiszáradó kékperjés láprét állományban, valamint a dabasi Esső területén fekvő magyar kőrises egérlápban és a XX. számú csatorna (+ oldalágai) dabasi részén, több helyen pontszerűen, de esetenként nagyobb egyedszámban fordul elő. Első irodalmi említése a térségből Borbás Vincétől származik, aki a „*Gubacsi csárdánál mocsaras helyen*” megjelöléssel jelzi a jelenlétét (BORBÁS 1879). Herbáriumi adatát nem találtam.

***Equisetum* × *moorei* Newman** – Moore-zsurló

Egy kisebb populációja található Ócsán az Öreg-turján egyik nádasodó, üdébb kiszáradó kékperjés láprét foltjában. Herbáriumi adata csak a Turjánvidék északi pereméről Simonkai Lajostól (1894 Soroksár), valamint Jávoroka Sándor és Szurák János gyűjtőpárostól (1906 Soroksár) van (SZERDAHELYI 1999).

***Ophioglossum vulgatum* L.** – közönséges kígyónyelv

Jelenlegi ismereteink szerint Dabason (Vizes-nyilas több pontján, Felső-esső, Esső) és Soroksáron (Soroksári Botanikus Kert) fordulnak elő kisebb vagy nagyobb állományai mocsár- és lápréteken, magassásosokban, valamint láp- vagy ligeterdők szegélyében. Ritkasága esetenként, talán a nehéz észrevehetőségével is magyarázható. Első irodalmi említése Járainé Komlódi Magdához köthetik, aki Ócsa területéről, tölgy-kőrisszil ligeterdőből jelzi (KOMLÓDI 1957). Az egyetlen herbáriumi adat is tőle származik, 1956 júniusából, Ócsa határából „*in silvis turfosis*” élőhely-megnevezéssel.

***Botrychium lunaria* (L.) Sw.** – kis holdruta

Az 1990-es évek elején a Turjánvidék határához közel a hernádi vasútállomás melletti homoki sztyepprétfoltból volt ismert Csapody István révén, aminek jelenkori meglétéről – keresés ellenére – sincs információnk (SEREGÉLYES 1999). Jelenleg pár tíztöves állománya a táborfalvai gyakorlótér északi részében található. Évelő nyílt homokpusztagyeppelel mozaikoló, homoki borókás-nyáras területén áthaladó, mára elhagyott úton tenyészik (CSÓKA és VERŐ 2013). Herbáriumi adatot nem találtam.

Thelypteris palustris Schott – mocsári tőzegpáfrány

Magyar kőrises égerlápok, rekettyefüzesek, tőzeges talajú nádasok és magasasosok jellegzetes faja a térségben, amely helyenként tömegesen is megjelenhet. Ismereteink szerint Alsónémediben (Kóhalom), Dabason (Akol, Alsóbesnyői-erdő, Felső-Besnyő, Vizes-nyilas, Zungor-rét), Dunaharasztaban (Felső-Úrbéri-kavicsos), Kakucson (Kis-Hajda), Ócsán (Cirjái-erdő, Kiskörös-alja, Mádencia-erdő, Nagy-erdő, Öreg-turján, Turjáni-erdő, Vizes-erdő), Soroksáron (Bitó-halom) és Tatárszentgyörgyön (Alsó-esső) található változó egyedszámú állományai. Első irodalmi említése 1830-ból, Sadler Józseftől származik (*De filicibus veris Hungariae, Transylvaniae, Croatiae et Litoralis hungarici* című munkájában), amelynek adatait Borbás Vince újra ismerteti a saját és másoktól vett kiegészítésekkel együtt ilyen érdekes megállapítással: „*Asp. Thelypteris. Sw. – A Duna–Tisza közt nedves helyeken egyetlen harasztfaj;...*” (BORBÁS 1871). Borbás későbbi munkájában *Aspidium thelypteris* néven „*Erzsébetfalva alatt mocsaras helyen*” megjelöléssel említi, amit Gubacsi-pusztaként lehet beazonosítani (BORBÁS 1879). Tuzson János Dabas határából említi *Nephrodium thelypteris* néven, és mint a „*Homokpusztai turjánok formációja nyirkos ősrétek associatiója*”-nak egyik jellegzetes fajaként közli egy évvel később (TUZSON 1914, 1915). Boros Ádám Dabas (Alsó- és Felsődabas), Sári és Ócsa területéről jelzi a jelenlétét láperdőkől és zsombékosokból (BOROS 1936). Végül érdemes még megemlíteni, hogy Járainé Komlódi Magda a magyar kőrises égerláp általa leírt öt típusából a *Dryopteris*-es típus megkülönböztető fajaként ír róla (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). A területről nagyon sokan gyűjtik 1907 és 1994 közötti időszakban a következő helymegjelölésekkel: Dabas (Alsóbesnyő, Alsódabas, Felső Dabas, Kőrises, Sári), Gyál (Fácános-dűlő), Ócsa (Kiskörös alja, Nagyturján-erdő, Ócsai szőlők, Öreg Turján, tőzegtavak, Turján-erdő, vasút mellett), Soroksár (Grosser Morast, M5-ös és Gyáli-csatorna keresztezése), Tatárszentgyörgy (Farkasordító). A gyűjtők a következők voltak: Bánó Lehel (1953), Boros Ádám (1919, 1928, 1934), Degen Árpád (1915, 1923, 1929), Felföldy Lajos (1994), Gotthárd Dénes (1975, 1977, 1978, 1980), Hanasiewicz Oszkár (1934), Horánszky András (1950, 1960), Jávorka Sándor (1950, 1951, 1957), Jávorka Sándor és Baksay Leona (1951), Kárpáti Zoltán (1931, 1950), Moldvai Rezső (1931), Péntes Antal (1948), Pócs Tamás (1950, 1951), Szerdahelyi Tibor (1979), Szujkó-Lacza Júlia (1977, 1978), Thaisz Lajos (1907), Tuzson János (1907), Vajda László (1934). Részben adathiányos faj.

Athyrium filix-femina (L.) Roth – erdei hölgy-páfrány

A Duna–Tisza közén ritka fajnak pár töve tenyészik az Alsóbesnyői-erdő egyik magyar kőrises égerláp foltjában. Négy irodalmi adata van a területről. Az első

említése a térségből Soó Rezső szinopszisában látott napvilágot (*Athyrium filix-femina*: ... [A ritka ... Duna v.: ... Ócsa,] ...), amelynek a háttéradatát nem sikerült kideríteni (Soó 1964–80). A következő említése Dobolyi Konstantin és munkatársaitól származik, akik az Ócsai Tájvédelmi Körzet területéről jelzik a jelenlétét, de konkrétumok nélkül (DOBOLYI és mtsai 1984). Seregélyes Tibor az Ócsai Tájvédelmi Körzet kezelési tervében láperdőkől jelzi előfordulását, majd Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes Ócsán végzett élőhely-térképezés során említik a „*Nem védett, de (lokálisan) jelentős fajok (részben irodalmi adatok, zömüket láttuk)*” megjelölésű fajok között (SEREGÉLYES 1987, SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1999–2000). Herbáriumi adat egyedül Gotthárd Dénestől van, aki 1978-ban gyűjtötte „*Ócsa, Szőlők vm.*” helymegjelöléssel (BÁNKUTI 1998–99). Részben adathiányos faj.

Dryopteris carthusiana (Vill.) H. P. Fuchs – szálkás pajzsika

A magyar kőrises égerlápok egyik jellegzetes faja a térségben, amely megtalálható még az előbb említett élőhely degradált állományokban, fűzlápfoltokban, valamint rekettyefűz-cserjésekben is. Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán (Cirjáki-erdő, Mádencia-erdő, Nagy-erdő, Turjáni-erdő, Vizes-erdő) és Dabason (Alsóbesnyői-erdő, Vizes-nyilas) is előfordul, helyenként nagyobb számban is. Első irodalmi említése Boros Ádámotól származik, aki a naplójának 1928. október 7-ei bejegyzésében ezt írja a Dabas Zungor-réttől a Vizes-nyilasisig terjedő részként beazonosítható területről: „*Nephrodium spinulosum (nem ritka, helyenként valósággal bőven. Elszórtan sokfele, több berekben)*”, majd a későbbi cikkében ezenkívül Ócsa területén lévő láperdőkől is jelzi jelenlétét (BOROS 1915–1971, 1936). Járainé Komlódi Magda a magyar kőrises égerlápok karakterfajaként ír róla (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). A területről 1928 és 1978 között többen gyűjtik, elsősorban Ócsa területén, de akad dabasi (Sári, Alsódabas) adat is. A gyűjtők a következők voltak: Baksay Leona (1954), Boros Ádám (1928, 1929, 1932, 1934), Gotthárd Dénes (1973, 1975, 1976, 1981, 1984), Horánszky András (1950), Kárpáti Zoltán (1931, 1950), Papp József (1950), Szujkó-Lacza Júlia (1978) és Vajda László (1934).

Dryopteris dilatata (Hoffm.) A. Gray – széles pajzsika

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán (Turjáni-erdő) és Dabason (Vizes-nyilas) fordul elő magyar kőrises égerlápokban. A területről Járainé Komlódi Magda említi először Ócsáról és Sári területéről részletes, a faj Magyarország egész területére kiterjedő beszámolójával együtt, *Dryopteris austriaca* néven. Egy évvel későbbi munkájában a magyar kőrises égerláp általa leírt típusai közül a *Carex*-típusának, mint jellegzetes faját említi (KOMLÓDI 1957, JÁRAI-KOMLÓDI

1958). Herbáriumi adat egyedül Gotthárd Dénestől van, aki 1977-ben gyűjtötte „Ócsa, Szőlők vm.” helymegjelöléssel (BÁNKUTI 1998–99).

Dryopteris expansa L. – hegyi pajzsika

Gotthárd Dénes gyűjti 1989-ben *Dryopteris assimilis* néven, Ócsa helymegjelöléssel (BÁNKUTI 1998–99). Más herbáriumi vagy irodalmi adatát nem találtam. Jelenleg adathiányos faj.

Gymnospermatophyta

Ephedropsida

Ephedra distachya L. – közönséges csikófark (3. ábra)

A táborfalvai Vágtapályától egészen a dabasi Kis-erdő-hegyen át az ugyancsak dabasi Rektor-hegyig, valamint a tatárszentgyörgyi Borovicska-erdőtől a Peszéri-erdőn át a dabasi Rákóczi-erdőn is túlnyúló homokbucka vonulatokon, több helyen is található kisebb vagy nagyobb egyedszámú csoportjai (Peszéri-erdőre vonatkozó adat MÁTÉ 2001, KUN 2006). A legnagyobb kiterjedésű (egyedszámú) állományai a táborfalvai gyakorlótéren tenyésznek. Emellett pontszerű előfordulásai ismertek Ócsa (Kis-kőrös alja) és Tatárszentgyörgy (Cédulás,

3. ábra. Közönséges csikófark (*Ephedra distachya*) nőivarú egyede Táborfalván (fotó: Csáky Péter)

Erdő-hegy, Rohanka) területéről. Nyílt, zárt és a kettő közötti átmeneti gyeppé állományokban, borókás-nyárasokban, valamint degradált, de az eredeti homoki flórából még fragmentumokat vagy fajokat megőrző élőhelyeken fordul elő (pl.: telepített fenyvesek, akácok, jellegtelen száraz gyeppé stb.). Bérces Sándor részletes beszámolót közöl a faj 2010-ig bezárólag megismert helyzetéről a térségben (BÉRCES 2011). Első irodalmi említése a térségből Anton Kerner nevéhez fűződik, aki Soroksárról jelzi a jelenlétét (KERNER 1876). Pár évvel később Borbás Vince így ír a csikófarkról: „*Gubacs és Soroksár körül homokos mezőkön*”, későbbi munkájában pedig „*kétfüzéres kazuárbokor*” magyar névvel illeti (BORBÁS 1879, 1886). Érdemes még megemlíteni, hogy Tuzson János – több másik fajjal együtt – a „*Középdunai flóratájék jellemző, az Alföld más flórajátékain [sic!] hiányzó, vagy alig számottevő növényei*” között említi (TUZSON 1915). A térségben sokan gyűjtötték 1880 és 1951 között Gubacs, Soroksár, Dabas, Örkény, Táborfalva, valamint Kunpeszér különböző területeiről. A gyűjtők a következők voltak: Bartha Andor (1928), Bánó Lehel (1947), Boros Ádám (1916, 1919, 1920, 1933, 1934), Csinády Gábor (1927), Fucskó Mihály (1911), Jávorka Sándor (1921), Kárpáti Zoltán (1934, 1951), Lengyel Géza (1911), Mágócsy-Dietz Sándor (1900), Polinszky (1880), Tuzson János (1916) (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993).

Angiospermatophyta

Dicotyledonopsida

Betula pendula Roth – bibircses nyír

A nyír állományszintű előfordulásának jelentőségét a következő idézet szemlélteti a legjobban: „*A homoki erdőkben egykor jellemzőek voltak a lápréti-, illetve sztyeppréti gyeppé szintű nyíresek. Tájékpíleg és fajkészletükben a mongóliai erdősztieppekre emlékeztető állományok voltak az élőhelyei a mára már kipsztult, bennszülött magyar sakkáblalepkének és sok más ritka lepkefajnak. Ezen erdőtípus utolsó maradványait a Peszéri-erdő őrzí, reméljük, még sokáig.*” (MOLNÁR és VARGA 2006). Ilyen típusú előfordulása a bibircses nyírnek jelenleg a Dabas és Kunpeszér határában elterülő Peszéri- és a Rákóczi-erdő területéről ismert. Az előbbi helyen nagyobb teknők alján elhelyezkedő homogén állományokat is alkot, az utóbbi területen pedig keskenyebb/szélesebb buckaközökben, helyenként nyárral és borókával keveredve fordul elő. A táborfalvai gyakorlótéren is előfordul a bibircses nyír, de itt már csak szálanként van jelen nyárfás-cserjés fragmentumokban. Pontszerűen Ócsa határában is megtalálható egy-egy példánya. Itt érdemes megjegyezni, hogy időről-időre előkerülnek olyan egyedek is, amelyek *Betula pubescens*-szel alkotott hibridjére hasonlítanak (Máté András szóbeli közlése, 2018).

Első herbáriumi adata 1907-ből Jávorka Sándortól van (Gyón és Hernád között). Boros Ádám 1916-ban gyűjti először a következő megjegyzéssel: „*Alsódabastól D-DNy-ra, a „Nándorház” (= Bagóvár mjr.)-tól É-Ny-ra nedves helyen formatiot alkot*”. 1936-os cikkében Ócsa területéről sásrétekről jelzi „igen gyéren” megjegyzéssel (BOROS 1936). Első irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki Pusztá Peszérrel jelzi jelenlétét. Utoljára érdemes még idézni Tuzson János cikkében „*A mocsárszemek formatiója*” című részénél írt sorait: „*Az ilyen laposok néha eléggé nagy kiterjedésűek. Jellemző növényföldrajzi tájképet kölcsönöz ezeknek a Betula pendula, a mely festői csoportokban helyezkedik el*” (TUZSON 1915).

***Carpinus betulus* L.** – közönséges gyertyán

Jelenleg három előfordulása ismert a térségből.

Az ócsai Nagy-erdő legmagasabb térszínén, erdészetileg legjobban feltárt részen, mesterséges eredetű kocsányos tölgyből álló állományokban fordul elő szálanként (Ócsa 3C, 4 A, 4 H, 3G 4 F erdőrészekben). Itt „jól érzi magát”, és terjedőben van (Nagy István szóbeli közlése, 2018). Az itteni állomány eredete bizonytalan mondható az előbb említettek alapján. Azonban a természetes jelenlét melletti érv lehet a területen több száz éve jelenlévő folyamatos erdőborítás, az idősebb, méretes példányok és hasonló karakterű más növényfajok jelenléte (*Anemone ranunculoides*, *Campanula trachelium* stb.), valamint a légvonalban nem messze lévő és herbáriumi adatokkal is igazolt előfordulás (Pótharasztpusztá (Nagy-erdő) 1934, 1936, Boros Á.; Pótharaszti 1935, Jávorka S.; Pótharasztpusztá 1936, Kárpáti Z.), valamint az a tény, hogy a korábbi erdészeti gyakorlat alapján a gyertyán inkább az eltávolítandó fafajok közé tartozott.

A Peszéri-erdő egy pontján, nyír- és szílelegyes szürke nyárasból ismert pontszerű előfordulása, amelyet már a 2000-es évek elején dokumentált Máté András (MÁTÉ 2001, Máté András szóbeli közlése, 2018). Az első említése ebből az erdőből Frivaldszky Imréhez kötődik, aki „*Ágasbogas Gyertyán*” megnevezéssel szerepelteti cikkében az általa látott fafajok felsorolásakor (FRIVALDSZKY 1859). Anton Kerner és Boros Ádám (KERNER 1876, BOROS 1935) vélekedése ellenére több érv is szól az itteni őshonossága mellett. Az első itt is az, hogy a területen a folyamatos erdőborítás több évszázadra nyúlik vissza, a második, hogy légvonalban nem messze található innen a kunadaci és kunbaracsi őshonosnak tekintett előfordulási helyei, a harmadik pedig, hogy a gyertyán mellett több más hegy- vagy dombvidékeinkre jellemző faj is jelen van ugyanebben az erdőben (pl.: *Libanotis pyrenaica*, *Gentiana cruciata*).

A harmadik előfordulási hely a táborfalvai gyakorlótér északkeleti határán van, ahol egy kisebb gyertyános állomány található elakácodosó nyír, nyár és erdeifenyő alkotta erdőfoltban. Eredete ennek az állománynak még vizsgálandó.

Még egy irodalmi adata ismert Inárcs helymegjelöléssel Borhidi Attilától, akinél *Quercus-Carpinetum* szerepel élőhelyként az *Oak forest in the Hungarian lowland* című kéziratos munkában (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993). A térképre rátekintve és ismerve azt a tényt, hogy Inárcs térségben csak a Pótharaszti-erdőből ismert ennek a társulásnak az egyetlen bizonyított előfordulása feltételezhető, hogy csak különböző térképi viszonyítási pont megválasztással van dolgunk nem újabb előfordulási hellyel. Herbáriumi adatát nem találtam.

***Corylus avellana* L.** – közönséges mogyoró

Jelenleg Ócsa területén (Nagy-erdő, Mádencia-erdő) tölgy-köris-szil ligeterdő és magyar körises láperdő foltokban, valamint Dabason (Esső), magyar körises láperdőből ismert pontszerű előfordulása. Boros Ádám 1928-ban a Nagy-erdő nyugati szélén látta a fajt, amelyet későbbi cikkében Sári területén lévő száraz erdő megjelöléssel közöl (BOROS 1915–1971, 1936). Herbáriumi adatát nem találtam.

***Ulmus glabra* Huds.** – hegyi szil

Pontszerű előfordulása ismeretes az Ócsa területén fekvő Nagy-erdő területéről. Első irodalmi adata Anton Kernertől származik, aki Peszér-pusztá területéről jelzi az előfordulását *Ulmus glabra* néven (KERNER 1876). Boros Ádám először 1932-ben a Mádencia-erdőben található „lápos, égeres köriserdő”-ből dokumentálja a jelenlétét (BOROS 1915–1971). Pár évvel későbbi cikkében ezt „Ócsa szárazabb erdőrészekben” megjelöléssel közli (BOROS 1936). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1932 Ócsa, Mádencia, „*in fraxinetis paludosis*”) és Vajda Lászlótól (1934 Ócsa, „lápos erdőben”) van, mindkettő *Ulmus scabra* névvel. Részben adathiányos faj.

***Urtica kioviensis* Rogow.** – kúszó csalán (lápi csalán)

Hidegkori maradványnövény, amely magyar körises égerlápokban, valamint esetenként tőzegen álló nádasokban is előfordul. A szárazodás miatt állományai fogyatkozóban vannak. Jelenlegi ismereteink szerint Dabason (Alsóbesnyői-erdő, Alsóbesnyő-pusztá) és Ócsán (Kali-földek, Nádalló, Mádencia-erdő, Nagy-erdő) találhatóik kisebb-nagyobb állományai (lokálisan akár tömeges is lehet). Első irodalmi említése Boros Ádámtól van, aki 1928 októberében dokumentálja a jelenlétét a Sáritól keletre lévő köriserdőben (Alsóbesnyői-erdő) *Urtica radicans* néven (BOROS 1915–1971). Pár évvel későbbi összefoglaló cikkében a többi előfordulási helyet is számba véve Ócsa és Sári határában álló láperdőkben jelzi a jelenlétét (BOROS 1936). A következő említése Siklósi Engelberttől származik, aki cikkében az Öreg-turján általános növényzeti leírásánál

tünteti fel (SIKLÓSI 1984). Seregélyes Tibor viszont konkrét előfordulási helyeket felsorolva („*Vörös-ér; Rókás-mocsár; a TK területén 3–4 helyen*”) ír róla (SEREGÉLYES 1987). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1928 Sári; 1928 Ócsa, Mádencia felé; 1929 Ócsa, Felsőbabád felé; 1932 Ócsa Mádencia), Felföldy Lajostól (1995 Alsónémedi), Horánszky Andrástól (1950 Ócsa; 1951 Ócsa), Jávorka Sándortól és Baksay Leonától (1951 Sári), Kárpáti Zoltántól (1950 Ócsa), Pócs Tamástól (1951 Sári), Vajda Lászlótól (1934 Ócsa; 1950 Ócsa) és Vida Gábortól (1953 Ócsa) van a térségből. Részben adathiányos faj.

***Asarum europaeum* L.** – kereklevelű kapotnyak

Boros Ádám 1928. október 14-én körises égerlápából gyűjtötte az Ócsa határában található Ómer erdejében (ma Mádencia-erdő) (BOROS 1915–1971). 1934-ben újra gyűjti a fajt Ócsa és Sári között található körises égerlápban, ezért érdekes, hogy későbbi cikkében csak Sárit említi, mint előfordulási helyet (BOROS 1936). Harmadik gyűjtése 1953-ból a Cirjáki-erdő (Ócsa) területéről van. Járainé Komlódi Magdának az 1950-es évek végén, Ócsán a *Querceto-Ulmetum hungaricum alnetosum*-ban végzett cönológiai felvételezéseiben is többször szerepel (KOMLÓDI 1957, JARAI-KOMLÓDI 1958). Jelenleg a Mádencia-erdőből, szárazodó magyar körises égerlápából ismert az előfordulása.

***Corispermum canescens* Waldst. et Kit.** – szürke poloskamag

Jelenleg Dabas (Robbantótér) területéről erősen bolygatott homoki gyeptől, valamint a táborfalvai gyakorlótér északi részén található nyílt homoki gyepek-ből ismert az előfordulása. Herbáriumi adat Degen Árpádtól (Pusztaszer Gubacs 1913), Hermann Gábortól (Gubacs 1885 *C. marschallii*-ként), Lengyel Gézáttól (Soroksár 1913) és Richter Lajostól (Gubacs, időpont megjelölés nélkül) van. Vajda László 1932-ben Ócsáról, *C. canescens*-ként gyűjtött példánya 1999-ben Felföldy Lajos revideálása révén *C. nitidum* lett. Első irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki Soroksáron látott példányokat (KERNER 1875). Részben adathiányos faj.

***Corispermum leptopterum* (Asch.) Iljin** – keskenyszárnyú poloskamag

A táborfalvai gyakorlótér északkeleti szegélyében enyhén degradált évelő nyílt homokpusztagyepben egy tő előfordulását ismerjük. Valószínűleg többfelé is előfordul a Turjánvidéken, de talán a határozási nehézségeknek is betudható (például nem szerepel több, korábbi határozó könyvben, pl.: SOÓ és KÁRPÁTI 1968, SIMON 2000) a jelenlegi „ritkasága”. Herbáriumi adata Filarszky Nándortól (Gubacsi-pusztaszer 1891 – *C. nitidum*-ként és *C. hyssoifolium*-ként gyűjtötte) és Boros Ádámtól (Ócsa, Székesi-tó 1919 – *C. canescens*-ként gyűjtötte) van.

Irodalmi adatát nem találtam. A herbáriumi lapok revideálását Felföldy Lajos 2003-ban végezte el, ezért lehetséges, hogy az utóbbi Boros Ádám adat még *Corispermum canescens*-nél szerepel a *The flora of the Kiskunság National Park I.* kötetben (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993).

***Moehringia trinervia* (L.) Clairv. – erdei csitri**

Üde lomberdők zavarástűrő faja, amely jelenlegi ismereteink szerint Ócsán, a Nagy-erdő területén található tölgy-köris-szil ligeterdő foltokban, általában pontszerűen fordul elő, de zavarást követően nagyobb számban is jelen lehet. Első irodalmi említése Járainé Komlódi Magdától származik, aki tölgy-köris-szil ligeterdő felvételezési tabellájában, mint ritka fajt jegyzi fel Ócsán (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Herbáriumi adatát nem találtam.

***Silene borysthenica* (Gruner) Walters – kisvirágú habszegfű**

Jelenleg Alsónémedi (Kóhalom) és Tatárszentgyörgy (Rohanka) határából van előfordulási adata. Ezek az élőhelyeken évelő nyílt homokpusztagyepben (utóbbi), valamint korábbi bolygatás után regenerálódó évelő nyílt homokpusztagyepben található (előbbi). Először Anton Kerner említi Sarlósár területéről (*Sállosár bei Tatár Szt. György*) *Silene parviflora* néven *Dianthus polymorphus* és *Tragopogon floccosus* társaságában (KERNER 1868). Boros Ádám 1916. júniusi első gyűjtését (Alsódabas) még, mint „*Silene otites*→*Silene pseudootites*?” jegyzi fel a terepbejárás során naplójában, 1933 augusztusában már *Silene parviflora* néven dokumentálja a jelenlétét Gyón (Dabas) határában (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1916 Alsódabas; 1933 Gyón, Kiserdő-hegy), Degen Árpádnak (1891 Dabas, mozgó homokról) és Szabó Gyulának (1888 Gubacsi határ) van a területről. Részben adathiányos faj.

***Silene multiflora* (Waldst. et Kit.) Pers. – sokvirágú habszegfű**

Jelenlegi ismereteink szerint Dunaharaszti, Kenderes-dűlő sztyeppesedő, degradált kiszáradó kékerperjés láprétjén fordul elő pontszerűen. Az első irodalmi említése Anton Kernertől van, aki Soroksár területéről jegyzi fel a jelenlétét (KERNER 1868). Egy évtizeddel később Borbás Vince ugyancsak Soroksárról említi „*kissé nedves homokos réteken*” élőhely-megjelöléssel (BORBÁS 1879). Boros Ádám 1919 augusztusában jegyzi fel először a naplójában a jelenlétét az Ócsa határában fekvő Székesi-tó északkeleti mocsaras partjáról, ezért érdekes, hogy öszszegző cikkében – későbbi gyűjtése alapján – csak Dabast („*szarazréten*”) említi, mint előfordulási helyet. 1940 októberében Ócsán, Felsőbabád és Mádencia között is megtalálja (BOROS 1915–1971, 1936). A következő említése Járainé Komlódi Magdától van, aki láprét-sztyeppré közötti átmeneti állományból

dokumentálja a jelenlétét (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Később Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes dabasi felvételezéseik során sztyepprétekről, valamint enyhén szikesedő sztyepprétekről és láprét-sztyeppréátmenetekből jelezték az előfordulását (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). A területről sokan gyűjtik az 1891 és 1997 közötti időszakban Alsódabas, Alsópeszér, Alsóráda, Dabas, Dabas–Gyón, Dunaharaszti, Felsőpészér, Gubacs, Gyón, Inárcs, Kunpészér, Ócsa, Pészéri puszta, Pusztapészér, Sári, Soroksár helymegjelölésekkel. A gyűjtők a következők voltak: Baksay Leona (1950, 1951), Boros Ádám (1919, 1920, 1932), Felföldy Lajos (1995, 1996, 1997), Filarszky Nándor (1891, 1895), Jávorka Sándor (1921), Kárpáti Zoltán (1936), Kocsis St. (1909), Lengyel Géza (1912, 1927, 1928), Moesz Gusztáv (1916), Németh Ferenc (1977), Péntes Antal (1947), Pócs Tamás (1951), Szodfridt István (1958), Szollát György (1983), Szujkó-Lacza Júlia (1978), Tuzson János (1936), Vajda László (1931, 1942). Részben adathiányos faj.

Dianthus diutinus Waldst. et Kit. – tartós szegfű

Jelenleg a Turjánvidéken egy előfordulási helyet ismerünk, ahová emberi közvetítéssel érkezett a 2000-es évek elején. Ócsa, Kis-körös alja területén található pár tíztöves állománya évelő nyílt homokpusztagyepben él (BÉRCES 2011). Archív adatainak legfrissebb feldolgozását Vidéki Róbert és Máté András végezte el (VIDÉKI és MÁTÉ 2011). A tárgyalt térség széléről Sadler József jelzi először még *Dianthus polymorphus* néven Csíkos helymegjelöléssel (SADLER 1840). Utána Anton Kerner is jelzi innen, valamint még két további helyről (Pészér-puszta, Tatárszentgyörgy Sallósár) is (KERNER 1868). Az utóbbi lelőhelyeken idáig nem sikerült újra fellelni a fajt. Érdemes még megjegyezni két irodalmi adatot. Az első Boros Ádámhoz kapcsolódik, aki 1919 júniusában Tatárszentgyörgy határában a Borovicska-erdő területéről *Dianthus subdiutinus* névvel feljegyzi egy szegfűtaxon előfordulását (BOROS 1915–1971). A másik pedig Járainé Komlódi Magdái, aki az 1960-as évek második felében írt egyetemi jegyzetben (*Növényrendszertani terepgyakorlatok*) a *Dianthus diutinus*-t Dabas területéről (Bucsák, Homok-hegy) említi a terület homoki flórájának bemutatásakor. Sajnos ennek hátterét már nem lehet kideríteni (J. KOMLÓDI 1976).

Nymphaea alba L. – fehér tündérrózsa

Jelenlegi ismereteink szerint Dabason a XX. számú csatornában és oldalágaiban több helyen előfordul, ott ahol számára megfelelő ideig tartó vízborítás van. A folyamatos szárazodás, a nyílt vízfelületek eltűnése, a zombékosok pusztulása, valamint az árkok feltöltődése miatt erősen visszaszoruló faj a térségben. Első irodalmi említése Tuzson Jánostól származik, aki Dabas határából jelzi az

előfordulását, mint a „*Homokpusztai turjánok formáció nyirkos ősrétek asszociációja*”-nak jellegzetes tagját (TUZSON 1915). Következő irodalmi említése Boros Ádám 1916. júniusi naplóbejegyzése, aki a Növénytani Szakosztály kirándulásán Dabas határából jegyzi fel a faj jelenlétét (BOROS 1915–1971). Közel két évtized múlva *Castalia alba* néven Dabas (Alsó- és Felsődabas), Gyón, Inárcs és Ócsa határából is jelzi a jelenlétét, zsombékosokból és árkokból (BOROS 1936). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1916 Alsódabas; 1917 Alsódabas, Vizes-nyilas; 1919 Ócsa, 1929 Ócsa; 1933 Gyón, „*in fossis Nagy-víz*”), Csapody Verának (1964 Ócsa), Gotthárd Dénesnek (1980 Ócsa, „*Szőlők vm.*”), Kárpáti Zoltánnak (1933 Alsódabas) és Vajda Lászlónak (1933 Inárcsi szőlők) van a térségből. Részben adathiányos faj.

***Anemone ranunculoides* L.** – bogláros szellőrózsa

Jelenleg Ócsa területén a Nagy-erdő és a Mádencia-erdő keményfás ligeterdőiben fordul elő. Ez utóbbi előfordulást már J. Komlódi Magda is említi a *Galeobdolon luteum* termőhelyén végzett cönológiai felvétel tabellájában (KOMLÓDI 1957). Egy évvel később az Ócsa–Dabas közötti Turjánvidék növénytársulásairól írt munkájában a tölgy-köris-szil ligeterdők kora tavaszi aspektusában, mint tömegesen megjelenő fajt említi (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Herbáriumi adatát nem találtam. Megfigyelések alapján a Nagy-erdőben terjedőben van (KUN 2018).

***Anemone sylvestris* L.** – erdei szellőrózsa

Nemcsak a térségben, hanem az egész Alföldön ritka erdőssztyepp faj. Táborfalvánál homoki tölgyes és homokpuszтарét találkozási zónájából került elő az 1990-es évek közepén több kis egyedszámú állománya ennek az erdőssztyepp fajnak, ahol jelenleg is megtalálható. Ezenkívül a Peszéri-erdőből ismert még, több helyről is, ahol a sztyeppréfoltoktól kezdve az eredeti erdőssztyepp-vegetációt részben megőrző telepített erdőkig, többféle élőhelyen is tenyészik (MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). Első irodalmi adata Anton Kernertől származik, aki Peszér-puszta és Alsódabas közötti tölgyerdőből említi a jelenlétét (KERNER 1867). Herbáriumi adatát nem találtam.

***Pulsatilla nigricans* Störck** – fekete kököröcsin

A térség homokterületein szórványosan előforduló elsődlegesen sztyepprétekhez kötődő faj, de évelő nyílt homokpusztagyepből, borókás-nyárasból, homoki tölgyes szegélyéből és degradált homoki gyepből is kerültek elő példányai. A táborfalvai gyakorlótéren elszórtan több helyen, Dabason (Rákóczi-erdő, Felsőpeszéri határ, Gyóni-erdő) és Ócsán (Kis-körös alja) található kisebb állományai a térségben. Emellett ismeretes egy kisebb állománya a Peszéri-erdőben

is (MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). Első irodalmi említése a térségből *Pulsatilla pratensis* néven Anton Kernertől van, aki Soroksár területéről dokumentálta az előfordulását (KERNER 1867). Boros Ádám naplójában, 1919 júliusában Hernád és Gyón közötti területről jegyezte fel először az előfordulását. Későbbi bejárásai során az Örkényi-erdőből, a táborfalvai gyakorlótérről és Dabas (Mántelek) területéről dokumentálta még a jelenlétét (BOROS 1915–1971). Seregélyes Tibor Ócsáról (Kiskőrös-alja) jelzi az Ócsai Tájvédelmi Körzet határán található legeltetés miatt leromlott állapotú homoki gyepekből (SEREGÉLYES 1987). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1922 Ócsa, Újerdő), Bernátsky Jenőnek (1904 Örkény, tölgyes szélén), Baksay Leonának és Jakucs Pálnak (1952 Felsőpeszér és Gyón között, „borókás buckákon tömegesen, helyenként homokkötő”), Jávorka Sándornak (1917 Gyón és Hernád között; 1923 Gyón és Hernád között; 1935 Peszérpuszta, Alsódabas felé), Mágócsy-Dietz Sándornak (időpont megjelölés nélkül, Gubacsi határ), Péntes Antalnak (1961 Alsónémedi, Sári felé), Schmidt Antalnak (1912 Peszér-Adacs, peszéri Koronauradalom) és Vajda Lászlónak (1939 Peszérpuszta) van a területről.

***Clematis integrifolia* L.** – réti iszalag

A Turjánvidék északi részén Alsónémedi (Ráda-puszta), Ócsa (Öreg-turján, Csiffári) és Dabas (Vizes-nyilas) kiszáradó kékperjés láprétjein előforduló ritka növény. Herbáriumi adata csak Boros Ádámtól van több időpontból (1919, 1929, 1931, 1934), aki lápréten, nedves réten és kőrisedő szélén gyűjtötte Ócsa (Felső Babád puszta) és Sári (Nagyturjány) határában. A térségből az első, konkrét helyhez kötött irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki Soroksárról jelzi (KERNER 1867). Boros Ádám száraz réteken Ócsa és Sári határában találta (BOROS 1936).

Az elsőség szempontjából érdemes megjegyezni, hogy Kitaibel Pál az 1805-ös útja során „*Soroksár felé jobbra*” helymegjelöléssel jelzi a fajt rétről, de mivel déli irányba tartott azt nem lehet pontosan eldönteni, hogy a Duna menti vagy a Turjánvidék északi részén található rétről tesz-e említést (LÖKÖS 2001).

***Clematis recta* L.** – egyenes iszalag

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán és a Peszéri-erdőben fordul elő pontosan (Peszéri-erdőre vonatkozó adat: MÁTÉ 2001, KUN 2006). Ócsán tölgy-kőrös-szil ligeterdőben, valamint magyar kőrises égerláp szétválasztó nyiladékban fordul elő. A Peszéri-erdőben fiatal akácosban található tisztáson fordul elő (a megtalálásakor egy tő volt), amelyről Kun András a következőket írja: „*Az Alföldön ritka erdőssztyeppfaj. Területünkön valósággal szenzációszámúba megy előfordulása!*” (KUN 2006). Az első irodalmi említése Máté Andrástól származik, aki

a Peszéri-erdőből jelzi a jelenlétét konkrét helymegjelölés nélkül (MÁTE 2001). Herbáriumi adatát nem találtam.

***Adonis vernalis* L.** – tavaszi hérics

Az 1990-es évek közepén a táborfalvai gyakorlótér déli részén zárt homokpusz-
tarétről került elő pár töves állománya, aminek jelenlegi helyzetéről nincs infor-
mációnk. Egyetlen, a tárgyalt térségre vonatkozó irodalmi említés is az előbb
említett előforduláshoz kötődik (CSÁKY és KUN 1995). Herbáriumi adatát nem
találtam. Jelenleg adathiányos faj.

***Ranunculus lingua* L.** – nádi boglárka

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán (Öreg-turján, Turjáni-erdő és környezete),
Dabason (Akol, Frigyesi-legelő, Zungor-rét, XX. számú csatorna) és Kunpe-
széren (Bogárzó, Szalag-erdő) található kisebb-nagyobb (maximum száztö-
ves) állományai (kunpeszéri adatok: KUN 2006, KNPI adatbázis). Vízelveze-
tő csatornában, nádasok, láperdők és rekettyefüzesek szegélyében tenyészik,
de előfordul magyar körises égerlápban és degradátumaiban is. Kitaibel Pál
1805-ös útja kezdeténél Ócsa határában, vízben álló példány(ok) előfordulását
rögzítette a naplójában (LÖKÖS 2001). Anton Kerner Alsónémedi és Sári mel-
letti vízvezető árokból említi (KERNER 1867). Tuzson János Dabas határából
jelzi, és a „*Homokpusztai turjánok formáció vízi associatiója*”-nak jellegzetes
tagjának tartja (TUZSON 1915). Boros Ádám második térségbeli terepbejárásán
(1916.06.07.) rögzíti először a naplójában az előfordulását Dabas határából (BO-
ROS 1915–1971). Későbbi összefoglaló cikkében Dabas (Alsó- és Felsődabas),
Inárcs, Ócsa és Sári területén lévő zsombékosokból és láperdőkől említi (BO-
ROS 1936). Járainé Komlódi Magda magyar körises égerlápban végzett felvéte-
lezései során, mint ritka fajt dokumentálja (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Herbáriumi
adata Bartha Andornak (1929 Ócsa, Nagyturjány), Boros Ádámnak (1917 Alsó-
dabas, Vizes nyílás; 1928 Ócsa, vasút mellett; 1928 Sári, Inárcs felé; 1928 Sári,
Nagyturjány; 1929 Ócsa, Inárcs; 1931 Ócsa, Mádencia; 1934 Alsódabas, Vizes
nyílás; 1934 Tatárszentgyörgy, Farkas-ordító, 1940 Inárcsi szőlőtelep mellett,
Rókás-mocsár), Csapody Verának (1959 Ócsa), Felföldy Lajosnak (1995 So-
roksár, Déli-major), Gotthárd Dénesnek (1980 Gyón; 1980 Inárcs; 1980 Ócsa),
Horánszky Andrásnak (1951 Ócsa), Komlódi Magdának (1957 Ócsa), Jávorka
Sándornak (1921 Peszér puszta; 1951 Sári; 1950 Ócsa, Sári felé; 1954 Ócsai
szőlők), Kárpáti Zoltánnak (1931 Ócsa), Kümmerle J. Bélának (1916 Ócsa Tur-
jáni rétek), Lengyel Gézának (1904 Soroksár; 1905 Soroksár), Máthé Imrének
(1929 Ócsa, Nagyturjány), Moldvai Rezsőnek (1952 Dabas), Németh Ferenc-
nek (1977 Dabas-Gyón), Péntes Antalnak (1961 Ócsa), Pócs Tamásnak (1951

Ócsa), Révay Ágnesnek és Gönczöl Jánosnak (1979 Ócsa), Simonkai Lajosnak (1904 Soroksár), Vajda Lászlónak (1933 Inárcs) továbbá Zsák Zoltánnak (1927 Alsódabas) van a térségből.

***Thalictrum minus* L.** – közönséges borkóró

Erdőssztyeppfaj, amely jelenlegi ismereteink szerint a táborfalvai gyakorlótér déli részén homoki tölgyes és nyáras-cserjés foltokban, valamint buckaközi, buckaalji sztyeppréteken fordul elő. Emellett a Peszéri-erdőből is ismeretes az előfordulása, ahol erdőszegélyeken, nyílt koronaszintű erdőfoltokban, valamint sztyeppréteken tenyésznek kisebb vagy nagyobb egyedszámú csoportjai többfelé (MÁTÉ 2001, KUN 2006). Anton Kerner jelzi először a térségből *Thalictrum collinum*-ként Ócsa és Soroksár területéről (KERNER 1867). A következő irodalmi említése Boros Ádámtól van, aki 1920 júniusában a Peszéri-erdő déli részén *Thalictrum flexuosum* néven rögzítette a naplójában a jelenlétét (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adat Boros Ádámtól 1920-ból a Peszéri-erdőből („*in collibus arenosis*”) és Lengyel Gézától (1914 Soroksár) van. Érdeemes megjegyezni, hogy Szujkó-Lacza Júlia és Kováts Dezső által Soroksárról jelzett többi herbáriumi adat (Boros Á. 1919, Degen Á. 1912, 1917, Jávorka S. és Kümmerle J. B. 1912), mind a Csepel-szigetről származik a herbáriumi lapok tanúsága szerint (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993). Részben adathiányos faj.

***Corydalis cava* L.** – odvas keltike

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsa és Dabas határán fekvő Kátas-erdő, tölgy-kőrisszil ligeterdő foltjaiban fordul elő. Irodalmi és herbáriumi adatát nem találtam.

***Isatis tinctoria* L.** – festő csülleng

Első irodalmi említése a tárgyalt térségből Anton Kerner nevéhez fűződik, aki Soroksár és Tatárszentgyörgy területéről is említi (KERNER 1867). Bő egy évtizeddel később Borbás Vince így ír róla: „*mezsgyék- és töltéseken [...] és Soroksár, [...] körül helyenként.*” (BORBÁS 1879). Herbáriumi adata Degen Árpádnak (1929 Sári, „*in collibus arenosis*”), Kárpáti Zoltánnak (1951, 1952 Dabas), Lengyel Gézának (1927 Alsórada; 1929 Sári, „*in pratis*”), valamint Révay Ágnesnek és Gönczöl Jánosnak (1979 Ócsa, „*in molinietum coeruleae*”) van. Jelenleg adathiányos faj.

***Hesperis tristis* L.** – szomorú estike

Az örkényi Ilonamajor területén található változó természetességű sztyepprétekről kerültek elő kisebb állományai a 2000-es évek elején (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Egyéb irodalmi, valamint herbáriumi adatát nem találtam a térségből.

***Cardamine pratensis* L.** – réti kakukktorma

Jelenlegi ismereteink szerint magyar kőrises égerlápokban fordul elő az ócsai Nagy-erdő területén. Pontszerűen, de helyenként nagyobb egyedszámmal is megjelenhet. Boros Ádám első herbáriumi gyűjtésével megegyezően (név és hely) dokumentálta a naplójában az ócsai Öreg-turján területén a faj jelenlétét és későbbi cikkében ezt, mint „*Ócsa, sásréteken*” leírással szerepelteti (BOROS 1915–1971, 1936). Járainé Komlódi Magda az 1950-es években Ócsán végzett felvételezéseinél magyar kőrises égerlápból jelzi pontszerű előfordulását ugyancsak *Cardamine dentata* névvel (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Kun András és Rév Szilvia a magyar kőrises égerlápban végzett felvételezése során az alábbi megállapítást tette: „*A dölések, koronatorések következtében felnyíló lomb-sátor alatt néhol sűrű állományokat alkotnak a magassások (Carex riparia, C. acutiformis) és a vízigényes zavarástűrő fajok (Bidens tripartita, Cardamine pratensis, Lycopus europaeus, Solanum dulcamara stb.)*” (KUN és RÉV 2018). A térségből származó herbáriumi adatok mind *Cardamine dentata* néven keletkeztek, amely a jelenlegi besorolás szerint a *Cardamine pratensis* subsp. *dentata* taxonnak felel meg (KIRÁLY 2009). Bánó Lehel 1954-ben (Ócsa, mocsár), Boros Ádám 1922-ben (Ócsa, Öreg Turján) és 1953-ban (Ócsa, Inárcsi szőlőtelep vasúti megálló melletti égeres), Jávorka Sándor pedig 1951-ben (Bugyi és Ócsa közt árokparton vízben) gyűjtötte.

***Alyssum desertorum* Stapf** – pusztai ternye

Homoki és sziklagyeppek ritka növénye, amelynek a jelenléte jelenleg csak a táborfalvai gyakorlótér déli részéről ismert. Nyílt és záródó homoki gyepekben vagy ezek degradált változataiban pontszerűen fordul elő. Herbáriumi adatai Boros Ádámtól (1919 Csikós-csárda, Alsó Inárcs pusztja; 1922 Új-erdő Ócsa és Felsőpakony között), Hegedűs Ábeltől (1977 Bugyi), Kárpáti Zoltántól (1951 Peszéri csárda és Alsó Dabas között), Soó Rezsőtől (1925 Ócsa Új-erdő) és Szollát Györgytől (1981 Peszéri-erdő környéke, Kunpeszér) származnak. Első irodalmi adata Anton Kernertől származik, aki Soroksárnál látta és *Alyssum minimum* néven jegyezte fel (KERNER 1867). Részben adathiányos faj.

***Hylotelephium telephium* (L.) H. Ohba** subsp. ***maximum* (L.) H. Ohba** – nagy varjúbab

Száraz erdők és erdőszegélyek erdőssztyepp-faja, amely jelenlegi ismereteink szerint pontszerűen fordul elő Dabason (Göboly-járás, telepített cserállomány szegélyében) és a táborfalvai gyakorlótér déli részén (homoki tölgyesben). Emellett ismeretes jelenléte a Peszéri-erdőben is, ahol viszonylag gyakorinak mondható többféle élőhelyen (pl.: sztyepprétek, erdőszegélyek, akácós, nyártelepítés

stb.) is előfordul (KUN 2006). Első irodalmi említése a tárgyalt térségből Anton Kernerhez kötődik, aki Sarlósár (Tatárszentgyörgy) területén homokdombról jelezte (KERNER 1870). Boros Ádám 1919 júniusában dokumentálta ugyancsak Sarlósárról a *Rosa borosiana* termőhelyéről (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adatát nem találtam.

Sedum urvillei DC. subsp. *hillebrandtii* (Fenzl) D. A. Webb – homoki varjúháj
Általában homokhoz kötődő pannóniai endemikus alfaj, amelynek kisebb csoportokra szétoszló, de nagyobb állományai találhatóak a táborfalvai gyakorlótéren és a Rákóczi-erdő (Dabas) területén elszórtan. Emellett előfordul még Dabason többfelé (Felső-esső, Gyóni-erdő, Havasi-hegy, Kis-erdő-hegy, Segesvári-dűlő), Táborfalván a Vágtapályán, valamint Tatárszentgyörgyön is több helyen (Borovicskás, Rohanka, Szabad-rét, Vitézsor). A Peszéri-erdőben is több helyen tenyészik (MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). Legjellegzetesebb élőhelyei az évelő nyílt homokpusztagyeppek és a borókás-nyárasok tisztásai, de előkerültek populációi homokpusztarétről, homoki tölgyes szegélyéből, degradált nyílt homoki gyeptől és akácusból is. Első, a térségre vonatkozó irodalmi említése Eduard Fenzl-től származik, aki a faj *Sedum hillebrandtii* névvel történő leírásakor Anton Kerner adatát is megemlíti Pest határából: „[...] *locis similibus circa Pest copiose (Dr. Kerner)*” (FENZL 1856). Bő évtizeddel később Anton Kerner a Gubacs csárda, Soroksár, Peszér-pusztá és Sarlósár területéről dokumentálja az előfordulását (KERNER 1870). Borbás Vince először csak összefoglalja az előfordulásáról addig megismert információkat, pár évvel későbbi cikkében viszont „*homokos mezőkön Soroksár felé*” élőhely leírással említi (BORBÁS 1871, 1879). Boros Ádám 1919 júniusában rögzíti először a jelenlétét naplójában a Borovicska-erdő (Tatárszentgyörgy) területén (BOROS 1915–1971). Körülbelül két évtizeddel később Tatár Miklós endemikus növényeinkkel foglalkozó cikkében foglalja össze az addig napvilágot látott ismereteket, amelyben szerepelnek Boros Ádám naplódadatai is (TATÁR 1938). Herbáriumi adat Baksay Leonától (1951 Gyón, Csajághy major körül), Boros Ádámtól (1919 Gyóni Nagy-erdő; 1919 Örkény, Örkénytábor; 1919 Sarlósár, Borovicska erdő; 1920 Sarlósár, Borovicska erdő; 1920 Tatárszentgyörgy, Ladánybene felé; 1920 Peszéradacs, Peszéri-erdő; 1922 Ócsa, Újerdő; 1923 Ócsa, Újerdő; 1933 Gyón, Kiserdő-hegy), Jávorka Sándortól (1917 Gyón és Hernád között), Kárpáti Zoltántól (1952 Dabas) és Pócs Tamástól (1951 Gyón, Csajághy major körül) van.

Parnassia palustris L. – mocsári tőzgeboglár (fehérmájvirág)

Üde láprétek igen ritka, visszaszorulóban lévő faja, amely jelenleg csak Soroksáron, a Bitó-halom területén, zsombékos megjelenésű kiszáradó kékperjés

lápréten található igen kis létszámban. Első, konkrét helyet is tartalmazó irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki a Gubacs csárda melletti forrásnál jelzi (KERNER 1868). Egy évtized múlva Borbás Vince ugyancsak Gubacs csárda helymegjelöléssel jelzi a területről (BORBÁS 1879). Boros Ádám először 1919 júniusában Ócsán az Öreg-turján területéről dokumentálja jelenlétét naplójában a „*Tözegrét váltakozik zsombékossal.*” élőhely-leírású részről (BOROS 1915–1971). Későbbi cikkében Ócsa és Sári területén lévő sásrétekről jelzi (BOROS 1936). Járainé Komlódi Magda felvételezései során kormos csátés láprétről, valamint kiszáradó kékperjés láprét és kormos csátés láprét közötti átmeneti állományból, mint ritka fajt említi (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Mivel a tözegbányászat eredményeként az üde láprétek nagy része már eltűnt Ócsáról az 1980-as évek elejére, Seregélyes Tibor az évtized végén már így ír róla: „*Parnassia palustris – régi adat, ma nem biztos, hogy megvan*” (SEREGÉLYES 1987). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1919 Ócsa, Öreg Turján, 1928 Ócsa, vasút melletti köriserdő; 1928 Ócsa, Inárcsi szőlők vasútállomás mellett), Fucskó Mihálytól (Örkény) és Vajda Lászlótól (1934 Ócsa) van a térségből.

Spiraea crenata L. – csipkés gyöngyvessző

Jelenlegi ismereteink szerint Alsódabas régi katolikus temetőjében egy 10 m²-es folt található, amelyet Máté András talált meg 2016-ban (Verő György szóbeli közlése, 2018). Anton Kerner jelzi először a jelenlétét a térségből Tatárszentgyörgyről, az Erdő-hegy törpezanótokkal vegyes cserjéses részéről (KERNER 1869). Ezt az adatot ismétli meg két év múlva Borbás Vince (BORBÁS 1871). Boros Ádám pár évtizeddel később pedig így ír róla: „[...] *Spiraea crenata-t, mely adatot Kerner is átveszi [...], aki szavaiból kivehetőleg a nem messze eső Tatárszentgyörgy mellett ezt a növényt maga is látta volna, herbáriumában azonban, amint arról E. Janchen tudósítani szíves volt, a növény Közép-Magyarországról egyáltalán nincs meg. Így mindkét adat a mai napig talány maradt, minthogy azóta sem magam, sem más a Duna–Tisza közén sehol rá nem bukkant.*” (BOROS 1935). Herbáriumi adatát nem találtam.

Filipendula ulmaria (L.) Maxim. – réti legyezőfű

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán a Turjáni-erdő és környezetében (magyar körises égerlápban és magassásosban), valamint a Nagy-erdő északnyugati szegélyében (cserjésedő, nádasodó magassásosban) fordul elő. Első irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki Sári határából tudósít a jelenlétéről *Spiraea ulmaria* néven (KERNER 1869). Borbás Vince ugyancsak Sári határából, vizek partjáról említi szintén *Spiraea ulmaria* néven (BORBÁS 1879). Boros Ádám 1919 augusztusában jegyzi fel először előfordulását a naplójában

az Ócsa területén fekvő erdőből (BOROS 1915–1971). Későbbi cikkében pedig Ócsa, Sári és Dabas (Alsó- és Felsődabas) területéről láperdők szegélyéből dokumentálja a jelenlétét (BOROS 1936). Érdekes még megemlíteni, hogy Járai-né Komlódi Magda felvételezései közül az üde láprétnél, a magassásosnál, az üde láprét és kiszáradó kékperjés láprét közötti átmeneti állománynál, valamint magyar kőrises égerlápnaál és tölgy-kőrisszil ligeterdőnél is szerepel a táblákban, mint ritka faj (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1919 Ócsa), Gotthárd Dénesnek (1984 Dabas; 1984 Ócsa), Hegedűs Ábelnek (1977 Ócsa), valamint Böhm Éva Irénnek (2002 Ócsa) van a területről. Degen Árpád 1916-os soroksári adata a Molnár-szigetről származik. Részben adathiányos faj.

***Rosa gallica* L.** – parlagi rózsza

A térségből az egyetlen említése Anton Kernerhez köthető, aki *Rosa pumila* néven jelezte Peszér-pusztáról (KERNER 1869). Herbáriumi és egyéb irodalmi adatát nem találtam. Jelenleg adathiányos faj.

***Rosa agrestis* Savi** – mezei rózsza

Boros Ádám 1919 júniusában Sarlósáron (Tatárszentgyörgy) a Borovicska-erdő (ma Borovicskás) déli hátáráról dokumentálja a naplójában *Rosa Borosiana Degen* néven egyetlen egy példány előfordulását. Egy évvel későbbi (1920. május) ugyanonnan történt ismételt gyűjtés – ekkor naplójában 4-5 tő jelenlétét rögzíti már – egyik lapjához hozzáragasztva szerepel Degen Árpád fajleírása a Herbarium Carpato-Pannonicum gyűjteményben (BOROS 1915–1971). Soó Rezső ezt az előfordulási adatot szerepelteti a magyar flórát is összefoglaló művében a *Rosa agrestis* fajnál, *Rosa agrestis* var. *Borosiana* néven „D-T: Sarlósár” helymegjelöléssel (Soó 1964–1980). *Rosa agrestis*-ként tüntette fel Szujkó-Lacza Júlia és Kováts Dénes is közel három évtized múlva (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993). Kerényi-Nagy Viktor a történelmi Magyarország rózsáinak összefoglalásakor *Rosa beytei* var. *borosiana* néven említi meg (KERÉNYI-NAGY 2012). Herbáriumi adata a *Rosa borosiana*-nak a már fent említett két időpontból és helyről van Boros Ádámtól. Jelenleg adathiányos faj.

***Rosa elliptica* Tausch** – elliptikus rózsza

A táborfálvai gyakorlótér északi és déli részén homokpuszta-rétről, homoki tölgyes szegélyéből, valamint buckaközi fehérvyár-ligetből ismeretes a pontszerű előfordulása. A Duna–Tisza közéről történő első említése Facsar Gézától van: „Ez ideig egyetlen lelőhelyen sem gyűjtöttem együtt a *R. elliptica* és *R. inodora* fajokat, bár hazai elterjedésük az Alföldön részben érintkezik. [...] *R. elliptica*

csupán a Duna–Tisza közéről került legújabban elő” (FACSAR 1984). A tárgyalt térségre vonatkozó első, konkrét irodalmi említését 1995-ből találtam (CSÁKY és KUN 1995). Herbáriumi adatával nem találkoztam.

***Rosa dumalis* Bechst. – szürke rózsza**

Tuzson János a közép-dunai flóratájékról, mint hiányzó fajt említi az Alföldről szóló írásában, de kb. húsz évvel később Boros Ádám cikkében Sári határától, száraz erdőből jelzi a jelenlétét (TUZSON 1915, BOROS 1936). Boros Ádám már a cikk megjelenése előtt, 1920 májusában, dokumentálta előfordulását a naplójában, Sarlósár területén „*öreg Populusok uralta cserjés homok*”-ról (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata Boros Ádámnak 1920-ból, Tatárszentgyörgy területéről (Sarlósár és Sembery major közötti részről) van. Jelenleg adathiányos faj.

***Malus sylvestris* (L.) Mill. – közönséges vadalma**

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán, a Nagy-erdő területén tölgy-köris-szil ligeterdő foltokban pontszerűen fordul elő. Az első irodalmi említése a térségből a Peszéri-erdőből Frivaldszky Imréhez kötődik, aki így írt róla: „*A Százados Tölgy, az Ágasbogas Gyertyán, a Dús lombosított Köris, Sötétzöld Topoly, Suttogó Jegyenyé, Szomorú nyír, Buja Fűz, Sima kérgű Éger és Hatalmas Szil, a Terpélyes Vadalma s Körtefák díszlenek itt; [...]*” (FRIVALDSZKY 1859). A második említése hosszú szünet után, már e században Kun Andrásról van, aki mint a tölgy-köris-szil ligeterdő karakterfajaként ír róla munkájában (KUN 2017). Szujkó-Lacza Júlia és Kováts Dénes által jelzett Palik Pirocska gyűjtést (1928 Dabas) többszöri keresés ellenére sem találtam a Herbarium Carpato-Pannonicum gyűjteményben (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993).

***Astragalus exscapus* L. – szártalan csüdfű**

Pár tíztöves állományai találhatóak a Turjánvidék tárgyalt részének két átellenes peremén. A táborfalvai gyakorlótér északi részén és Táborfalva délnyugati részén (Vágtapálya) homokpusztarétek foltokon, illetve nyílt és zárt homoki gyepek közötti átmeneti állományban, valamint Soroksáron a Rétek-dűlő területén, ahol degradált homokpusztarétek tenyészik. Kitaibel Pál 1800-as első bánáti útja kezdetén Soroksár után jegyzi fel homokbuckákra telepített szőlőskertnél (GOMBOCZ 1945). Az 1805-ös, második bánáti útja kezdeténél is említi, mint virágzó fajt – több más fajjal együtt – de itt konkrét helymegjelölés nélkül (LÖKÖS 2001). Második konkrét irodalmi adata Frivaldszky Imrétől származik, aki mint „*nyéltelen bóka*” említi a Peszéri-erdő területéről (FRIVALDSZKY 1859). Egy évtizeddel később Anton Kerner is jelzi a fajt Peszér-pusztáról, valamint Soroksárról is

(KERNER 1869). A területről Thaisz Lajos (1904 Soroksár, var. *caulifer*), Boros Ádám (1920 Alsópeszér, var. *caulifer*), Lengyel Géza (1926 Sári, var. *caulifer*) és Pénzes Antal (1936 Alsódabas) gyűjti.

Astragalus austriacus Jacq. – kisvirágú csüdfű

Általában a kevésbé degradált, fajgazdag homoki sztyepprétek jellegzetes lakója. Jelenleg a soroksári Rétek-dűlő területéről, valamint a táborfalvai gyakorlótér néhány pontjáról ismerjük csak az előfordulását. Soroksáron degradált homokpusztaréten, Táborfalván pedig fajgazdag sztyepprétfoltokban tenyésznek kisebb állományai. Jelenlétét a térségben Anton Kerner jelzi először a Gubacs csárda mellől és Soroksár területéről (KERNER 1869). Borbás Vince is ugyaninnen említi tíz múlva (BORBÁS 1879). Herbáriumi adata Soroksár és környékéről, valamint Bugyi és Örkény határából van (BOROS Á. 1919 Örkénytábor; DÉGEN Á. 1929 Alsóráda; FELFÖLDY L. 1995 Soroksár; FUCSKÓ M. 1911 Örkény; KÜMMERLE J. B. 1913 Soroksár; SZABÓ I. 1888 Gubacs). Részben adathiányos faj.

Astragalus varius S. G. Gmel. – homoki csüdfű

A Turjánvidék lápfüzérébe délkeleti irányból a ladánybenei Madarasoktól (Kis- és Nagy-Madaras) egészen a dabasi Mántelekig „betüremkedő” homokbucka-vonulaton több helyen található kis egyedszámú csoportjai. Nyílt, zárt és a kettő közötti átmeneti gyepállományokban fordul elő, és a zavarással kevésbé érintett területeket preferálja (pl.: intenzívebben legeltetett részeken nem található). Emellett pontszerű előfordulásai ismertek Alsónémediből (Kóhalom), Dabas (Berényi-dűlő), Örkény (Zsíros puszta – hernádi vasútállomás mellett) és Tatárszentgyörgyről (Boroviczkás, Rohanka-dűlő, Szabad-rét), valamint a Peszéri-erdőből (ez utóbbi adat MÁTÉ 2001). Első irodalmi adata Frivaldszky Imrétől van, aki „*vesszős bóka*”-ként említi a Peszéri-erdő területéről (FRIVALDSZKY 1859). Anton Kerner Gubacs puszta, Ócsa, Peszér-puszta, Sarlósár és Soroksár határából is jelzi *Astragalus virgatus* néven (KERNER 1869). Tuzson János Dabas határából ugyancsak *Astragalus virgatus* néven, mint a „*Mocsárszemeket körülvevő homokbuckák*”-nak jellegzetes tagjaként sorolja fel (TUZSON 1915). A területről sokan gyűjtik. A legkorábbi herbáriumi adat Kümmeler J. Bélától (1903 Alsódabas), a legkésőbbi Gotthárd Dénestől (1987 Gyón) származik. A gyűjtési helymegnevezések a következők: Alsódabas, Alsópeszér, Felsőpeszér, Gyón, Kunpeszér, Örkénytábor, Peszéri-erdő, Peszér melletti homokbuckák, Sarlósár, Tatárszentgyörgy. A gyűjtők pedig a következők voltak: Bánó Lehel (1947), Bartha Andor (1929), Boros Ádám (1917, 1919, 1920, 1933), Gotthárd Dénes (1975, 1982, 1985, 1987), Horánszky András (1947), Hun Béla (1916), Kárpáti Zoltán

(1933), Kümmerle J. Béla (1903), Németh Ferenc (1977), Papp József (1941), Szodfridt István (1958) és Vajda László (1934, 1937).

***Oxytropis pilosa* (L.) DC.** – borzas csajkavirág

Dabason a Rákóczi-erdőben található viszonylag fajgazdag, buckaközi homoki sztyeppréten egy kisebb állománya. Máté András és Vidéki Róbert munkájában megemlítenek egy általuk korábról ismert másik pár töves állományt is a táborfalvai gyakorlótér területéről, de mivel intenzív katonai tevékenységet tapasztaltak az élőhelyén, kipusztulását már akkor valószínűsítették onnan (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Első irodalmi adata Boros Ádámtól van, aki 1919. július 17-ei dátummal a Gyóni Nagy-erdő területéről említi, homokról nagyobb létszámú csoportját (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata Boros Ádámnak van, a naplóban dokumentált helyről és időpontból, valamint Gotthárd Dénesnek (1975 Gyón; 1983 Kakucs, Duna-völgyi-főcsatorna).

***Lathyrus sylvestris* L.** – erdei lednek

Első irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki – mivel nem volt meggyőződve arról, hogy „valódi” *Lathyrus sylvestris* előfordul „Pest-Budán”, Sadler Józseffel ellentétben ezért – *Lathyrus intermedius* néven említi a Peszéri-erdőben lévő vadászház mellől (KERNER 1869). Boros Ádám 1928 augusztusában a Sári határában lévő Kákás-erdőben (ma Kátas-erdő) jegyzi fel először a naplójában *Lathyrus silvester* var. *latifolius* néven, pár évvel későbbi cikkében pedig Ócsa és Sári területén álló láperdők széléről említi (BOROS 1915–1971, 1936). Herbáriumi adata Boros Ádámnak van Ócsáról (1929 Bikarét, kőrisedő szélén; 1946 Nagy-erdő széle) és Sáriból (1928 Mádencia felé), valamint Gotthárd Dénesnek (1983 Ócsa, Mádencia-erdő; 1986 Ócsa, Mádencia-erdő; 1987 Ócsa, Mádencia-erdő; 1988 Ócsa, Mádencia-erdő) van. A Flóraatlasz 8781.2 számú kvadrátjában feltüntetésre került (BARTHA és mtsai 2015). Jelenleg adathiányos faj.

***Melilotus dentatus* (Waldst. et Kit.) Pers.** – fogas somkóró

A térségből Boros Ádám tudósít először a jelenlétéről. 1919 júniusában Ócsa határából a Székesi-tó mellől nedves rétről jegyezte le (BOROS 1915–1971). Gyűjtései alapján későbbi cikkében „Ócsa, sásrét-szárazrét” adatként említi (BOROS 1936). A következő és egyben utolsó irodalmi említése Dobolyi Konstantin és szerzőtársai által jegyzett cikkben szerepel az Ócsai Tájvédelmi Körzet meg nem nevezett területéről, konkrétumok nélkül (DOBOLYI és mtsai 1984). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1919 Ócsa, Székesi-tó; 1919 Ócsa, Szénégető), Degen Árpádnak (1913 Pusztá Gubacs), Gotthárd Dénesnek (1974 Gyón; 1977 Gyón; 1984 Dabas;

1987 Ócsa, Mádencia-erdő), Lengyel Gézának (1911 Soroksár) és Somlyay Lajosnak (2004 Soroksár, Sósomocsár) van. Jelenleg adathiányos faj.

Trigonella procumbens (Besser) Rchb. – sziki lepkeszeg

Első irodalmi említése Anton Kernertől van, aki *Melilotus procumbens* néven közli Soroksárról (KERNER 1868). Boros Ádám *Trigonella coerulea* néven dokumentálja a jelenlétét a Tatárszentgyörgy határában fekvő „Halász major” házai közt 1919 júniusában (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1919 Tatárszentgyörgy, Sarlósár), Degen Árpádnak (1912 Pusztá Peszér), Gottárd Dénesnek (1983 Gyón), Jávorka Sándornak (1935 Peszéradacs, Alsódabas felé), Kárpáti Zoltánnak (1935 Felsőpeszér), Lengyel Gézának (1927 Alsórada; 1929 Sári), Szollát Györgynek (1981 Peszéri-erdő környéke) és Tuzson Jánosnak (1936 Alsódabas, Peszér pusztá felé) van. Jelenleg adathiányos faj.

Medicago monspeliaca (L.) Trautv. – francia lucerna

Első irodalmi említése Anton Kernertől van, aki *Trigonella monspeliaca* néven közli Soroksárról és Gubacs mellett található homokbuckákról (KERNER 1868). Boros Ádám ugyanezen a néven, Dabason a Csajághy major melletti vetés mezsgyéjéről, valamint Ócsán – az akkor még létező – Székesi-tó melletti kukoricás homokos szegélyéről jegyzi fel a jelenlétét a naplójában, 1919 júliusában és augusztusában. Pár évvel később Ócsán az Újerdő területéről is dokumentálja az előfordulását (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1919 Gyón, Csajághy major; 1919 Ócsa, Székesi-tó; 1923 Ócsa Újerdő), Kárpáti Zoltántól (1952 Dabas), Sadler Józseftől (1818? Soroksár), Simkovics (Simonkai) Lajostól (1873 Soroksár), valamint egy nem olvasható nevű gyűjtőtől (1884 Gubacs) van. Jelenleg adathiányos faj.

Trifolium patens Schreb. – terpedő here

Egyetlen irodalmi adata van a térségből, Ócsa határából Boros Ádámtól – a naplóbejegyzésein kívül – Mádenciánál lévő szántóról (BOROS 1949). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1940 Ócsa; 1946 Ócsa), Gotthárd Dénestől (1972 Ócsa; 1975 Inárc; Ócsa Ócsa, tőzegtavak; 1978 Ócsa, Mádencia-erdő; 1983 Ócsa, Mádencia-erdő; 1989 Ócsa), Hegedűs Ábeltől (1978 Ócsa), Jávorka Sándortól (1956 Ócsa), valamint Jávorka Sándortól és Csapody Verától (1952 Ócsa) van, mind nedves, lápos rétekről. Jelenlegi előfordulásáról nincs adatunk.

Trifolium medium L. – erdei here

Herbáriumi adat kettő van a tárgyalt térségből, az egyik Szabó Gyula herbáriumból származik. A gyűjtő neve sajnos nem beazonosítható az 1896. augusztus

10-én Pusztá Peszéren „*in pratis*” megjelölésű élőhelyen gyűjtött lapon. A másik Gotthárd Dénestől van, aki Ócsán „*tábor*” helymegjelöléssel gyűjtötte 1984-ben (BÁNKUTI 2000). Irodalmi adat Boros Ádámtól származik, aki a Peszéri-erdőből jelzi a jelenlétét 1920. júniusi naplóbejegyzésében „*Buckavölgy, mélyebb helyek*” élőhely-megjelöléssel (BOROS 1915–1971).

Dorycnium herbaceum Vill. – zöld dárdahere

A táborfalvai gyakorlótér déli részén felnyíló homoki tölgyesből és nyáras-cserjesz fragmentumokból, valamint a Peszéri-erdő erdőssztyeppréjtéről ismert pontszerű előfordulása (az utóbbi adat: KUN 2006). A térségre vonatkozó egyetlen herbáriumi adata Felföldy Lajostól származik, aki Alsónémedi területén gyűjtötte 1995-ben. A tárgyalt térség déli szomszédságában fekvő Kunadacs területén Németh Ferenc gyűjtötte 1977-ben száraz tölgyesben. Első irodalmi említését a térségből 1995-ből találtam (CSÁKY és KUN 1995).

Dorycnium germanicum (Gremli) Rikli – selymes dárdahere

Jelenlegi ismereteink szerint Örkény határában az Ilonamajor területén fekvő, regenerálódó homokpusztaréten található kisebb állománya. Első irodalmi említése Tuzson Jánostól származik, aki Dabas határából, mint a „*Mocsárszemek formatiója*”-nak jellegzetes tagját sorolja fel (TUZSON 1915). Herbáriumi adat csak Boros Ádámtól van, aki a Peszéri-erdőben gyűjtötte „*in collibus arenosis*” élőhelyleírással 1920 júniusában *Dorycnium sericeum* névvel. Részben adathiányos faj.

Geranium sanguineum L. – piros gólyaorr

Egyetlen említése a tárgyalt térségből Anton Kerner nevéhez fűződik, aki ritka, szórványosan előforduló fajként említi a Peszéri-erdőből („*im Walde auf Pusztá Peszér bei Alsó Dabas*”) (KERNER 1868). Herbáriumi adatát nem találtam. Jelenleg adathiányos faj.

Erodium hoefftianum C. A. Mey. – homoki gémorrr

A tárgyalt térség határáról származik az egyetlen irodalmi említés, Boros Ádámtól, aki 1919 májusában Alsó-Inárcs-pusztáról a kakucsi Száraz-erdő felé haladva dokumentálja a naplójában az előfordulását (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adatai Boros Ádámtól (1919 Kakucs mellett, Szárazerdő), Csapody Verától (1961 Ócsa; 1962 Ócsa, út mellett homokon; 1963 Ócsa, út mellett homokon) és Perlaky Gábortól (1893 Soroksár) vannak. A Flóraatlasz 8681.3 és 8681.4. számú kvadrátjaiban (kis mértékben érintik a tárgyalt területet) feltüntetetésre került, aminek a háttéréről nincs információnk (BARTHA és mtsai 2015). Jelenleg adathiányos faj.

Linum flavum L. – sárga len

Jelenleg Alsónémedi (Kóhalom), Dabas (Vizes-nyilas), valamint Ócsa (Irtások) határából ismerjük kisebb vagy nagyobb (Alsónémedi) állományait. Elsődlegesen homokpusztaréteken és kiszáradó kékperjés lápréteken, valamint e kettő közötti átmeneti állományokban fordul elő, de degradált xero-mezofil gyepekben is képes „megragadni”. A térségből Boros Ádám tudósít először a jelenlétéről. 1929 júniusában, Sári határában „*Nagyturján y zombékosai, nedves rétjei és a Nagyturján y és Mádencia közti nedves fraxinetumok és tisztásai*” helymegjelöléssel jegyezte le az előfordulását, amit későbbi cikkében, mint „*Sári, szárazrét és száraz erdő széle*” adatként szerepeltet (BOROS 1915–1971, 1936). Járainé Komlódi Magda két évtizeddel később a Mádencia-erdő szegélyéből jelzi az előfordulását (KOMLÓDI 1957). Herbáriumi adata csak Boros Ádámnak (1929 Sári, Nagyturján, „*ad margines fraxinetorum*”), Kárpáti Zoltánnak (1931 Ócsa; 1955 Dabas) és Papp Józsefnek (1939 Sári, Öregturján) van. Részben adathiányos faj.

Linum hirsutum subsp. ***glabrescens*** (Rochel) Soó – borzas len alfaj

Pannóniai endemizmus, amelynek a legjellegzetesebb élőhelye a tárgyalt térségben az évelő nyílt homokpusztagyep, valamint a borókás-nyárasok száraz tisztásai, de került elő példánya degradált homoki gyeptől és siskanadásból is. A táborfalvai gyakorlótéren és a Rákóczi-erdő délnyugati részén elszórtan ugyan, de sok helyen fordul elő, a Robbantótér (Dabas) szegélyében pedig kisebb állománya él. A térségből az első említése Anton Kernerhez kötődik, aki *Linum pannonicum* néven (egyértelműen elkülönítve a *Linum hirsutum*-tól, amit ugyancsak tárgyalt cikkében) említi (KERNER 1868). Tuzson János Dabas határából *Linum glabrescens* néven, mint a „*Mocsárszemeket körülvevő homokbucák*”-nak jellegzetes tagjaként sorolja fel (TUZSON 1915). Boros Ádám már a második térségbeli terepbejárásán (1916. június) feljegyzi a naplójába Dabas határában a királyi uradalom területén. Tatár Miklós, mint *Linum hirsutum* var. *glabrescens* tárgyalja cikkében, megemlítve az addig – herbáriumból és irodalomból – megismert előfordulási helyeket (Dabas, Gyón, Örkény, Pusztapeszér, Soroksár, Tatárszentgyörgy) (TATÁR 1938). A területről a következők gyűjtik: Boros Ádám (1919 Gyón, Gyóni-erdő; 1919 Örkény, Örkényi erdő; 1919 Tatárszentgyörgy, Borovicska erdő; 1920 Peszéri-erdő; 1934 Felsőpeszér), Kárpáti Zoltán (1931 Alsódabas; 1936 Felsőpeszér; 1952 Dabas), Jávorka Sándor (1935 Peszérpuszta), Richter Lajos (1889 Pusztapeszér).

Euphorbia villosa Waldst. et Kit. – bozontos kutyatej

Első irodalmi említése Boros Ádámtól származik, aki Ócsa és Dabas (Alsó- és Felsődabas) határából, sásrétekről jelzi előfordulását (BOROS 1936). A következő

említése Járainé Komlódi Magdától van, aki az 1960-as évek második felében írt egyetemi jegyzetben (*Növényrendszertani terepgyakorlatok*) Dabas Vizes-nyilas területéről jelzi újra jelenlétét (J. KOMLÓDI 1976). A következő említése Seregélyes Tibortól és S. Csomós Ágnestől van, akik a dabasi Vizes-nyilas területén végzett felvételezéseik során enyhén szikesedő sztyepprétről, valamint degradált gyeptől jelezték (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). Sokan gyűjtik az 1916 és 1997 közötti időszakból Dabas (Alsódabas – Vizes-nyilas), Gyál (Fácános-dűlő), Ócsa (Felső-Babád, Nagy-erdő, Öreg-turján), valamint Soroksár (Péteri-major) területéről. A gyűjtők a következők voltak: Baksay Leona (1951), Boros Ádám (1916, 1919, 1922, 1927, 1937), Felföldy Lajos (1994, 1997), Gotthárd Dénes (1970 Ócsa; 1974 Dabas; 1975 Inárcs; 1975 Dabas; 1983 Dabas), Jávorka Sándor (1935), Kárpáti Zoltán (1934, 1951), Palik Piroska (1928), Péntes Antal (1934, 1961), Szujkó-Lacza Júlia (1978), Szollát György (1981). Jelenleg adathiányos faj.

Euphorbia lucida Waldst. et Kit. – fényes kutyatej

Jelenlegi ismereteink szerint Dabas (Felső-esső, Frigyesi-legelő, Göboly-járás, Vizes-nyilas), Ócsa (Kalik-alja), Örkény (Ilonamajor), valamint Táborfalva (Alsó-majorság) területén fordulnak elő kisebb-nagyobb állományai. Zömében kiszáradó kékperjés lápréteken és nádasokban tenyészik, de előkerültek állományai magassásosokból, valamint jellegtelen mezofil rétekről is. Kítaibel Pál jelzi először a térségből 1805-ös útja kezdeténél Ócsa határából, állóvízből (LÖKÖS 2001). Második irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki Alsódabasról és Peszér-pusztáról is jelzi jelenlétét (KERNER 1876). Harmadik irodalmi említése Tuzson Jánostól van a térségből, aki Dabas határából jelzi az előfordulását (TUZSON 1914). Egy évvel később pedig, mint a „*Homokpusztai turjánok formáció nyirkos ősrétek associációja*”-nak jellegzetes tagjaként említi (TUZSON 1915). Boros Ádám Sári határából sásrétekről jelzi (BOROS 1936). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1919 Ócsa Kis-körös alja; 1928 Sári Mádencia felé; 1934 Felsőpeszér), Gotthárd Dénesnek (1974 Dabas, csatorna; 1975 Dabas), Kárpáti Zoltánnak (1934 Alsódabas), Lengyel Gézának (1927 Alsóráda), Péntes Antalnak (1936 Alsódabas a Peszéri csárda felé), Szollát Györgynek (1983 Felsőpeszér) és Vajda Lászlónak (1934 Peszérpuszta) van.

Acer tataricum L. – tatár juhar

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán a Nagy-erdő tölgy-köris-szil ligeterdő foltjaiban pontszerűen fordul elő. Emellett a Peszéri-erdőben is ismert a jelenléte egy helyen, egy erdőssztyepp jellegű növényzetet többé-kevésbé megőrző erdő-részletben (MÁTÉ 2001). Első irodalmi említése Boros Ádámtól származik, aki

az 1940. október 1-én az ócsai Nagyerdő területéről jegyezte fel a tatár juhar jelenlétét a naplójában (BOROS 1915–1971). Következő említése Járainé Komlódi Magdának az 1950-es évek második felében a Mádencia-erdő tölgy-kőris-szil ligeterdő foltjában végzett felvételezéséből származik, ahol a cserjeszintből jelzi. Herbáriumi adatát nem találtam.

Vitis sylvestris C. C. Gmel. – ligeti szőlő

Az első irodalmi említése a Peszéri-erdőből Frivaldszky Imréhez kötődik, aki így ír róla: „*A kúszó Bércse Iszalg, Vadszőlő, Földi szeder s más folyondárok helylyel helylyel járhatatlan sűrűséget képeznek, [...]*” (FRIVALDSZKY 1859). Herbáriumi adata és a következő irodalmi említése is Boros Ádámától van, aki 1928. szeptember 30-án „*Ócsa versus Sári ad margines fraxinetorum*” lelőhely-leírással gyűjtötte. A gyűjtésekor nem volt biztos abban, hogy milyen szőlőről van szó, ezért a lapra csak *Vitis*-t a naplójában pedig idézőjelbe téve írta le a „*silvestris*”-t. Egy nyíllal jelölte is, hogy hozzáfűz még valamit, de ezt már nem tette meg (BOROS 1915–1971). Pár évvel későbbi cikkében is idézőjellel ellátva szerepelteti ezt az előfordulást (BOROS 1936). Kevey Balázs és Bartha Dénes a ligeti szőlőről írt összefoglaló cikkében egyértelműen *Vitis sylvestris*-ként szerepeltetik ezt a gyűjtést (KEVEY és BARTHA 2010). A következő és egyben utolsó bizonyítható előfordulási adat Böhm Éva Iréntől származik, aki a *Magyarország védett növényei* című könyvhöz a következőképpen adott le adatot: „*Ócsa (Felsőbabád) 2 tő 1989-ben gyertyános-tölgyesben*” (Tóth István Zsolt szóbeli közlése, 2018). Ez alapján jelent meg, mint „aktuális előfordulás” az említett könyvben (BARTHA 1999). Kevey Balázs és Bartha Dénes még megemlíti Terpó András 1990-ből származó Mádencia-erdőbeli előfordulásra vonatkozó szóbeli közlést is (KEVEY és BARTHA 2010). A Flóraatlasz 8781.1 számú kvadrátjában feltüntetésre került, aminek a háttéréről nincs információnk (BARTHA és mtsai 2015). Jelenleg adathiányos faj.

Hippophaë rhamnoides L. – európai homoktövis (4. ábra)

Egy körülbelül 2 km-es sugarú körben három helyen is előfordul Táborfalva és Örkény területén. Az örkényi csoport néhány tíz négyzetméteres területet fed le és degradált homoki gyeppen található. A táborfalvai gyakorlótér déli részén két kis egyedszámú csoportja tenyészik egymáshoz közel, buckaközi hazai nyáras állomány szegélyében. A harmadik állomány (amely kisebb létszámú csoportokból áll) pedig évelő nyílt homokpusztagyepen található a táborfalvai Vágtapálya területén. Gadó György Pál a faj magyarországi áttekintésénél beszámol az örkényi állomány felfedezésének körülményeiről, és az eredetével kapcsolatban többek között ezt írja: „*A környékbeli lakosok a homoktövist nem ismerik. Nem*

4. ábra. Európai homoktövis (*Hippophaë rhamnoides*) természetes példánya a táborfalvai gyakorlótér déli részében (fotó: Csáky Péter)

látszik valószínűnek, hogy valaki ide homoktövist ültetett volna, [...]” (GADÓ 1999). Pár évvel később Máté András és Vidéki Róbert az örkényi állományról ezt írja: „*Itteni előfordulásának eredete ismeretlen, de feltételezhetően madarak által elszórt magokból keletkezett, spontán állomány.*” (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Herbáriumi adatát nem találtam.

Hypericum elegans Stephan ex Willd. – karcú orbáncfű

Kis kiterjedésű löszgyepfoltokban tenyésznek néhány töves állományai a táborfalvai gyakorlótér északi részén. Máté András és Vidéki Róbert élőhely-térképezés során talált rá ezekre az állományokra a 2000-es évek elején (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Herbáriumi és egyéb irodalmi adatát nem találtam.

Viola ambigua Waldst. et Kit. – csuklyás ibolya

Kerner említi először a térségből Alsódabas mellett lévő Peszér-pusztáról éles mosófűves gyeptől (KERNER 1868). Több mint egy évszázad elteltével Kun András a Peszéri-erdőben végzett élőhelyfelmérés során a következőket írja a jelenleg ismert egyik termőhelyéről: „*Ez a folt a Peszéri-erdő egyik díszje! A tölgyes-nyáras foltok kiszáradó láprétekkal, szegélyesedett félszáraz*

sztyepprétekkal, száraz gyepekkel mozaikolnak. Előfordul itt a terület különlegessége, a kékperjés-nyíres is. [...] A tisztásokon-szegélyeken [...], *Viola ambigua*, (...)” (KUN 2006). Herbáriumi adatát nem találtam.

Viola rupestris F. W. Schmidt – homoki ibolya

A táborfalvai gyakorlótér záródó nyílt homokpusztagyepjeiben, illetve nyáras-cserjés fragmentumaiban pontszerűen fordul elő. A Peszéri-erdőből is ismert az előfordulása, ahol telepített fenyvesben megmaradt, degradált állapotú homoki gyepfoltjaiban tenyészik (KUN 2006). Első irodalmi említése Borbás Vincétől származik, aki a Duna–Tisza köze jellegzetes fajainak táblázatos felsorolásában szerepelteti (BORBÁS 1886). Első, konkrétan a térségre vonatkozó irodalmi adata Boros Ádámtól van, aki *Viola arenaria* néven jegyezte fel naplójában a Gyóni-erdő területén 1919 júliusában (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adatát nem találtam. Részben adathiányos faj.

Viola elatior Fr. – nyúlánk ibolya

Dabas (Felső-esső) területéről degradált, sztyeppesedő kékperjés kiszáradó láp-rétről ismert pár töves populációja ennek a láp- és ligeterdőkhoz, illetve mezofil gyepekhez kötődő fajnak. Irodalmi és herbáriumi adatát nem találtam a térségből. Részben adathiányos faj.

Viola stagnina Kit. – lápi ibolya

Jelenleg Dabas (Csikós-lapos, Felső-első-dülő), Örkény (Ilonamajor) és Tatárszentgyörgy (Esső) határából ismertek pár töves csoportjai ennek az erősen visszaszorulóban lévő ibolyának. Sztyeppesedő vagy mocsárrét irányába átalakuló kiszáradó kékperjés láp- és réteken, valamint regenerálódó mezofil réteken tenyészik. A térségből az első irodalmi említése Kovács Margittól származik, aki Tatárszentgyörgyön végzett felvételezései során – *Molinietum poetosum trivialis* társulásban –, mint ritka faj dokumentálta a jelenlétét (KOVÁCS 1962). A következő említése Seregélyes Tibortól és S. Csomós Ágnestől származik, akik a dabasi Vizes-nyilas területén végzett felvételezései során láp- és sztyepprétek közötti átmeneti állományból jelezték az előfordulását (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). Herbáriumi adata Bánó Lehelnek (1946 Alsódabas), Horánszky Andrásnak (1949 Alsódabas) és Jeney Antalnak (1994 Kastélypeszér) van nedves rétről vagy kiszáradó kékperjés láp-rétről. Részben adathiányos faj.

Circaea lutetiana L. – erdei varázslófű

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán a Nagy-erdő változó természetességű tölgy-kóris-szil ligeterdő foltjaiban, valamint a Peszéri-erdő idős, nyárelegyes

tölgeseiben szórványosan fordul elő (az utóbbi adat: KUN 2006). Első irodalmi adata 2006-ból származik (KUN 2006). Herbáriumi adatát nem találtam.

***Hippuris vulgaris* L.** – közönséges vízilófark

Első irodalmi említése Siklósi Engelberttől származik, aki az ócsai Öreg-turján tőzgebányatavainak térképezésekor dokumentálta előfordulását több helyről is (SIKLÓSI 1984). Az 1980-as évek végén Seregélyes Tibor még említi az Öreg-turján csatornáiból, mint országosan ritka növényt (SEREGÉLYES 1987). Utolsó említése pedig a térségből Seregélyes Tibortól és S. Csomós Ágnestől van, akik Ócsán végzett élőhely-térképezés során említik a „*Nem védett, de (lokálisan) jelentős fajok (részben irodalmi adatok, zömüket láttuk)*” megjelölésű fajok között (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1999–2000). Herbáriumi adata a tárgyalt területről Degen Árpádnak (1905 Soroksár), Kárpáti Zoltánnak (1951 Peszéri csárda és Dabas között; 1952 Dabas) és Lengyel Gézának (1906 Soroksár) van. Jelenleg adathiányos faj.

***Chaerophyllum aromaticum* L.** – fűszeres baraboly

Gotthárd Dénes gyűjti 1981-ben az Ócsai szőlők vasútállomás melletti láperdőből (ma Cirjáki-erdő) (NAGY 2005). Más herbáriumi vagy irodalmi adatát nem találtam. Jelenleg adathiányos faj.

***Aegopodium podagraria* L.** – podagrafü

Egyetlen irodalmi adata Dobolyi Konstantin és szerzőtársai által jegyzett cikkben szerepel az Ócsai Tájvédelmi Körzet meg nem nevezett területéről, konkrétumok nélkül (DOBOLYI és mtsai 1984). Jelenleg nincs semmilyen adatunk az esetleges előfordulásáról. Herbáriumi adatát nem találtam.

***Sium sisarum* L.** – keleti békakorsó

Boros Ádám tudósít először a jelenlétéről Sári határából 1928. augusztus 15-én. Érdemes megjegyezni, hogy ugyanezen a napon találja meg először az *Adenophora liliifolia*-t és a *Plantago maxima*-t is. A naplójában szereplő élőhelyleírás alapján az Alsóbesnyői-erdő területén találta meg magyar körises égerlápban (BOROS 1915–1971). Későbbi írásában ezt, mint „*Sári láperdőben, szélein*” szerepelteti *Sium lancifolium* néven (BOROS 1936). Az előbbieken említett fajok megtalálásának „lehetőségét” ugyanebben a cikkében így írja le: „*Mindkét láp-terület lecsapolását az 1928. év körül kezdték meg, a csatornák a terület vizét rohamosan kezdték levezetni. 1919-ben, amikor sokat jártam az ócsai lápokon, még nagy területeket nem tudtam megközelíteni. 1928-ban volt a florisztikai vizsgálódás eldorádója. A terület lápvegetációja még lényegében érintetlen*

volt, viszont a terület már annyira lecsapolódott, hogy keresztül-kasul át lehetett rajta hatolni és az egészet be lehetett járni.”. Boros Ádám után Seregélyes Tibor („csatornáknban, láperdőkben”), majd Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes („Nem védett, de (lokálisan) jelentős fajok (részben irodalmi adatok, zömüket láttuk)” megjelölésű fajok között) említi még az előfordulását a térségből, de már konkrét helymegjelölés nélkül (SEREGÉLYES 1987, SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1999–2000). Herbáriumi adat Bartha Andortól (1928 Ócsa, Nagyturjány) és Boros Ádámtól (1928 Sári, Mádencia felé, „kőrises-égerláp”; 1928 Sári, „*fraxinetus paludosis*”) van csak a térségből. Jelenleg adathiányos faj.

***Libanotis pyrenaica* (L.) Bourg.** – hegyi tömjénillat

1998-ban még három termőhelyről volt ismeretes a Peszéri-erdő területén. Az egyik helyről azóta bizonyíthatóan eltűnt. A másik két állomány összesen kb. 100–150 tövet tesz ki, amelyek kiszáradó, sztyeppréti fajokkal feltöltődő kékperjés buckaközökben, gyöngyvirágos tölgyes szegélyében fordulnak elő (Máté András szóbeli közlése, 2018). Első irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki *Libanotis montana* néven jelzi Peszér-pusztáról (KERNER 1870). Herbáriumi adatát nem találtam.

***Seseli hippomarathrum* Jacq.** – szilkés gurgolya

A tárgyalt térségben a táborfalvai gyakorlótérről és a Peszéri-erdőből ismeretes az előfordulása (KNPI adatbázis). Általában sztyeppréteken fordul elő pontszerűen, de kerültek elő példányai borókás-nyárasból, évelő nyílt homokpusztagyepből, záródó, valamint degradált homoki gyepből is. Első irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki Tatárszentgyörgy határában Sarlósár területéről („*Pusztá Sállosár*”) dokumentálta a jelenlétét (KERNER 1870). Boros Ádám 1919 júliusában jegyzi fel először naplójában a Kiserdő-hegy (Dabas) területről az előfordulását. Később (1933. szeptember) Örkénytábor (Lótér) határából is dokumentálja (BOROS 1915–1971). Egyetlen herbáriumi adata Fucskó Mihálytól van, aki 1919 augusztusában Örkény határában gyűjtötte. Részben adathiányos faj.

***Cnidium dubium* (Schkuhr) Thell.** – inas gyíkpohár

A tárgyalt területről jelenleg biztos adata csak a Szalag-erdő rétjeiről van, ahol helyenként szép számmal terem, valamint a tatárszentgyörgyi Szabadrétről (előbbi: KNPI adatbázis, utóbbi: MOLNÁR és mtsai 2016). Boros Ádám 1928-ból még tömeges, majd egyre fogyatkozó jelenlétéről számol be sásrétekről és zombékosokból, valamint láperdők széléről (BOROS 1936). Herbáriumi adata Bartha Andornak (1928 Sári, Nagyturjány), Boros Ádámnak (1928 Alsódabas,

Vizes-nyílás; 1928 Sári, Inárcs felé; 1931 Sári, Inárcs felé; 1932 Sári, Nagyturjány; 1933 Gyón; 1934 Sári, Inárcs felé; 1950 Tatárszentgyörgy, Ökörcsordajárás), Csapody Verának (1931 Inárcs-Kakucs, Sári mellett), Kárpáti Zoltánnak (1931 Ócsa; 1950 Tatárszentgyörgy), Thaisz Lajosnak (1924 Sári, Csíkos puszta), Vajda Lászlónak (1934 Sári) és Zsák Zoltánnak (1928 Alsórada; 1932 Inárcs-Kakucs) van. Részben adathiányos faj.

***Selinum carvifolia* L.** – közönséges nyúlkömény

Jelenlegi ismereteink szerint Dabason, a Göboly-járás szélén elterülő turjánfolt kiszáradó kékperjés láprét részén, valamint a Peszéri-erdő környezetében fordul elő pontszerűen (Peszéri-erdőre vonatkozó adat: KNPI adatbázis). Az első irodalmi említése Borbás Vincétől van, aki Soroksár területéről jelezte (BORBÁS 1879). Boros Ádám Ócsa és Sári határából láperdők szegélyéből dokumentálja az előfordulását (BOROS 1936). Járainé Komlódi Magda (Ócsa, Dabas – „*zsombéksásos, magyar kőrises égerláp*”), Kovács Margit (Sári – „*Molinietum caricetum paniceae*”; Tatárszentgyörgy – „*Molinietum poetosum trivialis*”) és kb. két évtizeddel később Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes (Dabas, Vizes-nyílás – „*kiszáradó kékperjés láprét*”) felvételezési tabelláiban is szerepel (JÁRAI-KOMLÓDI 1958, KOVÁCS 1962, SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1928 Ócsa, Ómer; 1928 Sári; 1932 Ócsa és Sári között, Kákás erdő; 1934 Ócsa, Ómer; 1940 Ócsa, Nagyerdő széle; 1950 Tatárszentgyörgy, Ökörcsorda-járás), Gotthárd Dénesnek (1974 Ócsa, tábornál; 1975 Ócsa, Mádencia-erdő mellett nedves réten; 1975 Ócsa, lápréten; 1975 Ócsa, tábor mellett; 1975 Inárcs, lápréten; 1976 Ócsa, Bika-rét; 1978 Ócsa, Mádencia-erdő mellett nedves réten; 1983 Ócsa, Bika-rét), Jávor-ka Sándornak és Csapody Verának (1951 Sári; 1960 Sári erdő), Lengyel Gézőnek (1926 Sári) és Pócs Tamásnak (1951 Sári, Kőriserdő) van a térségből. Részben adathiányos faj.

***Peucedanum arenarium* Waldst. et Kit.** – homoki kocsord

Nyílt és záródó homoki gyepek jellemző faja, de előfordul homokpusztaréten, fehér nyáras foltokban, borókás-nyárasokban és ritkán degradált homoki gyepekben is. Kisebb-nagyobb állományai Dabas határában (Rákóczi-erdő, Felső-első-dűlő), valamint a táborfalvai gyakorlótér területéről ismeretesek. Emellett szórványosan előfordul a Peszéri-erdő területén is (MÁTÉ 2001, KUN 2006). Első irodalmi említése Anton Kernertől van, aki Gubacs csárdánál, Ócsán, Peszér-pusztán és a tatárszentgyörgyi Erdő-hegyen is dokumentálta a jelenlétét (KERNER 1870). Egy szűk évtized múlva Borbás Vince ezt jegyzi meg róla: „*az árvalányhaj formatio egyik növénye, homokos dombokon és mezőkön a Duna*

bal partján, Erzsébetfalva mellett, stb.” (BORBÁS 1879). Boros Ádám először a Peszéri-erdőben, 1920 júniusában jegyezte fel a naplójába az előfordulását (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1933 Örkény, Lötér) és Vajda Lászlónak (1933 Soroksár) van a területről.

***Peucedanum palustre* (L.) Moench** – mocsári kocsord

A magyar körises égerlápoktól kezdve, a fűzlápokon, nádasokon, zsembékosokon és magassásosokon át az üde és kiszáradó kékperjés láprétekig sok élőhelytípusban megtalálhatók kisebb-nagyobb csoportjai. Dabason az Akol, a Felső-esső és Fekete-tábla területéről, a Zungor-rétről, Ócsán az Öreg-turjányból, a Mádencia-erdőből és a Turjáni-erdő szegélyéből, Soroksáron a Bitó-halomról, valamint Tatárszentgyörgyön az Essői-csúcskő területéről ismeretes az előfordulása. Boros Ádám említi először a térségből Ócsa, „*Öreg Turjány*” területéről 1919. júniusi naplóbejegyzésében (BOROS 1915–1971). Későbbi összefoglaló cikkében a Dabas (Alsó- és Felsődabas), Sári és Ócsa területén található zsembékosokból és láperdőkből tömeges fajként jelzi (BOROS 1936). Két évtizeddel később Járainé Komlódi Magda felvételezéseinél több növényzeti típusból is előkerül, de már nem tömeges fajként (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Herbáriumi adat Bartha Andortól (1928 Ócsa, Nagyturjány), Boros Ádámtól (1919 Ócsa, Öreg Turjány; 1928 Sári; 1928 Alsódabas, Vizes-nyilas; 1928 Ócsa, vasút mellett; 1932 Inárcsi szőlőtelep megállónál), Felföldy Lajostól (1997 Alsónémedi, Szittyó-csatorna), Horánszky Andrástól (1950 Ócsa), Komlódi Magdától (1956 Ócsa), Jávorka Sándortól és Csapody Verától (1952 Ócsai szőlő), Jávorka Sándortól (1950 Ócsai szőlő alatt égeres), Jávorka Sándortól és Baksay Leonától (1951 Sári), Kárpáti Zoltántól (1931 Ócsa; 1950 Ócsa; 1950 Tatárszentgyörgy), Pócs Tamástól (1951 Ócsai szőlő; 1953 Ócsa), Szujkó-Lacza Júliától (1978 Dabas), Thaisz Lajostól (1924 Inárcs, Csíkospusztá), Vajda Lászlótól (1932 Sári, Nagyturjány;), Zsák Zoltántól (1932 Alsóbabád) van. Részben adathiányos faj.

***Peucedanum cervaria* (L.) Lapeyr.** – szarvas kocsord

Sztyepprétek, különböző erdőszegélyek és tisztások, valamint kiszáradó kékperjés láprétek és sztyeppesedett változataik jellemző faja a térségben, de degradált homoki gyepekben is megtalálható. Dabason (Esső, Fekete-tábla, Felső-esső), Kunpeszéren (Frigyesi-legelő, Peszéri-erdő, Szalag-erdő), Örkényben (Ilonamajor), a táborfalvai gyakorlótér déli részén, valamint Tatárszentgyörgyön (Esső) fordulnak elő kisebb-nagyobb egyedszámú csoportjai (Kunpeszérre vonatkozó adat: MÁTÉ 2001, KUN 2006, KNPI adatbázis). Boros Ádám említi először a térségből Dabas területéről (Zungor-rét a Vizes-nyilas közötti láperdők

szegélyéből) 1928. októberi naplóbejegyzésében (BOROS 1915–1971). Későbbi összefoglaló cikkében Dabas (Alsó- és Felsődabas) és Sári területén található száraz rétekről és erdőkből jelezte a jelenlétét (BOROS 1936). Járainé Komlódi Magda felvételezésekor érdekes módon a kormos csátés láprétről került elő, mint igen ritka faj (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes az 1970-es évek végén Dabas (Vizes-nyilas) területén végzett felvételezéseik során többféle élőhelyről (láperdők szegélye, kiszáradó kékperjés láprét, sztyepp-rét és láprét közötti átmeneti állomány, homokpusztarét) is dokumentálták az előfordulását (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). Az egyetlen herbáriumi adata a térségből Csontos Pétertől van, aki Kunpeszér határában, sztyeppreten gyűjtötte 2003 augusztusában. Részben adathiányos faj.

***Heracleum sphondylium* L.** – közönséges medvetalp

Jelenleg Ócsán, a Nagy-erdő területén fekvő tölgy-kőris-szil ligeterdő foltokban ismerjük pontszerű előfordulását. Első irodalmi említése Boros Ádámól van, aki 1932. augusztusi naplóbejegyzésében *Heracleum chloranthum* néven dokumentálja a jelenlétét a „Kákás erdőnek nevezett tölgyes-kőriserdő széléről” (BOROS 1915–1971). Pár évvel későbbi cikkében ezt, mint „Ócsa, száraz erdő” szerepelteti (BOROS 1936). Herbáriumi adata csak Boros Ádámnak van, aki 1932-ben a „Kákás-erdő” (Ócsa és Sári között) helymegjelöléssel, valamint 1946-ban az ócsai Nagy-erdő déli részének szegélyéről gyűjtötte (BOROS 1915–1971).

***Laserpitium prutenicum* L.** – rutén bordamag

Boros Ádám 1932 augusztusában Sári irányába haladva, a Kákás-erdőnek (ma Kátas-erdő) jelzett „Tölgyes-kőriserdő” széléről jegyzi fel először a naplójában, pár évvel későbbi cikkében pedig „Ócsa, láperdő széle” élőhely-meghatározással jelzi (BOROS 1915–1971, 1936). Herbáriumi adat Boros Ádámól (1932 Ócsa és Sári között, Kákás-erdő; 1934 Ócsa és Sári között, kőrises szélén), Jávorka Sándortól és Csapody Verától (1951 Sári, tölgy-kőris-szil ligeterdő), Pócs Tamástól (1951 Sári, Kőrises-erdő), valamint Vajda Lászlótól (1934 Sári) van. Jelenleg adathiányos faj.

***Pyrola rotundifolia* L.** – kereklevelű körtike

Ócsán a Mádencia-erdőben a 2000-es évek végén végzett élőhely-térképezés során találta meg Kun András és Rév Szilvia pár töves csoportját jellegtelen keményfás erdőben, és ezt jegyezték fel róla: „Jövevény a [...] folt fiatal nyárasában” (KUN és RÉV 2009). Egyéb irodalmi, valamint herbáriumi adatát nem találtam.

***Hottonia palustris* L.** – mocsári békaliliom

Magyar kőrises égerlápok jellegzetes faja, amely helyenként fűzlápokban vagy zombékosokban is előfordul. Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán (Cirjái-erdő, Nagy-erdő, Turjáni-erdő, Vizes-erdő), Dabason (Vizes-nyilas, Göboly-járás), valamint a Peszéri-erdő és környezetében is jelen vannak kisebb-nagyobb állományai (Peszéri-erdőre és környezetére vonatkozó adat: MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). A Turjánvidék tárgyalt részén Kitaibel Pál jegyzi fel először Ócsa területéről az 1805-ös útja során (LÖKÖS 2001). Tuzson János Dabas határából jelzi tócsákban és árkokban (TUZSON 1914). Egy évvel később pedig, mint a „*Homokpusztai turjánok formatió vízi associációja*”-nak jellegzetes tagjaként említi (TUZSON 1915). Boros Ádám Dabas (Alsó- és Felsődabas), Sári és Ócsa határából, láperdőkből, zombékosokból és árkokból jelzi (BOROS 1936). Járainé Komlódi Magda munkájában a magyar kőrises égerláp általa leírt típusai közül a *Hottonia*-típusának, mint jellegzetes faját említi (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). A területről sokan gyűjtik 1907 és 1983 közötti időszakban Dabas (Alsó- és Felsődabas, Sári), Inárcs, Kunpeszér, Ócsa (Bika-rét, Öregturján, Turjáni-erdő, Turjáni-rétek, Tyúkfarm mellett, vasút melletti kőrisedő) területén. A gyűjtők a következők voltak: Boros Ádám (1919, 1928, 1929, 1934), Gotthárd Dénes (1973, 1974), Hegedüs Ábel (1978), Horánszky András (1960), Kárpáti Zoltán (1931, 1934), Kümmerle J. Béla (1916), Moldvai Róbert (1953), Péntes Antal (1959), Radics Ferenc (1969), Révay Ágnes és Gönczöl János (1979), Soó Rezső (1923), Szujkó-Lacza Júlia (1983), Tuzson János (1907), Vajda László (1934, 1935).

***Blackstonia acuminata* (W. D. J. Koch et Ziz) Domin** – kései gyíkpohár

Élőhelyigényéből adódóan is ritka növény, amelynek kisebb állományai Dabasról (Cibak, Felső-esső, Göboly-járás, Gyóni-buckáktól északkeletre fekvő terület, Rákóczi-erdő délkeleti része), valamint Kunpeszerről (Bogárczó, Peszéri-erdő) ismeretesek (Peszéri-erdőre vonatkozó adat: KUN 2006, KNPI adatbázis). Zömében kiszáradó kékperjés lápréteken és degradátumaiban, valamint jellegtelen mezofil gyepekben fordul elő, de előkerült egy-egy példánya sztyepprétekről vagy magassásosból is. Tuzson János – több másik fajjal együtt – a „*Középdunai flóratájék jellemző, az Alföld más flórajátékain [sic!] hiányzó, vagy alig számottevő növényei*” között említi (TUZSON 1915). Az első konkrétan a tárgyalt területhez köthető irodalmi említése Boros Ádámától származik, aki 1920 júniusában jegyzi fel az előfordulását a tatárszentgyörgyi Ökörscordajás területéről (BOROS 1915–1971). A következő említése több mint ötven évvel később Seregélyes Tibortól van, akinek az 1978-as felvételezési tabellájában szerepel, Dabas, Vizes-nyilas területéről (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990).

Az e cikkben tárgyalt térségből Polinszky gyűjti először 1880 júliusában Peszér-pusztáról (*Pusztá Peszér*) *Chlora serotina* néven. Rajta kívül Boros Ádám (1920 Tatárszentgyörgy, Ökörcsordajárás – „*in arenosis subhumidis*”), Gotthárd Dénes (1975 Inárcs, vizesárok mellett) és Lengyel Géza (1928 Alsóráda, *Chlora serotina*-ként) gyűjti csak. Részben adathiányos faj.

***Gentiana cruciata* L.** – Szent László-tárnics

Boros Ádám találta meg és gyűjtötte a Peszéri-erdőből 1934. június 4-én, aminek a tényét naplójában dokumentálta is „*nyírfás laposban*” termőhely-megjelöléssel (BOROS 1915–1971). Pár évvel későbbi cikkében így szerepelteti: „*In silva Peszéri-erdő prope Felsőpeszér; in soc. Anacamptis pyramidalis, Epipactis atropurpurea.*” (BOROS 1938). A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság munkatársa, Vajda Zoltán találta meg újból a faj mintegy száz töből álló állományát 1997-ben (Tóth István Zsolt szóbeli közlése, 2018; LESS 1999a). 1999-ben Máté András 82 tövet számlált. Jelenleg fokozatosan beerdősülő mély buckaközökben, zombékoló, kékperjés kiszáradó láprét, valamint rétsztyeppfoltokban él pár töre zsugorodott állománya (Máté András szóbeli közlése, 2018).

***Menyanthes trifoliata* L.** – hármalevelű vidrafű

A folyamatos szárazodás és az élőhelyek átalakulása következtében (a zombékosok nagy része eltűnt) a jelenlegi ismereteink szerint már nem fordul elő a területen. Ócsán és Inárcon 1993 óta nincs információ a jelenlétéről, pedig 1993-at megelőző évtizedben még három élőhelyről is (Komlós-erdő és Bodó-sziget szegélyei, Eklézsia-erdő) ismert volt (Nagy László szóbeli közlése, 2018). A korábbi dabasi előfordulásai sincsenek már meg.

A *Magyarország védett növényei* című könyvben megjelenített „aktuális előfordulás” Tölgyesi István és Lisztes János közlésén alapul (50 tö, Ócsa), amelynek a konkrét időpontja és helye nem ismert (Tóth István Zsolt szóbeli közlése, 2018; LENDVAI 1999). Legkorábbi irodalmi adat Anton Kernertől van, aki Soroksárról, Gubacsi csárda helymegjelöléssel említi a jelenlétét (KERNER 1873). Pár évvel később Borbás Vince is innen említi („*források mellett*”) az előfordulását (BORBÁS 1879). Pár évtizeddel később Boros Ádám már a legjellegzetesebb élőhelyének, a zombékosoknak az eltűnését jelzi Ócsa térségéből a következőképpen: „*1929 óta a zombékosok rohamosan pusztulnak. A legszebb, Menyanthes-szel, Chrysanthemum uliginosum-mal, Epilobium palustre-val lakott zombékosok annyira kezdenek kiszáradni, hogy 1932-ben olyan helyekre tömegesen betolakodott az Erigeron canadensis (Nagy-turjány Sári mellett), ahol még előző években annak nyoma sem volt.*”. Ebben a cikkében herbáriumi adatokkal megegyezően Ócsa, Inárcs és Sári zombékosáiból jelzi a vidrafűvet

(BOROS 1936). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1919 Ócsa, Öregturján; 1928 Ócsa, Inárcsi szőlők megállónál; 1940 Ócsa, Rókás-mocsár), Degen Árpádnak (1929 Sári), Jávorka Sándornak (1951 Ócsa), Kümmerle J. Bélának (1916 Ócsa, Turjáni-rétek) és Vajda Lászlónak (1933 Inárcs) van a térségből.

Vinca herbacea Waldst. et Kit. – pusztai meténg

A táborfalvai gyakorlótér déli szegletétől a Gyóni-erdőn át egészen a Papp-hegyig (Dabas) megtalálhatók kisebb-nagyobb állományai a homokbuckákon elterülő nyílt és zártabb homoki gyepekben, valamint sztyeppréteken, de kerültek elő csoportjai akácusból, régi temetőből és degradált homoki gyepből is. Emellett a Rákóczi- és Peszéri-erdő gyepjeiben vagy felnyíló erdőfoltjaiban, valamint Felsőpeszér (Dabas és Kunpeszér) és a Szabad-rét (Tatárszentgyörgy) homokbuckáin fordul még elő, helyenként nagyobb számban is (Peszéri-erdőre vonatkozó adat: MÁTÉ 2001, KUN 2006, KNPI adatbázis). Első irodalmi adata Kitaibel Páltól származik, aki a Soroksár utáni homoki szőlőskertnél dokumentálta a jelenlétét 1800-ban (GOMBOCZ 1945). Anton Kerner is említi Soroksárról, valamint Peszér-pusztta területéről is (KERNER 1873). Még érdemes megemlíteni Boros Ádámot, aki 1920 júniusában a táborfalvai gyakorlótér területén („*Schiessplatz homokterület*”) jegyezte fel jelenlétét a naplójában (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1933 Örkény, Lőtér) és Gotthárd Dénestől (1989 Gyón, tó melletti száraz, homokos réten) van. Boros Ádám ugyanazon az élőhelyen gyűjtötte, ahol már 1920 júniusában is látta a fajt.

Buglossoides purpureocaerulea (L.) I. M. Johnston – erdei gyöngyköles

Jelenlegi ismereteink szerint csak a Peszéri-erdőben élnek állományai a tárgyalt térségben. Itt gyakorinak mondható, és a jó állapotú erdőktől (pl.: „*tölgyes-nyáras foltok kiszáradó láprétekkel, szegélyesedett félszáraz sztyepprétekkel*”) a degradált (pl.: akác) állományokig több élőhelyen is tenyészik (MÁTÉ 2001, KUN 2006). Első irodalmi említése a térségből Babos Imrétől van, akinek a cikkében Kunpeszéren (Peszéri-erdő), gyöngyvirágos tölgyesben készült fotón szerepel a következő képaláírással: „*A Ligustrum vulgare és a Lithospermum pupureo-coeruleum sűrű borításában is megtalálta helyét a kocsányostölgy természetes újulata. [...]*” (BABOS 1955). Herbáriumi adatát nem találtam.

Pulmonaria officinalis L. – orvosi tüdőfű

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán, a Nagy-erdő területén, tölgy-köris-szil ligeterdőben pontszerűen fordul elő. Az első irodalmi említése a térségből Boros Ádám 1928. szeptemberi naplóbejegyzése, amiben Sári határából a Nagy-turján területéről („*berek a turjány belselyében*”) jegyzi fel. Ugyanezen év októberében

Ócsán, Ómér (Mádencia-erdő) erdejében is megtalálja, ezért érdekes, hogy pár évvel későbbi cikkében csak Sárít említi (BOROS 1915–1971, 1936). A következő említése Járainé Komlódi Magdától van, aki első cikkében – nem ismerve Boros Ádám gyűjtését – Ócsáról, láperdőből, későbbi írásában pedig tölgy-kőris-szil ligeterdőből ugyancsak Ócsáról jelzi a jelenlétét (KOMLÓDI 1957, JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Herbáriumi adata egyedül Boros Ádámnak van a térségből, 1928 szeptemberéből (Sári, Nagy-turján, „*in nemorosis humidis*”) és októberéből (Ócsa, Mádencia felé, „*kőrises égerlápban*”).

***Nonea pulla* (L.) DC.** – közönséges apácavirág

A táborfalvai gyakorlótér, valamint az örkényi Ilonamajor területén található változó természetességű sztyepprétekről kerületek elő kisebb állományai a 2000-es évek elején (MÁTÉ ÉS VIDÉKI 2004). Első irodalmi említése a térségből Boros Ádámtól van, aki Alsó-Inárcs-pusztá és a Csikós erdészlak közötti szakaszon, út menti homokos helyről dokumentálta 1919 májusában a jelenlétét naplójában (BOROS 1915–1971). Egyéb irodalmi adatát nem találtam a térségből. Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1919 Inárcs-Kakucs megálló és Csikós között), Kárpáti Zoltántól (1935 Felsőpészér) és Kümmerle J. Bélától (1903 Alsódabas) van.

***Ajuga reptans* L.** – indás ínfű

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán a Nagy-erdő tölgy-kőris-szil ligeterdő foltjaiból, valamint az Öreg-turján láprétjeiről ismerjük pontszerű előfordulását. Boros Ádám jelzi először a térségből 1928-as naplóbejegyzésében, az ócsai Nagy-erdő és Ómér (ma Mádencia-erdő) területéről (BOROS 1915–1971). Későbbi cikkében ugyancsak Ócsáról száraz és láperdőkből egyaránt említi (BOROS 1936). Következő irodalmi említése Járainé Komlódi Magdától van, aki tölgy-kőris-szil ligeterdőben végzett felvételezési tabellájában (ugyancsak Mádencia-erdő), mint közepesen gyakori fajt szerepelteti (KOMLÓDI 1957, ZÓLYOMI 1958). Siklósi Engelbert az ócsai Öreg-turján tőzeglányatavainak térképezésekor dokumentálta az előfordulását több helyről is vízelvezető árkokból (SIKLÓSI 1984). Herbáriumi adata csak 1977-ből Hegedűs Ábeltől („*in nemoribus*”) és Szujkó-Lacza Júliától („*kőrises-égerláp*”) van, mindkettő Ócsáról.

***Teucrium montanum* L.** – hegyi gamandor

Jelenlegi ismereteink szerint a táborfalvai gyakorlótér északi részében évelő nyílt homokpusztagyepben, homoki borókás-nyáras szegélyében, valamint sztyepprétfoltokban élnek néhány tíz töves állományai. Anton Kerner említi a jelenlétét először a térségből, Pusztá Gubacs és Soroksár helymegjelöléssel homokról (KERNER 1874). Borbás Vince ugyancsak Pusztá-Gubacs körül látta, és

egy későbbi munkájában a homokmegkötéssel kapcsolatban ezt írja róla: „*Helianthemum vulgare* var. *angustifolium* számos és hosszú szárát bocsát, ez a homokon hosszú és keskeny leveleivel együtt szépen elsimul s egymaga is nagy szolgálatot teljesít. *Teucrium montanum* heverő ágai is így munkálkodnak.” (BORBÁS 1879, 1886). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1919 Tatárszentgyörgy, Felső Essői major és Alsó Essői major között; 1919 Örkény, Örkényi erdő; 1934 Felsőpeszér) és Jávorka Sándortól (1907 Gyón és Hernád között, „*in collibus arenosis*”) van.

***Scutellaria hastifolia* L.** – dárdás csukóka

A dabasi Esső területén magyar körises égerláp szegélyéből, valamint Ócsán a Turjáni-erdő ugyancsak magyar körises égerláp foltjából ismert egy-egy kisebb populációjának az előfordulása ennek a térségben ritka fajnak. Első irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki Soroksárról jelzi az előfordulását (KERNER 1874). Herbáriumi adat Bánó Leheltől (1948 Alsódabas), Filarszky Nándortól (1895 Soroksár), Járainé Komlódi Magdától (1956 Ócsa), Papp Józseftől (1947 Felsőpeszér), Richter Lajostól (1893 Pusztaszentpál), Szollát Györgytől (1981 Peszéri-erdő környéke), Tuzson Jánostól (1936, Sári, Nagy Turjány) és Zsák Zoltántól (1928 Alsóráda) van a területről. Részben adathiányos faj.

***Scutellaria galericulata* L.** – vízmelléki csukóka

Ócsán, a Nagy-erdő területén található magyar körises égerláp foltokból, valamint az Öreg-turján területéről ismert pontszerű előfordulása. Első irodalmi említése a térségből Anton Kernertől származik, aki Sári területén található zombékosokból és mocsárrétekről jelzi a jelenlétét (KERNER 1874). Boros Ádám a naplójában először 1919 augusztusában dokumentálja Ócsán, az Öreg-turján területén található erdőből. Későbbi összefoglaló cikkében az Ócsa területén található sásrétekről és árkokból említette (BOROS 1915–1971, 1936). Járainé Komlódi Magda több élőhelyről is (zombékosos, magassásos, üde és kiszáradó kékperjés láprét közötti átmeneti állomány) dokumentálta a jelenlétét felvételezései során Ócsa és Dabas határában (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes dabasi (Vizes-nyilas) felvételezései során kékperjés kiszáradó lápréten találták, Siklósi Engelbert pedig az Öreg-turján (Ócsa) területén található vízelvezető árkokból jelzi a jelenlétét (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990, SIKLÓSI 1984). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1919 Ócsa, Öreg Turjány), Felföldy Lajosnak (1993 Soroksár, Sós-mocsár; 1997 Alsónémedi, Szittyó-csatorna) és Szujkó-Lacza Júliának (1978 Dabas) van a térségből.

***Lamium maculatum* L.** – foltos árvacsalán

Járainé Komlódi Magda jelzi először a térségből az 1950-es években az Ócsán végzett felvételezései során tölgy-köris-szil ligeterdőből, mint ritka fajt (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Más irodalmi említését, valamint herbáriumi adatát nem találtam. Jelenleg adathiányos faj.

***Galeobdolon luteum* Huds.** – valódi sárgaárvacsalán

Jelenlegi ismereteink szerint a Mádencia-erdő déli részén található tölgy-köris-szil ligeterdő foltokban fordul elő, helyenként nagyobb egyedszámban. Elsőként Járainé Komlódi Magda jelzi Ócsa területéről tölgy-köris-szil ligeterdőben 1955-ben végzett felvételezésének tabellájában (KOMLÓDI 1957, JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Seregélyes Tibor az 1980-as évek közepén említi: „Mádencia-erdő magasabb térszínein, jégkori maradvány itt.” (SEREGÉLYES 1987). Egy évtizeddel később Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes Ócsán végzett élőhely-térképezés során sorolják fel a „Nem védett, de (lokálisan) jelentős fajok (részben irodalmi adatok, zömüket láttuk)” megjelölésű fajok között (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1999–2000). A legfrissebb irodalmi adata Kevey Balázstól származik, aki a cikkében a következőképpen említi: „*Galeobdolon luteum* – [...] Ócsa (JÁRAI-KOMLÓDI 1958: Tabelle IX.), „Ómér-erdő” J5, J6 (K: 2015)” (KEVEY 2017). Herbáriumi adatát nem találtam.

***Stachys sylvatica* L.** – erdei tisztesfű

Máté András és Vidéki Róbert élőhely-térképezés során talált rá magyar körises égerlápban egy kis állományára Dabason (Esső) a 2000-es évek elején (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Itt a *Salvia glutinosa*-val és *Scilla vindobonensis*-vel egy élőhelyen tenyészik. Herbáriumi és egyéb irodalmi adatát nem találtam.

***Dracocephalum austriacum* L.** – osztrák sárkányfű

Első irodalmi említése a Peszéri-erdőből *Sallangos Pofóka* néven Frivaldszky Imréhez kötődik, aki következőképpen írt róla: „*A homokdombok Serte levelű Cziczkóróval (achillea setacea), Vesszős és Nyéltelen bókával (astragalus virgatus és exscapus), Sallangos Pofókával, a Derczefű (gypsophila) több fajával, s foltonként Homoki Gyopárral borítvák; [...]*”. Második említése a területről Anton Kernertől származik, aki az Alsódabas melletti Peszér-pusztán (*Pusztta Peszér bei Also Dabas*) látta *Stipa* uralta helyen. Herbáriumi adata is csak kettő van: Borbás Vince 1889-ben, Richter Lajos pedig 1893-ban gyűjtötte Peszér-pusztán. Ez utóbbi dátum egyben az utolsó ismert „életjel” a térségbeli jelenlétéről, ugyanis jelenleg nincs információnk az esetleges előfordulásáról.

Prunella* × *intermedia Link (*P. laciniata* × *vulgaris*) – hibrid gyíkfű

Egyetlen pontszerű előfordulása ismeretes a táborfalvai gyakorlótér déli részén található homoki tölgyes szegélyéből. Az előfordulás jelentősége abban rejlik, hogy az egyik szülőfaj (*Prunella laciniata*) ez idáig még nem került elő a térségből. Herbáriumi és irodalmi adatát nem találtam.

Salvia glutinosa L. – enyves zsályá

Máté András és Vidéki Róbert élőhely-térképezés során talált rá magyar körises égerlápban Dabason (Esső) a 2000-es évek elején (MÁTÉ ÉS VIDÉKI 2004). Herbáriumi adata egyedül Horánszky Andrásnak van Ócsáról (1950.08.27.) „*in Alnetis*” élőhelyleírással. Érdeemes megjegyezni, hogy Horánszky Andrásnak az előbb említett napon még Pusztavacsról (Nagy-erdő) is van gyűjtése, ahonnan Boros Ádámnak és Vajda Lászlónak is hasonló dátummal. Ez azért érdekes, mert Boros Ádám azon a napon többek között ugyancsak volt Ócsán is, de a naplójában nem rögzítette (pedig szokása volt), hogy esetleg együtt utazott volna két botanikus társával, és a *Salvia glutinosa*-t is csak Pusztavacsról említi.

Gratiola officinalis L. – orvosi csikorgófű

Jelenlegi ismereteink szerint Dabason, Kunpeszéren, valamint Tatárszentgyörgyön található kisebb állományai. Dabason a Göboly-járás, Felső-esső és Frigyesi-legelő, Tatárszentgyörgyön pedig az Esső területén fordul elő, zömében kiszáradó kékperjés lápréteken, de megtalálható még magassásosokban, fűzlápok szegélyében, valamint jellegtelen mezofil gyepekben is. A kunpeszéri Bogárvölgy területén magassásosban és nádasban is előfordul (KUN 2006). Már Kitaibel Pál jelzi a térségből, Ócsai erdőkből 1805-ös útja során (LÖKÖS 2001). Anton Kerner Soroksár területéről említi (KERNER 1873). Boros Ádám Sári, Dabas (Alsó- és Felsődabas) és Gyón határában lévő sásrétekről jelzi (BOROS 1936). Részben adathiányos faj. A területről sokan gyűjtik az 1891 és 1996 közötti időszakból Alsónémedi, Alsódabas, Alsóráda, Gyón, Ócsa, Peszéri-erdő, Sári, Soroksár területén. A gyűjtők a következők voltak: Bánó Lehel (1945), Böhm Éva Irén (1996), Borbás Vince (1891, 1899), Boros Ádám (1933), Csinády Gábor (1927), Felföldy Lajos (1995), Grósz Lipót (1899), Kárpáti Zoltán (1952), Lengyel Géza (1927, 1929), Németh Ferenc (1977), Péntes Antal (1931), Szollát György (1979, 1983), Szujkó-Lacza Júlia (1978), Tuzson János (1936).

Scrophularia umbrosa Dumort. – szárnyas görvélyfű

Jelenlegi ismereteink szerint az Öreg-turján területén pontszerűen fordul elő nyárból és fűzekből álló facsoportokban, valamint nádasokban. Borbás Vince *Scrophularia alata* néven „*Erzsébetfalva mellett*” helymegjelöléssel

dokumentálja először a térség északi határánál (BORBÁS 1879). Boros Ádám ugyancsak *Scrophularia alata* névvel a Sári határában található láperdők szegélyéből jelzi (BOROS 1936). Dobolyi Konstantin és munkatársai is felsorolják az Ócsai Tájvédelmi Körzet területéről, de konkrétumok nélkül (DOBOLYI és mtsai 1984). Herbáriumi adat Müllertől (időpont-megjelölés nélkül, Soroksár) és Taucher Gyulától (időpont-megjelölés nélkül, Soroksár, *Scrophularia aquatica* néven) van a térségből. Részben adathiányos faj.

***Scrophularia nodosa* L.** – göcsös görvélyfű

Járainé Komlódi Magda az 1950-es években Ócsán és Dabason végzett felvételezései során tölgy-köris-szil ligeterdőből és magyar kőrises égerlápából is jelezte, mint ritka fajt (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Közel harminc évvel később Siklósi Engelbert az ócsai Öreg-turján tőzeglányatavainak térképezésekor vízvezető árkokban, mint gyakori fajt dokumentálta több helyről is (SIKLÓSI 1984). Herbáriumi adatát nem találtam. A Flóraatlasz 8681.1 számú kvadrátjában (Gyál, Soroksár) feltüntetésre került, aminek háttéréről nincs információnk (BARTHA és mtsai 2015). Jelenleg adathiányos faj.

***Linaria angustissima* (Loisel)** Borbás – keskenylevelű gyújtóványfű

Ritka sztyeppréti növény, amelynek Dabasról (Gyóni-erdő, Robbantótér), a Peszéri-erdőből és Tatárszentgyörgyről (Alsó-esső) ismert az előfordulása. A Peszéri-erdőben Kun András, a többi termőhelyen pedig Máté András és Vidéki Róbert lelte meg kis egyedszámú állományait élőhely-térképezéseik során (MÁTÉ és VIDÉKI 2004, KUN 2006). Az előbb említetteken kívül más irodalmi adatát, illetve herbáriumi adatát nem találtam. Részben adathiányos faj.

***Pseudolysimachion longifolium* (L.) Opiz** – hosszúlevelű fürtösveronika

Az ócsai Bika-réttől a dabasi Vizes-nyilason, Göboly-járáson, Felső-essőn és Essőn át egészen a tatárszentgyörgyi Essői-csúcskőig található kisebb-nagyobb csoportjai. Zömében kiszáradó kékperjés lápréten vagy degradátumaiban tenyészik, de előfordul mocsárréten, kőrises égerláp és rekettyefüzes szegélyében is. Első irodalmi adata Anton Kernertől van *Veronica maritima* néven, aki nagy tömegben látta Alsónémedi és Sári területén (KERNER 1874). Boros Ádám ugyancsak ezen a néven Ócsa és Sári határából, sásrétekről és láperdőkől említi (BOROS 1936). Járainé Komlódi Magda magyar kőrises égerlápából, ritka fajként jelezte az előfordulását (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Herbáriumi adata Baksay Leonának (1950 Alsódabas), Boros Ádámnak (1919 Ócsa; 1920 Peszéri-erdő; 1928 Ócsa, vasút mellett; 1928 Sári), Csapody Verának (1931 Inárcs-Kakucs, Sári mellett), Hegedűs Ábelnek (1978 Ócsa), Jávorka Sándornak (1950 Ócsa),

Kárpáti Zoltánnak (1936 Sári, Nagyturjány; 1952 Dabas), Lengyel Gézőnek (1906 Soroksár), Pócs Tamásnak (1951 Sári, Nagy Turjány) és Vajda Lászlónak (1933 Inárc; 1934 Ócsa; 1937 Sári; Nagyturjány; 1942 Inárc) van a területről.

Veronica catenata Pennell – üstökös veronika

Herbáriumi adata Thaisz Lajostól (1907 Sári, Nagy-turján; 1907 Felső-Dabas, *Veronica aquatica* néven), Degen Árpádtól (1915 Soroksár, „*Grosser Morast*”) és Tuzson Jánostól (1936 Sári, Nagyturjány) van. Irodalmi adata *Veronica aquatica* néven Keller Jenőtől származik, aki a cikkében szerepelteti Borbás Vince (Újhartyán-Kakucs), Degen Árpád (Bugyi) és Tuzson János (Sári, Nagyturján) adatait (KELLER 1942). A Flóraatlasz 8781.4 számú kvadrátjában szerepel, amely magába foglalja Dabas (Sári), Inárc és Kakucs egyes területeit. Az adat hátréről nincs információnk (BARTHA és mtsai 2015). Jelenleg adathiányos faj.

Veronica jacquinii Baumg. – Jacquin-veronika

Irodalmi adata Keller Jenőtől származik, aki a cikkében többet szerepeltet az alábbi herbáriumi adatok közül, valamint emellett még Pénzes Antal (Alsódabas, Ócsa, var. *pinnatifida* és *transitus bihariensis*) és Sadler József (Soroksár) adatait is felsorolja (KELLER 1940). Soó Rezső, mint *Veronica austriaca* subsp. *jacquinii* tárgyalja és a Turjánvidéket megemlíti, mint előfordulási helyet (Soó 1964–80). Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes a dabasi Vizes-nyilas területén végzett felvételezéseik során homokpusztarétről dokumentálják az előfordulását (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). Herbáriumi adata Bánó Lehelnek (1948 Pusztapeszér), Bartha Andornak (1936 Peszérpuszta), Boros Ádámnak (1934 Felsőpeszér; 1934 Dabas (Vizesnyilas), mindkettő var. *pinnatifida* – revideálta Keller Jenő), Kárpáti Zoltánnak (1934 Alsódabas, var. *bihariensis*; 1935 Felsőpeszér var. *pinnatifida* – revideálta Keller Jenő); 1951 Peszéri csárda) és Vajda Lászlónak (1934 Peszérpuszta; 1935 Alsódabas) van a térségből. Jelenleg adathiányos faj.

Veronica chamaedrys L. s. str. – ösztörűs veronika

Jelenlegi ismeretünk szerint a táborfalvai gyakorlótér délkeleti részén található jó állapotú homoki tölgyesében fordul elő szórványosan. Első irodalmi említése a térségből Boros Ádámtól van, aki Alsó-Inárc-puszta és a Csikós erdészlak közötti szakaszon, út menti homokos helyről dokumentálta 1919 májusában a jelenlétét a naplójában (BOROS 1915–1971). A következő irodalmi adat Járainé Komlódi Magdától van, aki tölgy-kőris-szil ligeterdőben végzett felvételezése során dokumentálta a jelenlétét, mint ritka fajtét Ócsa területéről (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Következő említése Borhidi Attilától származik, aki Tatárszentgyörgyről

Junipero-Populetum-ból jelzi az *Oak forest in the Hungarian lowland* című kézirat munkájában (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993). Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes pedig a dabasi Vizes-nyilas területén végzett felvételezései során sztyepprétről dokumentálják előfordulását (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). Herbáriumi adata a tárgyalt terület határaitól Boros Ádámtól (1919, Inárcs-Kakucs vasútállomás és Csikós vadászház közötti homokos helyen) és Felföldy Lajostól (1994, Gyáli-csatorna mellől az M5 autópálya mentén) van. Részben adathiányos faj.

Melampyrum barbatum Waldst. et Kit. – szakállás csormolya

Pannóniai endemizmus, aminek az előfordulását először Kitaibel Pál jelezte a tárgyalt térség északi határánál művelt, homokos talajú területekről Pest határában helymegjelöléssel az 1805-ös útja kezdeténél (LÖKÖS 2001). Több mint egy évszázaddal később 1919 júliusában, Boros Ádám Gyón határában a Gyóni-erdőben jegyezte fel (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata Boros Ádámtól van csak az előbb említett időpontból és helyről. Jelenleg adathiányos faj.

Melampyrum nemorosum L. – kéküstökű csormolya

Járainé Komlódi Magda 1954 júliusában gyűjti *Melampyrum nemorosum* L. subsp. *debreceniense* Soó néven Ócsáról, Mádencia melletti homokdombok helymegjelöléssel. Pár évvel későbbi cikkében közli ezt az adatot az alábbi megjegyzéssel: „Eddig mint nyírségi endemizmus volt ismeretes. Tekintve, hogy az Ócsai Mádencia-erdő melletti homokdombokon, homokos erdőszélen is megtalálható, valószínű, hogy a *Melampyrum nemorosum*-nak homokon élő ökotípusával van dolgunk.” (KOMLÓDI 1957). Felvételezései során tölgy-kőris-szil ligeterdőből is ritka fajként jelzi előfordulását (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Jelenleg adathiányos faj.

Euphrasia rostkoviana Hayne – orvosi szemvidító

Egyetlen említése a tárgyalt térségből Seregélyes Tibortól és S. Csomós Ágnestől van, akik a dabasi Vizes-nyilas területén végzett felvételezéseik során sztyepprétről jelezték (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). Herbáriumi adatát nem találtam.

Pedicularis palustris L. – posvány kakastaréj

Boros Ádám és kortársai által látott üde láprétek és zsombékosok fokozatos kiszáradásával ez a faj is eltűnt a Turjánvidék tárgyalt részéről. Jelenleg nincs élő adata. Első irodalmi említése Anton Kernertől van, aki Soroksár határából említi (KERNER 1874). Borbás Vince „*Soroksár körül mocsaras réteken*”

helymegjelöléssel írt róla a cikkében (BORBÁS 1879). Boros Ádám először 1919 júniusában Ócsán az Öreg-turján területéről dokumentálja a jelenlétét naplójában „*Tőzegrét váltakozik zombékossal.*” élőhely-leírású részről (BOROS 1915–1971). Későbbi cikkében az Ócsa és Sári területén lévő zombékosokból jelzi (BOROS 1936). Seregélyes Tibor az 1980-as évek végén még megemlíti, de már konkrétumok nélkül (SEREGÉLYES 1987). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1919 Ócsa, Öreg Turján; 1923 Ócsa, Öreg Turján; 1928 Ócsa; 1928 Sári; 1928 Sári, Nagyturján; 1929 Sári, Nagyturján), Degen Árpádtól (1924 Sári), Kümmerle J. Bélától (1916 Ócsa, Turjáni rétek), Pénzes Antaltól (1931 Ócsa, Bika rét) és Soó Rezsőtől (1923 Ócsa, Öregturján) van.

Globularia punctata Lapeyr. – magas gubóvirág

A táborfalvai gyakorlótér több pontján is megtalálhatók kisebb állományai általában sztyeppréteken, de került elő példánya évelő nyílt homokpusztagyepből is. Tuzson János – több másik fajjal együtt – a „*Középdunai flóratájék jellemző, az Alföld más flórajátékain [sic!] hiányzó, vagy alig számottevő növényei*” között említi (TUZSON 1915). A térségre vonatkozó első irodalmi adata Boros Ádámtól van, aki naplójában 1919 szeptemberében jegyzi fel – a tárgyalt terület határán – Örkény-erdő területén (BOROS 1915–1971). Későbbi cikkében Sári határából is jelzi száraz erdőből a faj előfordulását (BOROS 1936). Herbáriumi adata a térségből csak Boros Ádámnak van, aki a már fent említett időpontban és helyen gyűjtötte. Részben adathiányos faj.

Orobanche purpurea Jacq. – bíboros vajvirág

Első irodalmi említése Anton Kernertől van, aki Gubacsról és Soroksárról is jelezte az előfordulását (KERNER 1874). Pár évvel később Borbás Vince a Soroksár és Pest közötti területéről jelzi *Achillea* gazdanövényen (BORBÁS 1879). Boros Ádám a Borovicska-erdő (Tatárszentgyörgy, Sarlósár) széléről 1920 májusában dokumentálja jelenlétét a naplójában (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1920 Sarlósár, Borovicska-erdő) és Szollát Györgynek (1981 Peszéri-erdő környéke) van a térségből. A Flóraatlasz 8881.4 számú kvadrátjában (Peszéri-erdő, Rákóczi-erdő) feltüntetésre került. Jelenleg adathiányos faj.

Orobanche arenaria Borkh. – homoki vajvirág

Tuzson János Dabas határából, mint a „*Mocsárszemeket körülvevő homokbucák*”-nak jellegzetes tagjaként sorolja fel (TUZSON 1915). Boros Ádám a Peszéri-erdő területén 1920 júniusában rögzíti a jelenlétét a naplójában „*Szép homoki cserjés erdő*”-ből (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adat is csak tőle van a naplóban rögzített helyről és időpontból. Jelenleg adathiányos faj.

***Utricularia minor* L.** – kis rence

Első irodalmi említése a Soó–Kárpáti-féle növényhatározóban, illetve ugyanabban az évben megjelenő Soó-szinopszis megfelelő kötetében szerepel, aminek a háttéradatát/adatait nem sikerült kideríteni (Soó és Kárpáti 1968, Soó 1964–80). Siklói Engelbert az 1980-as években az Öreg-turján tőzeglánya tavain végzett felvételezései során több helyről is jelezte az előfordulását, esetenként igen nagy egyedszámban (Siklói 1984). Pár évvel később Seregélyes Tibor így említi meg: „*Utricularia minor* – lápi hínártársulásokban az Öreg-turjánon, esetleg másutt is.” (Seregélyes 1987). Az utolsó térségbeli említése is tőle, illetve S. Csomós Ágnestől van, az Ócsán végzett élőhely-térképezés során az Öreg-turján még meglévő nyílt vízből erősen fluktuáló populációk jelenlétét dokumentálták (Seregélyes és S. Csomós 1999–2000). Herbáriumi adatát nem találtam. Jelenleg adathiányos faj.

***Utricularia bremii* Heer** – lápi rence

Első irodalmi említése Boros Ádámtól van, aki 1929 augusztusában Ócsán, a mai elnevezés szerinti Cirjáci-erdő melletti árokból jegyzi fel a jelenlétét. Három évvel később körülbelül ugyanerről a részről ugyancsak feljegyzi, de itt kérdőjelet tesz utána és később más tintával kérdőjelesen odairja a *minor* fajnevet is. Pár évvel későbbi cikkében ezek az adatok, mint „*Utricularia bremii* – Ócsa, Sári zombékosban, árkok” szerepelnek (Boros 1936). Érdekes adalék, hogy az 1960-as években megjelenő növényhatározó, illetve Soó-szinopszis kötet csak *Utricularia minor*-t jelez Ócsáról *U. bremii*-t pedig nem (Soó és Kárpáti 1968, Soó 1964–80). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1929 Ócsa, Inárcsi szőlőtelep melletti kőrises szélén; 1932 Ócsa, Inárcsi szőlőtelep) és Vajda Lászlónak (1933 Inárcsi szőlők) van a területről. Jelenleg adathiányos faj.

***Galium boreale* L.** – északi galaj

Jelenlegi ismereteink szerint a dabasi Vizes-nyilastól a Göboly-járáson és Frigyesi-legelőn, valamint a kunpeszéri Szalag-erdő rétjein át egészen a tatárszentgyörgyi Essőig található változó egyedszámú csoportjai különböző típusú és degradáltsági fokú kiszáradó kékperjés lápréteken. Ezenkívül kisebb-nagyobb állományai találhatóak Kakucs (Belga-dűlő), Ócsa (Öreg-turján, Rókás-mocsár), Örkény (Ilonamajor), Soroksár (Rétek-dűlő, Imremajor) területén, a Peszéri-erdőben, valamint a táborfalvai gyakorlótér déli részének kiszáradó kékperjés lárétjein és sztyeppesedő változatain (Peszéri-erdőre vonatkozó adat: Kun 2006). Anton Kerner jelzi a térségből először a jelenlétét Soroksár területéről (Kerner 1870). Boros Ádám Ócsa és Sári területéről, sásrétekről és száraz rétekről jelzi (Boros 1936). Járainé Komlódi Magda felvételezéseiben többféle típusú

kiszáradó kékperjés lápréten (a legnagyobb borítási értéket a sztyeppesedő típusban éri el), valamint üde lápréten fordul elő Ócsa és Dabas területén (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Kovács Margitnál is többféle típusú kiszáradó kékperjés lápréttípusból került elő Sári és Tatárszentgyörgy határában (KOVÁCS 1962). A tárgyalt területről többen gyűjtik 1927 és 2002 között Dabas (Alsódabas, Gyón), Alsó-Ráda, Inárcs (nedves réten), Ócsa (Felsőbabád-puszta, Mádencia-erdő mellett nedves réten, Öreg-tőzeg, vasútállomás mellett), Peszéri-erdő, Peszérpuszta, Sári (Nagy-turjány, Inárcs felé), Soroksár (Péteri-major, Déli-major) határából. A gyűjtők a következők voltak: Böhm Éva Irén (2002), Boros Ádám (1928, 1931), Degen Árpád (1929), Felföldy Lajos (1995, 1997), Gottárd Dénes (1969, 1970, 1973, 1974, 1975, 1980, 1982, 1983), Horánszky András (1947), Komlódi Magda (1957), Jávorka Sándor (1935), Jávorka Sándor és Baksay Leona (1951), Kárpáti Zoltán (1931, 1934, 1952), Lengyel Géza (1929), Pócs Tamás (1951), Szollát György (1981), Zsák Zoltán (1927, 1929). Részben adathiányos faj.

Galium elongatum C. Presl in J. Presl et C. Presl – megnyúlt galaj

Jelenlegi ismereteink szerint Dabason, a Göboly-járás területén kiszáradó kékperjés lápréten és degradátumában, valamint nádasban, illetve az Esső területén ligeterdő jellegű magyar kőrises égerláp állományában fordul elő. Első irodalmi említése a térségből Máté Andrásról és Vidéki Róberttől származik (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Herbáriumi adata Jávorka Sándornak és Baksay Leonának (1951 Felsőbabád pusztá, *Galium palustre* subsp. *elongatum*-ként), Pénzes Antalnak (1961 Ócsa) és Zsák Zoltánnak (1933 Alsóbabád, *Galium palustre* subsp. *lancoelatum*-ként) van a térségből. Részben adathiányos faj.

Galium uliginosum L. – lápi galaj

Első irodalmi említése a térségből Boros Ádám naplójából van, aki 1928 augusztusában Ócsán a Cirjáki-erdő környezetében dokumentálja a jelenlétét, későbbi cikkében pedig az Ócsa és Sári területén lévő sásrétekről és zombékosokból (BOROS 1915–1971, 1936). Járainé Komlódi Magda több felvételezésében is szerepel. A tabellákból kitűnik, hogy leggyakoribb előfordulása nagy szittyós lápréteken, az üde és kiszáradó láprétek közötti átmeneti állományokban, valamint a magassásosokban van (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Kovács Margit Tatárszentgyörgyön végzett felvételezései során kiszáradó kékperjés lápréteken jegyezte fel a jelenlétét (KOVÁCS 1962). Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes 1978-ban Dabason (Vizes-nyilas) végzett felvételezései során magassásosból, és láprét és sztyepprét közötti átmeneti állományokból dokumentálták az előfordulását (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). A területről többen gyűjtik

1875 és 1996 közötti időszakból, Gubacs, Inárcs, Ócsa, Sári és Soroksár területén. A gyűjtők a következők voltak: Bánó Lehel (1950), Boros Ádám (1928, 1929, 1932, 1934), Felföldy Lajos (1996), Filarszky Nándor (1895), Gotthárd Dénes (1975), Jávorka Sándor (1950), Kárpáti Zoltán (1950), Simonkai Lajos (1875), Zsák Zoltán (1931). A Flóraatlasz 8781.4 számú kvadrátjában feltüntetésre került, aminek háttéréről nincs információnk (BARTHA és mtsai 2015). Jelenleg adathiányos faj.

Plantago maxima Juss. ex Jacq. – óriás útifű (5. ábra)

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszerben szereplő faj, amelynek növényföldrajzi jelentőségével Kun András, hazai elterjedésével pedig Vidéki Róbert és Máté András foglalkozott részletesen (KUN 2018, VIDÉKI és MÁTÉ 2003). A térségből Kitaibel Pál jelzi először mocsaras helyről Ócsánál (1805 *Iter banaticum secundum*) (LÖKÖS 2001). A XIX. század utolsó és a múlt század első évtizedeiben Magyarországon még több helyen előfordult, de már akkor is a Turjánvidékre és a Rákos-vidékre koncentrálódott az előfordulások zöme. Herbáriumi adatok alapján sokan gyűjtötték e két vidékről: Boros Ádám, Bánó Lehel, Csapody Vera, Czákó Kálmán, György Sándor, Hermann Gábor, Jávorka Sándor, Kárpáti Zoltán, Lengyel Géza, Péntes Antal, Thaisz Lajos, Vajda László, Zsák Zoltán. Legkorábbi adat György Sándortól 1832-ből (Rákos), a legutolsó pedig Kárpáti Zoltántól (Inárcs és Sári, 1950.08.14.) származik. Boros Ádám – aki talán a legtöbbet foglalkozott e fajjal a térségben – 1936-os cikkében sásrétekről, sztyepprétekről és zombékosból említi (ez utóbbit „sől” megjegyzéssel) (BOROS 1936).

A Magyar Természettudományi Múzeum Növénytarárban található és a Turjánvidék északi részére vonatkozó 1924 és 1950 közötti herbáriumi lapokon a következő helymegjelölések szerepelnek, zárójelben – ha lehetséges volt a beazonosítás – a jelenleg használatos névvel:

5. ábra. A Belga-dülő láprét-sztyepprért közötti átmeneti gyepében díszlő óriás útifű (*Plantago maxima*) (fotó: Bérces Sándor)

- részletes helymegjelölés nélkül – Inárcs-Kakucs; Kakucs (esetleg ez a jelenlegi kakucsi állományt jelölheti), Sári.
- részletesebb helymegjelöléssel – Inárcs-Kakucs Cibakháza (Dabas Cibak); Inárcs vasútállomástól nyugatra eső réten (Rókás mocsár, Inárcsi-kaszáló); Sári Nagy-turjány (Nagy-turján, Nádi-dűlő); Sári Csíkos-pusztá (Kakucs Csíkos-pusztá); Sári felé vezető út melletti réten Csíkos pusztán túl a patak közelében (Cibak); Sári Mádencia felé (valamelyik gyepfolt észak felé Sári és Mádencia között); Sári Farkas-turjány és Alsó-Inárcs-pusztá között (Rókás mocsár, Inárcsi-kaszáló).

Ezt követően Siklósi Engelbert jelzi a fajt az ócsai tőzegbányatavak vegetációjáról szóló munkájában a növényzet általános leírásánál a következőképpen: „*In some small areas the appearance of Festuca pseudovina and Plantago maxima mark increasing salinity, which is a consequence of the extensive drainage and the drying of the soil.*” (SIKLÓSI 1984). Ugyanezen évtized végén Seregélyes Tibor a következőket írja róla: „*Plantago maxima – a Cibak-alji réten, fokozott védelemre javasolt területen.*” (SEREGÉLYES 1987). Emellett még érdemes megjegyezni, hogy az 1970-es és 1980-as években Ócsa és környezetében többször gyűjtő Gotthárd Dénes még fel nem dolgozott gyűjteményrészéből esetleg előkerülhet herbáriumi lap.

Az 1990-es években találták meg a kunpeszéri Szalag-erdő területén (VIDÉKI és MÁTÉ 2003).

Jelenleg öt biztos (Dabas, Felső-esső; Kakucs, Belga dűlő; Kunpeszér, Szalag-erdő; Tatárszentgyörgy, Esső-rész, valamint Szálláska-dűlő) és egy bizonytalan (Tatárszentgyörgy, Essői-csúcskő – Máté András 2008. évi kutatási jelentésként leadott adatai között szerepel, és az adat 2004 előtről származott) előfordulási helye van.

Az 1–4. táblázatokban az öt ismert lelőhely közül négy helyszínen végzett tőzszámlálás adatai szerepelnek (a kunpeszéri Szalag-erdő a KNP Igazgatóság működési területén található, így rendszeres számlálást ők végeznek a területen).

1. táblázat. A *Plantago maxima* tőzszámlálásának adatai – Dabas – Felső-esső (zömében kékerperjés kiszáradó lápréten, vagy degradátumaiban)

felmérés időpontja	felmérő	tőzszám	megjegyzés
2000.06.22.	Takács A. Attila – Mocskonyi Zsófia	700	becsült tőzszám
2003.06.02.	Sipos Katalin – Nagy László	650	két foltban található, becsült tőzszám
2004	Vidéki Róbert – Máté András	33*	* – GPS pontok száma, ugyanis tőzszám nem volt a pontokhoz rendelve
2006.06.07.	Bérces Sándor – Sipos Katalin	26	–

felmérés időpontja	felmérő	tőszám	megjegyzés
2006.08.30.	Bérces Sándor – Csóka Annamária	144	–
2009.07.27.	Bérces Sándor	15	–
2011.10.11.	Csáky Péter – Csóka Annamária	31	–
2012.06.07.	Bérces Sándor	51	májusban leégett a terület
2012.06.27.	Verő György	58	–
2014.08.13.	Bérces Sándor	12*	* – GPS pontok száma, ugyanis tőszám nem volt a pontokhoz rendelve
2015.06.17.	Bérces Sándor	34	–

2. táblázat. A *Plantago maxima* tőszámlálásának adatai – Kakucs–Belga-dűlő (kékperjés kiszáradó láprét átmenete mocsárrét és sztyepprét felé)

felmérés időpontja	felmérő	tőszám	megjegyzés
2009.07.27.	Bérces Sándor	222	–
2009.08.18.	Csáky Péter	150–200	becsült adat
2012.06.20.	Csáky Péter	443	–
2016.06.14.	Verő György	279	–

3. táblázat. A *Plantago maxima* tőszámlálásának adatai – Tatárszentgyörgy–Esső (cserjésedő, degradált és sztyeppesedő kékperjés kiszáradó lápréten)

felmérés időpontja	felmérő	tőszám	megjegyzés
2004	Vidéki Róbert – Máté András	5*	* – GPS pontok száma, ugyanis tőszám nem volt a pontokhoz rendelve
2006.08.30.	Bérces Sándor – Csóka Annamária	1	–
2012.06.27.	Verő György	3	–
2015.06.17.	Bérces Sándor	2	–

4. táblázat. A *Plantago maxima* tőszámlálásának adatai – Tatárszentgyörgy – Szálláska-dűlő (kékperjés kiszáradó lápréten)

felmérés időpontja	felmérő	tőszám	megjegyzés
2009.07.27.	Bérces Sándor	27	–
2012.07.09.	Verő György	31	–
2014.08.13.	Novák Adrián	13	–
2015.06.17.	Bérces Sándor	23	–

***Viburnum lantana* L.** – ostorménbangita

Jelenleg két helyről ismert az előfordulása a térségből. Az egyik hely a táborfalvai gyakorlótér délkeleti részén fekvő, jó állapotú homoki tölgyes folt. A másik a Peszéri-erdő, ahol több helyen is jelen van (KNPI adatbázis). Először Anton Kerner Peszér-pusztáról jegyzi fel az előfordulását (KERNER 1870). Egy évszázaddal később pedig Bécsy László említi a jelenlétét a Peszéri-erdőből egy madártani felmérésről szóló cikk élőhelyleírásában (BÉCSY 1971–1972). Herbáriumi adatát nem találtam.

***Valeriana dioica* L.** – kétlaki macskagyökér

Jelenleg Dabas, Ócsa és Soroksár területéről is ismertek kisebb-nagyobb populációi. Dabason magyar kőrises égerlápban (Zungor-rét), valamint zsembéksásosban és jó vízellátottságú kiszáradó kékperjés lápréten nő (Alsó-esső). Ócsán (Öreg-turján) jó vízellátottságú kiszáradó kékperjés lápréten, nagy szittyós láprétfoltokon, valamint tözezes talajú sásréteken fordul elő. Soroksáron szárazodó kormos csátés lápréten (Imremajor), üde lápréten (Bab-hegy), valamint jó vízellátottságú kékperjés kiszáradó lápréten (Rétek-dűlő) tenyészik. A térségből Anton Kerner említi először a Gubacs csárda mellől, valamint Soroksárról (KERNER 1870). Tuzson János Dabas határából, mint a „*Homokpusztai turjánok formatió nyirkos ősrétek associatiója*”-nak egyik jellegzetes faját említi (TUZSON 1915). Két évtizeddel később Boros Ádám az Ócsa területén elhelyezkedő sásrétekről jelzi (BOROS 1936). Mind Járainé Komlódi Magda, mind Kovács Margit cönológiai tabelláiban is szerepel Ócsa és Dabas, valamint Dabas (Sári) területéről (JÁRAI-KOMLÓDI 1958, KOVÁCS 1962). Herbáriumi adata Baksay Leonának (1951 Bugyitól keletre az Ócsai út árkában), Degen Árpádnak (1915 Soroksár), Dörner Józsefnek (1866 Soroksár), Felföldy Lajosnak (1994 Gyál, Fácános-dűlő), Hegedüs Ábelnek (1978 Ócsa), Lengyel Géának (1929 Sári), Soó Rezsőnek (1927 Ócsa, Öregturján), Szollát Györgynek (1979 Dabas), Szujkó-Lacza Júliának (1977 Ócsa) és Zsák Zoltánnak (1927 Alsódabas) van a térségből. Részben adathiányos faj.

***Scabiosa canescens* Waldst. et Kit.** – szürkés ördög szem

Zárt sztyepprétek faja, amely a táborfalvai gyakorlótér déli részén, Ócsán (Kis-Körös alja), a Peszéri-erdőben és Tatárszentgyörgy határában (Rohan-ka-dűlő) is előfordul (Peszéri-erdőre vonatkozó adat: MÁTÉ 2001, KUN 2006, KNPI adatbázis). Kisebb vagy nagyobb létszámú csoportjai általában buckaközi zárt sztyeppréteken, erdei tisztásokon vagy erdőszegélyeknél díszlik, de kerültek elő példányai homokbuckák északias kitétségű, záródó, évelő nyílt homokpusztgyepjeiből is. Kitaibel Pál jelzi először a területről az 1810-es útja során,

Örkény határában lévő homokbuckákról (LÖKÖS 2001). A következő irodalmi említésben majdnem kétszáz év múlva jelzik, amely az addig megismert herbáriumi adatok felsorolását tartalmazza (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993). Herbáriumi adat Borbás Vincétől (1973.09.18., Pest alatt, „*homokos réteken*” – ez a leírás Gubacs-pusztát és Soroksárt is jelölheti) és Simkovics (Simonkai) Lajostól (1873.09.24., Soroksár, „*in graminosis arenosis*”) van.

***Campanula cervicaria* L.** – halvány harangvirág

Pontszerű előfordulásai ismeretesek Alsónémedi (Ráda-pusztá), valamint Dabas (Farkas-turján) területéről. Kékperjés kiszáradó lápréteken vagy ritkábban láprét-sztyepprétt átmenetben élnek az állományai. Boros Ádám említi először az 1919. júniusi naplóbejegyzésében az ócsai Nagy-erdő mellett futó árok partjáról, valamint későbbi cikkében Ócsa és Sári határából sásrétekről és szárazrétekről (BOROS 1915–1971, 1936). Herbáriumi adata egyedül Kárpáti Zoltántól van (1952 Dabas, „*in pratis*”). Részben adathiányos faj.

***Campanula trachelium* L.** – csalánlevelű harangvirág

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán a Nagy- és a Mádencia-erdő területén, zömében tölgy-kőris-szil ligeterdőben, egy helyen homogenizált kőrisedőben fordul elő szórványosan. Boros Ádám említi először az 1919. augusztusi naplóbejegyzésében az ócsai Nagy-erdő területéről. Az 1930-as évek közepén megjelenő cikkében Ócsa területén található száraz erdőkből és láperdők szegélyéből jelzi (BOROS 1936). Egyetlen herbáriumi adata Boros Ádámtól származik, aki magyar kőrises égerlápából gyűjtötte Ócsa (Nagy-erdő) területén 1919-ben.

***Campanula rotundifolia* L.** – kereklevelű harangvirág

Kis kiterjedésű lősz- és homokpusztarét foltokban, valamint sztyepprétfoltokat megőrző fenyves-akácokban tenyésznak kisebb állományai a táborfalvai gyakorlótér északi részén. Máté András és Vidéki Róbert élőhely-térképezés során talált rá ezekre az állományokra a 2000-es évek elején (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Egyéb irodalmi adatát nem találtam. Az egyetlen herbáriumi adat a tárgyalt térségből Borbás Vincétől van, aki 1873 szeptemberében gyűjtötte Soroksár és Pest között száraz helyről.

***Adenophora liliifolia* (L.) Ledeb. ex A. DC.** – illatos csengettyűvirág

Közösségi jelentőségű, a területen Natura 2000 jelölő faj, valamint szerepel a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszerben, amelynek hazai helyzetével Farkas Tünde és Vojtkó András foglalkozott részletesen (FARKAS és VOJTKÓ 2013, FARKAS 2014). Jelenleg két állománya ismert a Turjánvidék északi részén

(Ócsa – Irtások, Dabas – Vizes-nyilas), ahol tölgy-köris-szil ligeterdő, valamint magyar kőrises égerláp szegélyében él. A Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárában található múlt századi herbáriumi lapok alapján az ócsai előfordulást – pár évtizedes feledésbe merülés közbeiktatásával – közel száz éve ismerjük. A herbáriumi adatok, valamint Boros Ádám 1936-os cikkében szereplők alapján kijelenthető, hogy a mainál jóval több előfordulása volt az illatos csengettyűvirágnak a régióban (BOROS 1936).

A Herbarium Carpato-Pannonicum gyűjteményben és a Mátra Múzeumban található 1928 és 1987 közötti herbáriumi lapokon a következő helymegjelölések szerepelnek, zárójelben – ha lehetséges volt a beazonosítás – a jelenleg használatos névvel:

- részletes helymegjelölés nélkül – Inárcs; Ináracs-Kakucs; Inárcs és Ócsa; Ócsa – Alsó-Dabas (esetleg ez a dabasi állományt jelölheti, de kicsi a valószínűsége, mert Ócsa is szerepel a helymegjelölésben), Ócsa láperdő szélén.
- részletesebb helymegjelöléssel – Ócsa, Nagy-erdő Felsőbabád irányában (Nagy-erdő); Ócsa, Bikarét (Bika-rét, bár megjegyzendő, hogy térképeken az ezzel a megnevezéssel jelzett terület térképi elhelyezkedése idővel változott); Kákás-erdő Ócsa és Sári között (a 3. katonai felmérés térképén Kakas-erdő – most Kátas-erdő); Ócsa Mádencia-erdő szélén (Mádencia-erdő, legújabb neve pedig BM-erdő); Ócsa Mádencia-erdő rét beszögelésben erdő szélén (Mádencia-erdő, legújabb neve pedig BM-erdő); Ócsa Mádencia-erdő bozótos rétjein (Mádencia-erdő, legújabb neve pedig BM-erdő); Ócsa, Ómér Mádencia-pusztá irányában (Mádencia-erdő, legújabb neve pedig BM-erdő); Sári Mádencia irányába (valamelyik erdőfolt észak felé Ócsa irányába); Sári, Kőrises-erdő (Felső-Besnyő, vagy az Alsóbesnyői-erdő); Sári, Kőrís-erdő keleti szélén (Felső-Besnyő, vagy az Alsóbesnyői-erdő).

Boros Ádám a következő, mai elnevezésekkel szereplő helyeken látta a naplóbejegyzései alapján: 1928 – Alsóbesnyői-erdő, Felső-Besnyő több pontján, Felső-Besnyő és Mádencia között; 1929 – Mádencia-erdő; 1934 – Mádencia-erdő; 1940 – Nagy-erdő (BOROS 1915–1971).

Az irodalmi és herbáriumi adatok mellett a Duna–Ipoly Nemzeti Igazgatóságának adatbázisában szerepel két olyan előfordulási hely is, amelyek Járainé Komlói Magda szóbeli közlése alapján (1962) Seregélyes Tibor közvetítésével kerültek digitalizálásra (Bika-rét, Dabasi-úti-rét). A keresés ellenére mostanáig ezeken a helyeken nem sikerült újra megtalálni.

Az 5–6. táblázatban a két ismert termőhelyen végzett tőszámolás adatai szerepelnek.

5. táblázat. Az *Adenophora liliifolia* tőszámlálásának adatai – Dabas, Vizes-nyilas

felmérés időpontja	felmérő	tőszám	megjegyzés
2004.08.04.	Sipos Katalin	36	–
2005.08.16.	Bérces Sándor	39	–
2010.08.16.	Bérces Sándor	20	–
2011.08.20.	Vojtkó András	7	nem virágzó tövek
2012.07.19.	Csáky Péter	14	–
2012.08.08.	Verő György	30	nem virágzik: 27, pusztuló: 3, lecsípett/rágott: 25
2013.08.14.	Bérces Sándor	34	–
2014.07.02.	Szelényi Balázs	11	a tövek egyedi védelemmel ellátva
2014.08.13.	Bérces Sándor	20	–
2017.05.18.	Bérces Sándor	15	–
2017.08.08.	Bérces Sándor	10	–
2017.08.15.	Bérces Sándor	10	hajtás- és virágzatszámolás is történt

6. táblázat. Az *Adenophora liliifolia* tőszámlálásának adatai – Ócsa, Irtás-rétek

felmérés időpontja	felmérő	tőszám	megjegyzés
2010.08.16.	Bérces Sándor	5	–
2011.08.20.	Vojtkó András	6	3 virágzó tő, rágásnyomok, a hajtás letörve, kaszálást végző traktor nyomai az <i>Adenophora</i> hajtásokon
2012.08.09.	Novák Adrián	6	–
2013.08.14.	Bérces Sándor	4	–
2014.07.02.	Szelényi Balázs	1	–
2017.04.21.	Bérces Sándor	6	–
2017.08.08.de	Bérces Sándor	8	–
2017.08.08.du	Halász Antal	19*	* – bimbós hajtások száma
2017.08.15.	Bérces Sándor	7	hajtás- és virágzatszámolás is történt

***Aster sedifolius* L.** – réti őszirózsa

Az ismert, kisebb-nagyobb (maximum száz töves) állományai ennek a sztyepp-rét karakterű fajnak a dabasi Felső-Essőtől a kunpeszéri Szalag-erdő mentén egészen a tatárszentgyörgyi Essői-csúcskőig található. Helyenként enyhén szikesedő kékperjés kiszáradó lápréteken vagy láprét-sztyepp-rét átmenetekben fordul elő. Első említése a térségből Kitaibel Páltól származik, aki ócsai kőrisedők szegélyéből helymegjelöléssel említi 1810-es útja során (Lőkös 2001). Boros Ádám Ócsa, Sári és Dabas (Alsó- és Felsődabas) területén található száraz erdők szegélyéből, valamint ritkábban láperdők széléről jelzi. Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1928 Sári, Mádencia felé; 1928 Ócsa, Mádencia felé; 1928

Sári, Inárcs felé; 1929 Sári, Nagyturján; 1940 Ócsa, Mádencia-pusztá), Csapody Verától (1931 Inárcs-Kakucs, Sári mellett), Gotthárd Dénes (1985 Inárcs, lecsapoló csatorna mellett, lápréten; 1987 Inárcs, erdők és szántók közötti réteken), Kárpáti Zoltántól (1931 Sári), Lengyel Gézától (1927 Alsóráda) és Pénzes Antaltól (1928 Inárcs-Kakucs; 1931 Sári) van a területről.

Helichrysum arenarium (L.) Moench – homoki szalmagyopár

Jellegzetes száraz gyepi faj, amely helyenként nagyobb számban a táborfalvai gyakorlótéren fordul elő, valamint kisebb állományainak jelenléte a Rákóczi-erdőből is ismeretes. Zömében élő nyílt homokpusztagyepekben és borókás-nyárasokban díszlik, de homoki gyep fragmentumokat megőrző akácospól is kerültek elő példányai. Első irodalmi említése a Peszéri-erdőből *Homoki Gyopár* néven Frivaldszky Imréhez kötődik (FRIVALDSZKY 1859). Második említése Anton Kernertől származik, aki Soroksár és Peszér-pusztá területéről említi *Gnaphalium arenarium* néven (KERNER 1871). Boros Ádám 1919. júliusi naplóbejegyzésében jegyzi fel a Kiserdő-hegy és a táborfalvai gyakorlótér területéről (BOROS 1915–1971). Érdemes még megemlíteni, hogy Máté András és Vidéki Róbert a 2000-es évek elején végzett élőhely-térképezés során miképpen írtak róla: „A felmért területen – különösen az Örkény – Tatárszentgyörgy aszfaltúttól É-ra fekvő homokterületen – tömegesen lép fel. Véleményünk szerint hazánk legjelentősebb állománya él e területen” (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1919 Gyón, Kiserdő-hegy; 1928 Alsódabas Felsőpeszértől északra), Haidekker Andornak (1936 Felsőbabád), Hermann Gábornak (1894 Gubacs), Husz Bélának (1916 Alsódabas), Kárpáti Zoltánnak (1952 Dabas), Moldvai Róbertnek (1953 Sári), Pénzes Antalnak (1959 Tatárszentgyörgy), Simonkai Lajosnak (1901 Ócsa), Terpó Andrásnak többedmagával (1952 Dabas) van.

Leucanthemella serotina (L.) Tzvelev – tiszaparti késeimargitvirág

Chrysanthemum uliginosum néven Boros Ádám említi először a térségből. Naplójában 1928 szeptemberében jegyzi fel Sári területén a Nagy-turján délkeleti részén. Pár évvel későbbi cikkében Ócsa (láperdő szélén) és Sári (Nagy-turján, zombékos) területéről is említi (BOROS 1915–1971, 1936). Seregélyes Tibor már az 1980-as évek végén ezt írja róla: „*Chrysanthemum serotinum* tiszaparti margitvirág – réteken, Komlódi régebbi adata, újra megerősítendő.” (SEREGÉLYES 1987). Egy évtizeddel később Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes Ócsán végzett élőhely-térképezés során említik még a „*Nem védett, de (lokálisan) jelentős fajok (részben irodalmi adatok, zömüket láttuk)*” megjelölésű fajok között (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1999–2000). A *Magyarország védett növényei* című

könyvben megjelenített „aktuális előfordulás” Tölgyesi István és Lisztes János közlésén alapul, amelynek a konkrét időpontja és helye/helyei nem ismertek (Tóth István Zsolt szóbeli közlése, 2018; DOBOLYI 1999). Herbáriumi adata a térségből Boros Ádámnak (1928 Sári, Nagyturjány; 1928 Ócsa, Sári felé; 1932 Sári, Nagyturjány), Dorner Józsefnek (1834 Ócsa), Jávorka Sándornak (1951 Sári, köriserdőben), Jávorka Sándornak és Baksay Leonának (1951 Sári, Nagyturjány szélein), Pócs Tamásnak (1951 Sári, Nagyturjány csatorna szélén) és Vajda Lászlónak (1932 Sári, Nagyturjány; 1937 Ócsa, Nagy Turjány) van. Jelenlegi előfordulásáról nem rendelkezünk adattal.

Senecio doria Nath. – kövér aggófü

Máté András és Vidéki Róbert élőhely-térképezés során talált rá jelenleg ismert előfordulására magyar körises égerláp szegélyében elterülő sztyeppesedő, cserjesedő kiszáradó kékperjés lápréten, Dabason (Esső) (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Borbás Vince említi először a terület északi határáról Erzsébetfalva mellett helymegjelöléssel (BORBÁS 1879). Boros Ádám 1932. augusztusi naplóbejegyzésében Felsődabastól keletre fekvő rétről jelzi a jelenlétét, amelyet későbbi cikkében, mint „*Felsődabas és a vasút közt, szárazréten*” leírással közöl (BOROS 1915–1971, 1936). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1932 Felsődabas), Gottárd Dénestől (1975 Inárcs, mocsaras legelőn) és Lengyel Gézától (1912 Sorok-sár) van a térségből.

Echinops ruthenicus (Fisch.) M. Bieb. – kék szamárlenyer

A táborfalvai gyakorlótér északi részén, valamint Táborfalva Vágtapálya elnevezésű területéről ismeretes az előfordulása. Élelő nyílt homokpusztagyepekben, valamint borókás-nyárasok tisztásfoltjain található kisebb-nagyobb állományai. Első irodalmi említése Boros Ádámtól van, aki 1920. május 29-én dokumentálta az Örkénytábortól (Táborfalva) délre található homokbuckás részen a jelenlétét (BOROS 1915–1971). Járainé Komlódi Magda az 1960-as évek második felében írt egyetemi jegyzetben (*Növényrendszertani terepgyakorlatok*) Dabas (Bucsák, Homok-hegy) területéről említi újra (J. KOMLÓDI 1976). Herbáriumi adata Fucskó Mihálynak (1911 Örkény) és Felföldy Lajosnak (1995 Alsónémedi) van a térségből.

Jurinea mollis (L.) Rchb. – kishéscsü hangyabogáncs

A táborfalvai gyakorlótéren elsődlegesen évelő nyílt homokpusztagyepekben, és záródó állományaiban fordul elő, de homokpusztarétről, borókás-nyárasból és degradált homoki gyepkből is kerültek elő kisebb egyedszámú csoportjai. A Peszéri-erdőből is van adata, ahol pár töves állományai, sztyepprétfoltokon,

valamint regenerálódó homoki gyepekben élnek, amelyről Kun András a következőt írta: „*Nyílt szárazgyepek igen ritka növénye*” (MÁTÉ 2001, KUN 2006, KNPI adatbázis). Anton Kerner említi először a térségből, Soroksár területéről (KERNER 1872). Boros Ádám 1916 júniusában rögzíti a naplójában a jelenlétét Dabas határából (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adatát nem találtam.

Cirsium brachycephalum Jur. – kiséfűszű aszat

Közösségi jelentőségű, a területen Natura 2000 jelölő faj, valamint szerepel a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszerben is. Területünkön számos helyen (Alsónémedi, Dabas, Dunaharaszti, Kakucs, Kunpeszér, Ócsa, Örkény, Soroksár, Táborfalva, Tatárszentgyörgy) és többféle növényzeti típusban is előfordul (pl.: zombéksásos, magassásos, mocsárrét, kékperjés kiszáradó láprét, láprét-sztyepprért átmenet), sokszor közepesen vagy erősen degradált, zavart élőhelyeken is (nedves termőhelyen álló siskanádas, jellegtelen másodlagos nádas, mély fekvésű felhagyott lucernás stb.). A sok irodalmi említés közül az első hármat említem csak. Első említése Anton Kernertől származik, aki Sári és Soroksár területéről jelzi (KERNER 1871). Tuzson János Dabas határából már 1914-ben jelzi, és egy évvel később, a „*Homokpusztai turjánok formáció nyirkos ősrétek associatiója*”-nak jellegzetes tagjai közé sorolja (TUZSON 1914, 1915). Két évtizeddel később Boros Ádám az Ócsa, Dabas (Alsó- és Felsődabas) és Sári területén található sásrétekről jelezi (BOROS 1936). Sok gyűjtőtől van herbáriumi adata 1887-től kezdődően 1995-ig Gubacsi-pusztától egészen Peszér-pusztáig (Baksay Leona 1950; Boros Ádám 1917, 1919, 1920, 1928, 1929; Czákó Kálmán 1887; Felföldy Lajos 1995, 1997; Filarszky Nándor 1895; Husz Béla 1894, 1916; Jávorka Sándor és Csapody Vera 1959; Kalovics Róbert 1927; Kárpáti Zoltán 1929, 1948; Lengyel Géza 1917, 1929; Papp József 1927, 1947; Thaisz Lajos 1907; Tuzson János 1931; Zsák Zoltán 1920, 1927).

Cirsium palustre (L.) Scop. – mocsári aszat

A Duna–Tisza közén általában lápterületeken előforduló faj nem mondható gyakorinak a Turjánvidéken. Jelenleg ismert, néhány töves csoportjai nedves lápréteken, magassásosokban, valamint zombéksásos és kiszáradó kékperjés láprét közötti átmeneti állományokban tenyésznek Ócsa, Soroksár (Bab-hegy, Bitó-halom [ez a terület a Felföldy Lajos által Gyálról gyűjtött 1994-es területtel egy egységet alkot], Imremajor) és Tatárszentgyörgy területén. Anton Kerner említi először előfordulását a tárgyalt térség északi határán a Gubacs csárda melletti forrástól és Soroksárról (KERNER 1871). Boros Ádám Dabas (Alsó- és Felsődabas), Ócsa, Sári területén még elterjedtebbként írja zombékosokban és sásréteken, valamint említést tesz a *Cirsium canum*-mal alkotott hibridjéről (*Cirsium* ×

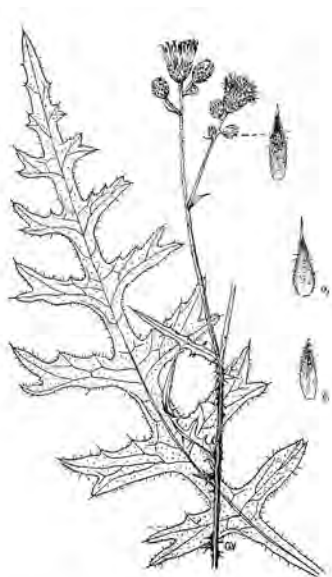
silesiacum) is (BOROS 1936). J. Komlódi Magda *Cirsium* × *simoni* néven a *C. brachycephalum*-mal alkotott hibridjét is megtalálta Ócsán az 1950-es években (KOMLÓDI 1957) (6. ábra). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1919 Ócsa, Öreg Turján; 1928 Ócsa; 1928 Sári; 1929 Ócsa), Felföldy Lajosnak (1994 Gyál, Fácános-dűlő), Kárpáti Zoltánnak (1931 Ócsa; 1936 Felsőpeszér), Péntes Antalnak (1961 Ócsa, Nagy-erdő), Soó Rezsőnek (1923 Ócsa, Öregturján) és Vajda Lászlónak (1934 Ócsa) van. Részben adathiányos faj.

***Cirsium oleraceum* (L.) Scop.** – halovány aszat

Boros Ádám említi először Ócsa határából, magyar kőrises égerláp szegélyéből egy kis foltban, valamint beszámol a *Cirsium canum*-mal alkotott hibridjéről is (*Cirsium* × *tataricum*). Ez utóbbiból több tövet talált, mint a *C. oleraceum*-ból (BOROS 1936). Járainé Komlódi Magda az 1950-es évek közepén Ócsán, magyar kőrises égerlápban végzett felvételezési tabellájában, mint ritka faj szerepel (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Ismereteink szerint a Boros Ádám által jelzett területen, de jelenleg degradált állapotú magassásos és magaskörös komplexben még mindig megtalálható a Turjáni-erdő egyik tisztásán. Herbáriumi adata Boros Ádámától (1919 Ócsa, Öreg Turján), Horánszky Andrástól (1950 Ócsa), J. Komlódi Magdától (1950 Ócsa) és Kárpáti Zoltántól (1950 Ócsa) van nedves, lápos rétekről.

***Hypochoeris maculata* L.** – foltos véreslapu

Jelenlegi ismereteink alapján a táborfalvai gyakorlótér és az örkényi Ilonamajor sztyepprétfoltjaiban, valamint degradált száraz gyepeiben fordul elő pontszerűen. Első irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki Sarlósáron (Tátrászentgyörgy) élesmosófüves gyepekből dokumentálta a jelenlétét (KERNER 1872). Következő említése Boros Ádámától származik, aki ugyancsak a Sarlósár területén található Borovicska-erdő homokbuckáiról említi (BOROS 1915–1971).

Cirsium simoni Komlódi nov. hybr. (CSAPODY VERA eredeti rajza)
a = *C. brachycephalum*, b = *C. palustre* lészekpikkelye

6. ábra. Járainé Komlódi Magdának a Botanikai Közleményekben megjelent cikkében szereplő Csapody Vera rajz a *Cirsium simoni* Komlódi nov. hybr.-ről. (KOMLÓDI 1957)

Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1919 Sarlósár, Borovicska erdő; 1934 Felsőpeszér és Alsópeszér között), Egey Antalnak (1928 Alsódabas) és Szollát Györgynek (1981 Kunpeszér, Peszéri-erdő környéke; 1983 Felsőpeszér) van a területről. Részben adathiányos faj.

***Scorzonera purpurea* L.** – piros pozdor

A táborfalvai gyakorlótér északi részén általában zárt sztyeppréteken, borókás-nyárasok tisztásain, valamint buckaközi fehérynár-ligetben élnek kisebb egyedszámú csoportjai. A Peszéri-erdőből is ismeretes az előfordulása, ahol telepített hazai nyárasban található gyeptől jelzte Máté András (MÁTÉ 2001). Első irodalmi említése Anton Kernertől származik, aki Sarlósárról (Tatárszentgyörgy) jelzi éles sikárfüves mezőről (KERNER 1872). Boros Ádám pár évtizeddel később ugyaninnen (Sarlósár), valamint kb. egy hónappal később pedig a Gyóni-erdő területéről is dokumentálja az előfordulását a naplójában, 1919 júniusában (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata egyedül Boros Ádámtól van, aki 1919-ben Tatárszentgyörgy (Sarlósár) területéről gyűjtötte.

***Scorzonera hispanica* L.** – spanyol pozdor

A Peszéri-erdőben találta meg Kun András a 2000-es évek közepén egy fiatal akácállománnyal körbezárt fajgazdag tisztáson, amelyről a következőket írta: „Az Alföldön ritka erdőssztyeppfaj. Területünkön szenzációnak számít előfordulása.” (KUN 2006). Herbáriumi és más irodalmi adata a tárgyalt térségből nem ismert. Érdeemes megemlíteni, hogy Szujkó-Lacza Júlia és Kováts Dezső az öszszefoglaló munkájában szerepelteti a kunpeszéri Nagy-legelőről Szujkó-Lacza Júlia gyűjtését 1983-ból, kiszáradó kékperjés láprétről (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993). Megnézve a szóban forgó gyűjtést, meglátásom szerint *Scorzonera humilis* szerepel a herbáriumi lapon, nem *S. hispanica*.

***Scorzonera humilis* L.** – alacsony pozdor

Láprétek ritka, jellegzetes faja, amelynek Dabas (Esső, Felső-esső, Göboly-járás), Dunaharaszti (Felső-Úrbéri-kavicsos), Kunpeszér (Frigyesi-legelő), valamint Tatárszentgyörgy (Esső) területéről ismerjük az előfordulását. Általában kiszáradó kékperjés lápréteken tenyésznek kisebb állományai, de ismeretes a jelenléte sztyeppesedő láprétről, sztyepprétről és jellegtelen mezofil gyeptől is. Kítaibel Pál jelzi először Ócsáról 1805-ös útja során (LÖKÖS 2001). Második említése Anton Kernertől származik, aki Soroksár területéről dokumentálja az előfordulását (KERNER 1872). Borbás Vince ugyancsak a Soroksár határában fekvő televényes, nedves rétekről jelzi (BORBÁS 1879). Boros Ádám Ócsa és Sári területéről, sásrétekről említi a jelenlétét, bár Alsódabason is látta naplója

tanúsága szerint (BOROS 1915–1971, 1936). Járainé Komlódi Magda (Ócsa, Dabas – „*kormos csátés*, üde és kiszáradó kékperjés láprét közötti átmeneti állomány”), Kovács Margit (Tatárszentgyörgy – „*Molinietum caricetum paniceae*”) és valamivel később Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes (Dabas, Vizes-nyilas – „üde és kiszáradó kékperjés láprét közötti átmeneti állomány, *kiszáradó kékperjés láprét*”) felvételezési tabelláiban is szerepel (JÁRAI-KOMLÓDI 1958, KOVÁCS 1962, SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). Herbáriumi adat Baksay Leonától és Jakucs Páltól (1952 Alsópeszér és Tatárszentgyörgy között), Hege-dús Ábeltől (1979 Ócsa), Kárpáti Zoltántól (1931 Ócsa), Péntes Antaltól (1959 Ócsa) és Vajda Lászlótól (1939 Alsódabas) van. Részben adathiányos faj.

***Scorzonera parviflora* Jacq.** – kisvirágú pozdor

Szikesedő láp- és mocsárrétek, valamint szikes rétek ritka növénye a térségben. Hasonlóan az előző fajhoz Kitaibel Pál jelzi először jelenlétét a térségből, Ócsáról 1805-ös útja során (LÖKÖS 2001). Sadler József Pest körüli nedves rétekről dokumentálja (SADLER 1840). Anton Kerner és Borbás Vince pár év különbséggel pedig Soroksár területéről jelzik (KERNER 1872, BORBÁS 1879). Boros Ádám a naplójában először 1917 júniusában jegyzi fel a jelenlétét Alsódabason „*kissé szikes árok*”-ból, későbbi összefoglaló cikkében Dabas (Alsó- és Felsődabas) és Sári területén található sásrétekről és szikes foltokról írja le (BOROS 1915–1971, 1936). Herbáriumi adata Bánó Lehelnek (1946 Alsódabas; 1953 Alsónémedi), Boros Ádámnak (1917 Alsódabas), Degen Árpádnak (1915 Soroksár, Sóstó; 1929 Alsórada), Filarszky Nándornak (1891 Gubacs puszta; 1895 Soroksár), Filarszky Nándornak és Jávorka Sándornak (1913 Gubacs puszta; 1915 Gubacs puszta), Kárpáti Zoltánnak (1929 Gubacsi puszta, 1935 Felsőpeszér), Lengyel Géának (1923 Sári; 1928 Alsórada), Perlaky Gábornak (1891 Gubacs puszta), Szollát Györgynek (1979 Dabas), Tuzson Jánosnak (1936 Alsódabas) és Vajda Lászlónak (1934 Alsódabas) van a térségből. A Flóraatlasz 8781.1 és 8781.4 számú kvadrátjaiban feltüntetésre került, aminek hátteréről nincs információnk (BARTHA és mtsai 2015). Jelenleg adathiányos faj.

***Tragopogon floccosus* Waldst. et Kit.** – homoki bakszakáll

Jelenlegi ismereteink szerint Dabas (Havasi-hegy, Gyóni-erdő, Kiserdő-hegy, Rákóczi-erdő, Segesvári-dűlő), Ócsa (Kis-kőrös alja), Örkény (Bika-hegy, hernádi vasútállomás mellett), Táborfalva (táborfalvai gyakorlótér, Vágtapálya) és Tatárszentgyörgy (Borovicskás) határában fordulnak elő kisebb létszámú csoportjai. A Peszéri-erdőből is ismeretes több helyről homoki gyepfoltokból és sztyepprétekről (MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). Legjellegzetesebb élőhelye a tárgyalt térségben az évelő nyílt homokpusztagyep és a borókás-nyárasok száraz

tisztásai, de került elő példánya degradált homoki gyepből, homokpusztarétről és akácoshól is. Első irodalmi említése a tárgyalt térségből Sadler Józseftől van, aki „*rarus in clivis arenosis ad Soroksár*” leírással közli a munkájában (SADLER 1840). Pár évtizeddel később Anton Kerner Alsódabasról, Sarlósárról (Tatárszentgyörgy) és Soroksárról is jelzi a jelenlétét futó homokról, valamint *Stipa*-val borított homokbuckákról (KERNER 1872). Tuzson János Dabas határából, mint a „*Mocsárszemeket körülvevő homokbuckák*” jellegzetes növényét sorolja fel (TUZSON 1915). Boros Ádám már a második térségbeli terepbejárásán (1916. június) feljegyzi naplójában a jelenlétét Dabas határában a királyi uradalom területéről (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1916 Alsódabastól D–DNy-ra; 1917 felsőpeszeri Fehér mántelegtől DK-re; 1919 Örkény, Örkényi-erdő; 1922 Ócsa, Újerdő; 1933 Gyón, Kiserdő-hegy), Lengyel Gézáttól (1927 Alsórada), Perlaky Gábortól (1891 Soroksár; 1893 Soroksár) és Rochel Antaltól (időpont megjelölés nélkül, Csikos) van a területről. Részben adathiányos faj.

***Sonchus palustris* L.** – Mocsári csorbóka

Jelenlegi ismereteink szerint Dabason (Akol), Ócsán (Nádalló), Soroksáron (Rétek-dűlő) és Tatárszentgyörgyön (Rohanka) található kisebb vagy nagyobb állományai jó és degradált állapotú nádasokban, valamint magyar kőrises égerlápok és rekettyefüzesek szegélyében. Boros Ádám említi először a térségből Zsák Zoltán gyűjtésére hivatkozva Ócsáról *Sonchus paluster* néven „*láperdő széle, igen ritka*” megjegyzéssel (BOROS 1936). Ő maga 1940 októberében találja meg Ócsán, Felsőbabád és Mádencia között (BOROS 1915–1971). Járainé Komlódi Magda, mint ritka fajt említi nagy szittyós állományból és tölgy-kőrisszil ligeterdőből végzett felvételezései során (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Herbáriumi adat Felföldy Lajostól (1995 Dunaharaszti, Duna–Tisza-csatorna mentén), Jávorka Sándortól és Csapody Verától (1952 Ócsa, Nagy-erdő mocsaras széle), Lengyel Gézáttól (1928 Sári, „*in palodosis silvaticis*”), Szujkó-Lacza Júliától (1978 Dabas) és Zsák Zoltántól (1932 Alsóbabád) van. Részben adathiányos faj.

***Taraxacum bessarabicum* (Hornem.) Hand.-Mazz.** – sziki pitypang

A Turjánvidék tárgyalt részén a sztyepp-, mocsár- és láprétek közé beékelődve kisebb kiterjedésű szikes vagy szikesedő foltok is találhatóak. Egy ilyen foltban, Táborfalva határában a Gyakorlótér délkeleti sarkán él egy kisebb populációja a sziki pitypangnak. A térségből először Anton Kerner említi *Taraxacum leptcephalum* néven Gubacs-pusztá és Soroksár határából (KERNER 1872). Ugyancsak ugyanezzel a névvel említi pár év múlva Borbás Vince is a Gubacs és Soroksár között fekvő szikes mocsarak szegélyéből (BORBÁS 1879). Boros Ádám

Sári határában található szikes foltokról, Kovács Margit pedig Tatárszentgyörgy területéről (*Molinietum coeruleae asteretosum*) említi az előfordulását (BOROS 1936, KOVÁCS 1962). 1886 és 1962 között többen gyűjtötték, általában a tárgyalt terület határain: Boros Ádám (1928 Sári, Inárcs felé), Czakó Kálmán (1886 Soroksár), Degen Árpád (1917 Pusztá-Gyál és Üllő között), Filarszky Nándor (1895 Soroksár), Moesz Gusztáv (1926 Ócsa, Székes-tó közelében), Péntes Antal (1962 Pesterzsébet, Kapitány pusztá), Szépligeti Győző (1887 Soroksár) és Zsák Zoltán (1927, Alsóráda). Részben adathiányos faj.

Taraxacum serotinum (Waldst. et Kit.) Poir. – kései pitypang

A táborfalvai gyakorlótér északi felében elhelyezkedő sztyepprétekről kerültek elő kisebb-nagyobb állományai a 2000-es évek elején (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Első irodalmi említése Anton Kernertől van, aki Soroksár területéről említi az előfordulását (KERNER 1872). Pár évvel később Borbás Vince ugyancsak Soroksárról, homokos dombokról és legelőkről jelzi (BORBÁS 1879). Több mint egy évszázad telik el ezután a következő irodalmi említésig, amely Máté Andrásról és Vidéki Róberttől, valamint Seregélyes Tibor és munkatársaitól (Kunpeszér) származik (MÁTÉ és VIDÉKI 2004, SEREGÉLYES és mtsai 2004). Herbárium adata Simkovics (Simonkai) Lajosnak van (1873) Soroksárról („*in collibus arenosis*”).

Taraxacum palustre agg. (*Taraxacum* sect. *Palustria* (H. Lindb.) Dahlst.) – lápi pitypang

Dabason (Esső, Göboly-járás, -rét), Örkény területén (Ilonamajor), valamint Soroksáron (Rétek-dűlő) található kiszáradó kékperjés lápréteken, sásos lápréteken és magassásos foltokban fordulnak elő kisebb vagy nagyobb egyedszámú csoportjai. Boros Ádám említi először a térségből *Taraxacum paludosum* néven Ócsa, „*Öreg Turján*” területéről 1922. áprilisi naplóbejegyzésében (BOROS 1915–1971). Későbbi összefoglaló cikkében ezt, mint „*Ócsa sásréten*” szerepelteti (BOROS 1936). Következő említése Kovács Margittól van, aki felvételezései során Tatárszentgyörgyről (*Molinietum poetosum trivialis*), mint ritka, valamint Sári területéről (*Molinietum caricetum paniceae*) közepesen ritka fajként jegyezte fel (KOVÁCS 1962). Herbárium adata Baksay Leonáttól (1952 Alsónémedi és Sári között), Boros Ádámtól (1922 Ócsa, Öreg Turján; 1943 Sári, Bugyi felé), Vajda Lászlótól (1935 Inárcsi-szőlők) és Zsák Zoltántól (1928 Alsóráda) van a térségből. Részben adathiányos faj.

Crepis praemorsa (L.) Walther – fürtös zörgőfü

Egyetlen irodalmi említése van a térségből Járainé Komlódi Magda révén, aki Ócsán a Nagy-erdő déli részén látta (KOMLÓDI 1957). Jelenleg adathiányos faj.

Monocotyledonopsida

***Triglochin palustre* L.** – mocsári kígyófü

Első irodalmi említése Borbás Vincétől származik, aki Gubacsi csárda helymegjelöléssel a következőket írta róla: „*nedves, mocsaras réteken ritkább*” (BORBÁS 1879). Itt érdemes megjegyezni, hogy a Szujkó-Lacza Júlia és Kováts Dezső által Soroksárról jelzett Anton Kerner adat téves, mert Kerner csak a *Triglochin maritima*-t közölte onnan, a *Triglochin palustris*-t „csak” Szigetújfalu, Örjeg, Nagykáta és Tápiószecső területéről jelezte a szűkebb-tágabb térségből (KERNER 1877). A következő irodalmi említése Boros Ádámtól van, aki 1929 augusztusában jegyzi fel naplójában az előfordulását Ócsán, a ma Cirjáki-erdőnek nevezett erdő melletti rétekről (BOROS 1915–1971). Pár évvel későbbi cikkében ezt, mint „*Ócsa sásréten*” közli (BOROS 1936). Pár évtized múlva Seregélyes Tibor a „*további nem védett, de országosan ritka, vagy lokálisan fontos fajok*” között említve a következőket írta: „*Triglochin palustris – láprétekben szórványos*” (SEREGÉLYES 1987). Ez az utolsó dokumentált híradás a faj jelenlétéről a tárgyalt területről. Herbáriumai adat Degen Árpádtól (1915 Soroksár, Sóstó), Gotthárd Dénestől (1977, Ócsa, tőzegtavak), Kümmerle J. Bélától (1913 Soroksár és Kispeszt között), Lengyel Gézától (1913 Soroksár; 1929 Sári), Margittai Antaltól (1911 Soroksár) van a térségből. Jelenleg adathiányos faj.

***Anthericum liliago* L.** – fürtös homokliliom

Három helyről, Táborfalva (a gyakorlótér két pontján), Gyón (Alsó-Esső-pusztá), valamint a Peszéri-erdő területéről ismert az előfordulása. Az első két területen egyenként pár száz töves állománya záródó, évelő nyílt homokpusztagyepben vagy degradátumában fordul elő. A Peszéri-erdőben pedig erdőssztyeppfajokban gazdag tisztásról jelezték egy kisebb csoportjának (17 tő 2002-ben) a jelenlétét (MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). Dobolyi Konstantin és szerzőtársai az Ócsai Tájvédelmi Körzet területéhez nem tartozó, meg nem nevezett, de a környezetében található területről jelzik még a fajt konkrétumok nélkül (DOBOLYI és mtsai 1984). Ezt a területet Seregélyes Tibor pár évvel később írott szakértői véleménye alapján Ócsa, Kis-körös aljaként lehet azonosítani. Seregélyes Tibor 8–10 töves állományt jelzett az akkori írásában erről a területről (SEREGÉLYES 1992), amelynek jelenlegi meglétéről nincs információnk. Herbáriumai adatát nem találtam.

***Colchicum arenarium* Waldst. et Kit.** – homoki kikerics (7. ábra)

Közösségi jelentőségű növény, a területen Natura 2000 jelölő faj, valamint szerepel a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszerben is. Ismert populá-

cióinak zöme a táborfalvai gyakorlótér és a Vágtapálya, egy kisebb része pedig az ócsai Kis-kőrös alja, valamint a dabasi Rákóczi-erdő homokbucka-vonulatain található. A térségből 2010-ig megismert állományok egyedszámáról Bérces Sándor számolt be korábban (BÉRCES 2011). Nem vagy kevésbé degradált nyílt vagy záródó homoki gyepekben, valamint borókás-nyárasokban tenyészik. Érdekes, hogy csak egyetlen herbáriumi adata van. Boros Ádám 1933-ban gyűjtötte Örkény határában („*in collibus arenosis*”). Az első irodalmi említése is Boros Ádámtól származik, aki az előbb említett gyűjtését (1933.09.24.) naplójában is rögzítette (BOROS 1915–1971). Tatár Miklós pár évvel későbbi írásában is ezt az adatot közli (TATÁR 1938). Azután egészen 1987-ig, Seregélyes Tibor írásáig nem találtam konkrét irodalmi adatát a térségből (SEREGÉLYES 1987).

7. ábra. Homoki kikerics (*Cochicum arenarium*) élő nyílt homokpusztagyepben a táborfalvai gyakorlótéren (fotó: Csáky Péter)

Ornithogalum kochii Parl. – pusztai sárma

Jelenleg egyetlen előfordulása ismeretes a tárgyalt térség keleti határán a hernádi vasútállomás melletti záródó nyílt homokpusztagyepből (Örkény), ahol kis egyedszámú csoportja él. Boros Ádám Kakucs határából 1919 májusában rögzíti a jelenlétét a naplójában *Ornithogalum umbellatum* f. *tenuifolium* néven (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata Baksay Leonának és Jakucs Pálnak (1952 Alsónémedi és Sári között; 1952 Felsőpeszér, mindkétszer *Ornithogalum gussonei*-ként – revideálta Milica Rat 2013), Boros Ádámnak (1919, Kakucs, Száraz-erdő, *Ornithogalum umbellatum* f. *tenuifolium*-ként – revideálta Milica Rat 2013), Gotthárd Dénesnek (1976 Alsódabas; 1988 Dabas tsz istálló; időpont-megjelölés nélkül, Dabas, mind *Ornithogalum orthophyllum*-ként), Hermann Gábornak (1882 Gubacsi határ, *Ornithogalum collinum*-ként – revideálta Milica Rat 2013) és Lengyel Géának (1927 Felsőráda, *Ornithogalum gussonei*-ként) van a térségből. Részben adathiányos faj.

Scilla vindobonensis Speta – ligeti csillagvirág

Seregélyes Tibor jelezte először a faj jelenlétét a térségből, Ócsáról a Nagy-erdő keleti szegélyéből, valamint a Mádencia- és Kátas-erdő területéről a következőképpen: „*láperdők magasabb részein, tölgyesekben többfelé.*” (SEREGÉLYES 1987). Ezen állományok közül, csak a Kátas-erdő tölgy-köris-szil erdőfoltjaiban található állományok meglétéről van információnk. Pár évtized múlva Máté András és Vidéki Róbert Dabason is rátalált egy viszonylag nagy állományára magyar körises láperdőben Esső területén (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Herbáriumi adatát nem találtam. Részben adathiányos faj.

Muscari botryoides (L.) Mill. s. l. – epergyöngyike

Jelenlegi ismereteink szerint Dabason a Zungor-réten, a Vizes-nyilas és a Göboly-járás területén homokpusztaréteken és láprét-sztyeppréten átmenetekben, valamint a táborfalvai gyakorlótér északkeleti sarkában degradált homoki gyepekben, illetve déli részén zárt kocsányos tölgyesben fordulnak elő kisebb vagy nagyobb állományai. Ezenkívül több száz töves állománya él a Peszéri-erdőben és környezetében több helyen (MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). Első irodalmi említése a térségből Boros Ádámmal fűződik, aki 1968 áprilisában, Dabas határában „*Dabas. Láperdő a községtől Ny-ra, Peszér felé [...] az erdő szélén: Muscari botryoides*” helymegjelöléssel jegyezte fel az előfordulását (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1968 Dabas), Gotthárd Dénesnek (1975 Gyón; 1976 Alsódabas; 1977 Gyón) és Somlyay Lajosnak (1997 Dabasi TT, kaszálórét) van a térségből.

Allium moschatum L. – pézsmahagyma

A Turjánvidék lápfüzérét Dabas és Kunpeszér között szinte kettévágó, de nem teljesen összefüggő homokbucka-vonulaton a táborfalvai gyakorlótértől a mántelevi Rákóczi-erdőig több helyen előfordul – helyenként nagyobb mennyiségben is – zömében évelő nyílt homokpusztagyepekben vagy degradált homoki gyepekben. Emellett kisebb állományai találhatók Ócsa (Csordajárás, Kis-körös alja) és Tatárszentgyörgy (Szabad-rét) határában változó degradáltságú homoki gyepekben. A Peszéri-erdőben többzetes létszámú stabil populációja van (KNPI adatbázis). Az első, konkrétan a térségre vonatkozó irodalmi adata Boros Ádámtól származik, aki 1919. július 17-ei naplóbejegyzésében jelzi a Felső-Essői major melletti homokdombról (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata Baksay Leonának (1951 Gyón, Csajághy major), Boros Ádámnak (1919 Tatárszentgyörgy, Felső Essői major és Alsó Essői major között; 1920 Tatárszentgyörgy, Szabadrét; 1933 Gyón, Kiserdő-hegy), Jávoroka Sándornak (1951 Gyón, Csajághy major), Pócs Tamásnak (1951 Gyón) és Pézses Antalnak (1959 Tatárszentgyörgy) van a térségből.

Allium paniculatum L. s. str. – bugás hagyma

Sztyeppréteken előforduló faj, amely a Duna–Tisza közén, így a Turjánvidéken is kifejezetten ritka. A jelenlegi ismereteink szerint két helyen fordul elő. A táborfalvai gyakorlótéren homoki tölgyes szegélyében, homokpusztaréteken és degradált homoki gyepekben fordul elő több foltban is, de előkerült két példánya évelő nyílt homokpusztagyepből is. A dabasi Rákóczi-erdőben záródó, évelő nyílt homokpusztagyepből, valamint homokpusztarétról ismerjük. A Peszéri-erdőből Máté András egy helyről jelzi a jelenlétét több erdőssztyeppfajt is megőrző telepített fenyvesből (MÁTÉ 2001). Pár évvel később Kun András ettől délebbre elhelyezkedő erdőrészből (fehér nyár- és tölgycsoportokat is tartalmazó, akácosodó fehér nyáras) írja le az előfordulását (KUN 2006). Ezen előfordulások jelenlegi helyzetéről nincs információ. Herbáriumi adata Perlaky Gábortól (1891 Soroksár, „*in arenosis*”) és Zsák Zoltántól van (1933 Alsóráda, „*in pratis*”). Legkorábbi irodalmi adat ez utóbbi herbáriumi adat felsorolása a *The flora of the Kiskunság National Park I.* című kötetben (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993).

Maianthemum bifolium (L.) F. W. Schmidt – kétlevelű árnyékvirág

Egyetlen egy adata Zsák Zoltántól van, aki 1932. augusztus 18-án gyűjtötte Ócsa területén „*in silvis paludosis ad Alsóbabád*” helymegjelöléssel. Ezt az adatot említi Boros Ádám a cikkében (BOROS 1936). Járainé Komlódi Magda a Fagetalia elemek között sorolja fel a cikkében a tölgy-köris-szil ligeterdő tárgyalásánál (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Seregélyes Tibor az 1980-as évek közepén, mint „*Máden-cia-erdő magasabb térszínein, jégkori maradvány itt.*” említi (SEREGÉLYES 1987). Egy évtizeddel később Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes az Ócsán végzett élőhely-térképezés során említik még a „*Nem védett, de (lokálisan) jelentős fajok (részben irodalmi adatok, zömüket láttuk)*” megjelölésű fajok között (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1999–2000). Ez az utolsó említése a térségből. Az egyedüli herbáriumi adatként a már fent említett gyűjtés szerepel. Jelenleg adathiányos faj.

Polygonatum multiflorum (L.) All. – fürtös salamonpecsét

Jelenlegi ismereteink szerint az ócsai Nagy-erdő területén fekvő tölgy-köris-szil ligeterdő foltokban fordul elő pontszerűen. Első irodalmi említése a térségből Anton Kernertől van, aki *Convallaria multiflora* néven jelzi a tatárszentgyörgyi Sarlósár területéről borókás erdőfoltból („*im Juniperus-Gehölze*”), valamint a Peszéri-erdőből (KERNER 1877). Hosszú szünet után Járainé Komlódi Magda említi újra a térségből, Ócsáról tölgy-köris-szil ligeterdőből, mint gyakori és tipikus, valamint magyar körises égerlápából, mint ritka fajt (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Herbáriumi adata Jávorka Sándornak és Baksay Leonának (1951 Sári,

keményfás ligeterdő) és Szujkó-Lacza Júliának (1977 Ócsa, körises égerláp) van. Részben adathiányos faj.

***Paris quadrifolia* L.** – négylevelű farkasszőlő

Jelenleg Ócsa (Mádencia-erdő, Nagy-erdő), valamint Dabas (Alsóbesnyői-erdő, Esső, Zungor-rét) határában található magyar körises égerlápokból és tölgy-köris-szil ligeterdőkől ismert pontszerű előfordulása. Legkorábbi irodalmi adata Boros Ádámtól van, aki cikkében az ócsai láperdőkől jelezte a jelenlétét (BOROS 1936). Járai-Komlódi Magda felvételezései során tölgy-köris-szil ligeterdőkől, mint közepesen gyakori, magyar körises égerlápokból, mint ritka fajt jelzi (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). A területről többen gyűjtötték 1929 és 1978 között. Az első gyűjtő Boros Ádám volt (1929 Ócsa, Felsőbabád), aki 1940-ig többször és több helyen is megtalálta a fajt a Nagy- és Mádencia-erdő területén, valamint Sári határában. A legkésőbbi adat pedig Szujkó-Lacza Júliától származik 1978-ban, Dabas határában gyűjti. Rajtuk kívül még Gotthárd Dénesnek (1975, Inárcs), Jávoroka Sándornak és Baksay Leonának (1951 Sári), Komlódi Magdának (1956 Ócsa), Pócs Tamásnak (1951 Sári, Körises) és Vajda Lászlónak (1935 Inárcsi erdő; 1953 Ócsa) van gyűjtése a területről.

***Potamogeton gramineus* L.** – fűzlevelű békaszőlő

Boros Ádám említi először a térségből Gyón (Dabas), Nagy víz területéről 1933. augusztusi naplóbejegyzésében (BOROS 1915–1971). Későbbi összefoglaló cikkében ugyaninnen, Gyónról a Nagy víz területén található zsombékosból és árkokból jelzi (BOROS 1936). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1933 Gyón, Nagy-víz; 1934 Alsódabas, Halász-tanya) és Kárpáti Zoltántól (1934 Felsőpezsér) van a térségből. Jelenleg adathiányos faj.

***Sternbergia colchiciflora* Waldst. et Kit.** – apró vetővirág

Egyetlen herbáriumi adata ismert Schmidt Antaltól (1912.10.09.) a „*peszéri homokdombokról Peszér-Adacs*” helymegjelöléssel. Irodalmi adatként pedig egyedül ez a herbáriumi adat felsorolása szerepel a *The flora of the Kiskunság National Park I.* című kötetben (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993). Érdemes megemlíteni, hogy Tuzson János ezt a fajt – több másikkal együtt – a „*Középdunai flóratájék jellemző, az Alföld más flórajátékain hiányzó, vagy alig számottevő növényei*” között említi (TUZSON 1915). Jelenleg adathiányos faj.

***Leucojum aestivum* L.** – nyári tözike

Jelenlegi ismereteink szerint Dabason (Alsóbesnyői-erdő, Esső, Göboly-járás, Vizes-nyilas, Zungor-rét), Ócsán (Nagy-erdő) és Soroksáron (Rétek-dűlő)

fordul elő. Kisebb-nagyobb állományai általában magyar kőrises égerlápokban tenyésznek, de találkozhatunk még vele magassásosokban, zombékosokban, fűzlápok szegélyében, valamint tölgy-kőrisszil ligeterdőben is. Az első irodalmi említése a térségből Anton Kernertől származik, aki Alsónémedi és Sári határából jelzi az előfordulását (KERNER 1877). Boros Ádám először 1931 júniusában jegyezte le az előfordulását Mádenciától a Szénégetőig elterülő erdőből. Későbbi cikkében ezt szerepelteti, mint „*Ócsa, láperdő*” adatként (BOROS 1915–1971, 1936). Járainé Komlódi Magda az 1950-es években Ócsán végzett felvételezéseinél a tölgy-kőrisszil ligeterdő tabellájában szerepel (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). A térségből herbárium adat Baksai Leonától (1951 Ócsa, Nagy Turján erdő), Borhidi Attilától (1953 Ócsa), Boros Ádámtól (1937 Sári), Komlódi Magdától (1956 Ócsa), Jávorka Sándortól (1951 Ócsa, Nagy-erdő), Péntes Antaltól (1959 Ócsa) és Vajda Lászlótól (1939 Alsódabas) van.

***Galanthus nivalis* L.** – kikeleti hóvirág

Jelenlegi ismereteink szerint az ócsai Nagy-erdő három pontján 1–1 tő fordul elő jellegtelenített keményfás erdőfoltokban. Eredetük bizonytalan. Herbárium és irodalmi adatát nem találtam.

***Iris sibirica* L.** – szibériai nőszirm

A tárgyalt térség láprétegeinek egyik jellegzetes faja, amely szerepel a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszerben is. Legjellemzőbb élőhelye a kiszáradó kékperjés láprétek, de előfordul ezek degradált állományaiban, valamint üde lápréteken, zombékosokban és magassásosokban, fűzlápok vagy magyar kőrises égerlápok szegélyében, valamint sztyeppesedő kiszáradó kékperjés lápréteken is. A dabasi Zungor-réttől, kisebb megszakításokkal a Göboly-járáson, a tatárszentgyörgyi Essőn és Csúcskőn, a kunpeszéri Szalag-erdőn és Bogárzón át egészen Sarlósárig megtalálhatók kisebb-nagyobb kiterjedésű polikormon csoportjai (kunpeszéri adatok: MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). Ócsán is több helyen fordul elő: Bika-rét, Csiffári, Dabasúti-rét, Kalik-alja, Nádalló, Öreg-turján, Turjáni-erdő. Érdemes megjegyezni, hogy Ócsa területéről Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes még több élőhelyről is említi, mint jellegzetes fajt, de mára a gépi kaszálás vagy a kaszátlan területek beerdősülése következtében nagymértékben visszaszorult a Turjánvidék ezen részén, valamint a meglévő állományokkal is ritkán lehet virágzó állapotban találkozni (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1999–2000). Ezekon kívül kisebb-nagyobb csoportjai megtalálhatók Alsónémedi (Nagy-turján, Kóhalom, Ráda-puszta, Turjános), Dabas (Csikós-lapos, Daruköltő-turján), Dunaharaszti (Felső-Úrbéri-kavicsos), Kakucs (Belga-dűlő), Örkény (Ilonamajor), Soroksár (Bitó-halom, Soroksári Botanikus Kert, Rétek-dűlő)

határában. Kitaibel Pál jelzi először a térségből, Ócsa határából „*nedves területről*” 1805-ös útja során (LÖKÖS 2001). Pár évtizeddel később Anton Kerner Soroksár területéről jegyzi fel a jelenlétét (KERNER 1877). Tuzson János Dabas határából jelzi előfordulását és egy évvel későbbi cikkében pedig, mint a „*Homokpusztai turjánok formáció nyirkos ősrétek associatiója*”-nak jellegzetes tagjaként említi (TUZSON 1914, 1915). Boros Ádám Dabas (Alsó- és Felsődabas), Gyón, Ócsa és Sári határából sásrétekről, valamint láperdők szegélyéből jelzi a jelenlétét (BOROS 1936). Járainé Komlódi Magda különböző magassásrétek, valamint üde és kiszáradó láprétek közötti átmeneti állományokból jelzi (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Több évtizedet ugorva érdemes még idézni Máté András és Vidéki Róbert, Dabas és Táborfalva között végzett élőhely-térképezése során tett megállapítását a 2000-es évek elejéről: „*A gyep záródását és a cserjésedést sokáig túri, viszont a lecsapolásból eredő vízkészlet hiány miatt a sok ezer poli-kormonban lévő töveknek csak töredéke virágozik. Visszahúzódóban van.*” (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). A területről sokan gyűjtik 1907 és 1958 között Dunaharaszti, Ócsa (Felsőbabád), Dabas (Alsódabas, Felsődabas, Vizes-nyilas), Gyón (Nagy víz), Kunpeszér (Felsőpeszér, Peszérpuszta), Örkény, Sári (Inárcs felé, Mádencia felé). A gyűjtők a következők voltak: Bánó Lehel (1944, 1946, 1947), Bartha Andor (1934), Boros Ádám (1916, 1919, 1928, 1931, 1933, 1934), Gotthárd Dénes (1974, 1975, 1983, 1992), Hanasiewicz Oszkár (1935), Horánszky András (1946), Komlódi Magda (1955), Jávorka Sándor (1935), Kárpáti Zoltán (1931, 1933, 1934), Papp József (1947), Szodfridt István (1958), Thaisz Lajos (1907, 1913), Tuzson János (1907), Vajda László (1934).

Iris arenaria Waldst. et Kit. – homoki nőszirm

Közösségi jelentőségű növény, a területen Natura 2000 jelölő faj, amely szerepel a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszerben is. Jelenlegi ismereteink szerint a térség legnagyobb állománya a táborfalvai gyakorlótér különböző élőhelyein él, amelynek 2010-ig megismert állomány nagyságáról – az ócsai állományával együtt – Bérces Sándor számolt be korábban (BÉRCES 2011). Az itt előforduló kisebb-nagyobb csoportok évelő nyílt homokpusztagyepekben, homokpusztaréteken és a kettő közötti átmeneti állományokban tenyésznek, de ismerünk borókás-nyárasokban, homoki tölgyesekben, különböző záródottságú és degradáltságú homoki gyepekben, valamint akácosokban virító csoportjait is. Ezenkívül ismeretes az előfordulása Ócsán (Csorda-járás – nyílt és zárt homoki gyep) és Dabason (Rákóczi-erdő – évelő nyílt homokpusztagyep), valamint a Peszéri-erdőben (különböző erdőállományok tisztásain vagy szegélyében) is (ez utóbbira vonatkozó adatok: MÁTÉ 2001, KUN 2006, KNPI adatbázis). Kitaibel Pál jelzi először a térségből növényzettel nem befedett homokról Gyón határából

(1805 *Ilex banaticum secundum*) (LÖKÖS 2001). Anton Kerner Soroksár területéről jelzi a jelenlétét pár évtizeddel később (KERNER 1877). Boros Ádám 1919 júniusában jegyzi fel először a naplójában a tatárszentgyörgyi Borovicska-erdő területéről (BOROS 1915–1971). Herbáriumi adata Bartha Andornak (1928 Örkenytábor), Boros Ádámnak (1919 Örkenyi-erdő; 1920 Sarlósár, Borovicska-erdő), Jávorka Sándornak (1917 Gyón és Hernád között; 1923 Gyón és Hernád között) és Richter Lajosnak (1889 Peszér-pusztá) van.

***Iris variegata* L.** – tarka nőszirm

Gyöngyvirágos és pusztai tölgyesek, tisztásai, valamint zárt sztyepprétek jellegzetes faja. Vastag rhizómájával az élőhelyének drasztikus átalakulását is sokáig túlélheti, ezért lehetséges, hogy többféle degradált élőhelyen is megtalálható még a térségben (pl.: akácos, telepített fenyves, jellegtelen száraz gyeptb.). Jelenlegi ismereteink szerint a Peszéri-erdő területén található a térség legnagyobb állománya szétszórtan az erdő területén, különböző élőhelyeken (pl.: tölgyes-nyáras foltok, sztyepprétmradványok, akácos, tarvágás szélén stb.) (MÁTÉ 2001, KUN 2006, KNPI adatbázis). Ezenkívül a táborfalvai gyakorlótér déli részéről ismeretes még pontszerű előfordulása homokpusztarétről és felnyíló pusztai tölgyesből. Kitaibel Pál dokumentálja először a térségből, Ócsáról árokból az 1805-ös útja során (LÖKÖS 2001). Több évtizeddel később Anton Kerner Peszér-pusztáról említi (KERNER 1877). Boros Ádám 1916 júniusában a Növénytani Szakosztály kirándulásán jegyzi fel naplójában a jelenlétét Dabas határából és két évtizeddel későbbi cikkében is ezt az adatot szerepelteti (BOROS 1915–1971, 1936). Herbáriumi adat egyedül Gotthárd Dénestől van, aki 1982-ban gyűjtötte „*Ócsa*” helymegjelöléssel (BÁNKUTI 1998–99).

***Gladiolus palustris* Gaudin** – mocsári kardvirág

Közösségi jelentőségű növény, a területen Natura 2000 jelölő faj, valamint szerepel a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszerben. Hazai helyzetével az elmúlt időszakban napvilágot látott két összefoglaló jellegű munka is részletesen foglalkozott (VIDÉKI és MÁTÉ 2006, CSETE és mtsai 2014). A cikkben tárgyalt Turjánvidék részről csak a Peszéri-erdő területéről van biztos adata (49 tő, Csete Sándor 2016, KNPI adatbázis). A többi, a tárgyalt térségből korábban ismert termőhelyről nyomtalanul eltűnt. Herbáriumi adata csak Lengyel Gézának van Alsórada („*in pratis praedii*”, 1927.06.26.), valamint Sári („*in pratis*”, 1928.06.27.) területéről. Boros Ádám is csak az ő adatait említi 1936-os cikkében (BOROS 1936). Tölgyesi István ugyan említi az Ócsai Tájvédelmi Körzet területén, mint ritka, pompás megjelenésű fajt az 1979-es írásában, de nincs semmi információnk, hogy ez milyen háttér adatokon alapulhatott (TÖLGYESI 1979).

Juncus subnodulosus Schrank – nagy szittyó

Üde láprétek jellegzetes, több helyen társulásképző faja, amely jelenlegi ismereteink szerint üde lápréteken, magassásosokban, üde láprét és kiszáradó kék-perjés láprétek közötti átmeneti állományokban fordul elő a térségben. Ócsán az Öreg-turján (helyenként állományalkotó), Dabason a Vizes-nyilas területén szórványosan, valamint Soroksáron az Imremajorban szárazodás miatt rohamosan átalakuló üde láprétfolton fordulnak elő kisebb vagy nagyobb állományai. Első irodalmi említése a térségből Borbás Vincétől származik, aki Gubacsról jelzi a jelenlétét *Juncus obtusiflorus* néven (BORBÁS 1879). Boros Ádám 1919 júniusában rögzíti először naplójában a jelenlétét az ócsai Öreg-turján területén, későbbi cikkében pedig Gyón, Ócsa és Sári területéről, sásrétekről említi az előfordulását (BOROS 1915–1971, 1936). Herbárium adata Boros Ádámnak (1919 Ócsa, Öreg Turján; 1928 Sári), Felföldy Lajosnak (1995 Soroksár, Déli-major), Gotthárd Dénesnek (1974 Gyón), Lengyel Gézának (1910 Soroksár), Müller (időpont-megjelölés nélkül, Soroksár), Szujkó-Lacza Júliának (1978 Dabas) van. Részben adathiányos faj.

Festuca gigantea (L.) Vill. – óriás csenkesz

Ócsán, az Öreg-turján területén, vizenyős talajú nyáras foltokból, valamint a Nagy-erdő területén magyar kőrises égerlápából ismerjük pontszerű előfordulását. Első irodalmi említése Járainé Komlódi Magdától van, aki az 1950-es évek második felében Ócsán, tölgy-kőris-szil ligeterdők területén végzett felvételezéseinek tabellájában közepesen ritka fajként szerepelteti (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Egyetlen herbárium adata Baksay Leonától van, aki 1951-ben az ócsai Nagy-turján területén égeres erdőben gyűjtötte.

Festuca wagneri Degen, Thaisz et Flatt – rákosi csenkesz

Pannon homokpuszták bennszülött, domináns, társulásképző faja. Jelenlegi ismereteink szerint a dabasi Havasi-hegytől a Gyóni-erdőn és a táborfalvai gyakorlótéren át egészen a táborfalvai Vágtapályáig megtalálhatók kisebb-nagyobb (helyenként igen nagy egyedszámú) állományai. Általában nyílt és zárt homoki gyepekben vagy ezek degradált állományaiban tenyészik, de előkerültek populációi borókás-nyárasból, telepített fenyvesből, akácoból, valamint elsztyeppesedett láprétről is. Ezenkívül kisebb (esetenként nagyobb) állományok találhatóak Ócsán (Felsőbabád), kései meggyel egyes telepített fenyvesben, Tatárszentgyörgyön, több helyen (Borovicskás, Rohanka, Vitészor) élő nyílt homokpusztagyepekben, valamint a Peszéri-erdő két részén, telepített fenyvesben és degradált homoki gyepekben (Peszéri-erdőből az adat: KUN 2006). Az első konkrétan a tárgyalt térségre vonatkozó irodalmi adatai Máté András és Vidéki

Róbert, valamint Seregélyes Tibor és munkatársai által végzett munkákból származnak (MÁTÉ és VIDÉKI 2004, SEREGÉLYES és mtsai 2004). Herbáriumi adata csak Gotthárd Dénestől van, aki 1974-ben Gyónban (Dabas) a temető területén gyűjtötte (BÁNKUTI 1998–99).

Sesleria uliginosa Opiz – lápi nyúlfarkfű

Jelenleg egy pár négyzetméteres foltja található kékperjés kiszáradó lápréten a Soroksári Botanikus Kertben. Az eredete ismeretlen ennek az állománynak. Egyetlen irodalmi adata a térségből Soroksárról van (Kecskés Ferenc 1994), amelynek pontos helyét és mostani állapotát nem ismerjük (Tóth István Zsolt szóbeli közlése, 2018, LESS 1999b). Itt érdemes megjegyezni, hogy a Rákospatak mellől (Rákosliget) még az 1980-as évekből is volt előfordulási adata (Füri András szóbeli közlése, 1999), de az intenzív keresés ellenére ott sem került elő mind a mai napig.

Melica altissima L. – magas gyöngyperje

Jelenlegi ismeretek szerint két helyen fordul elő a térségben. Az egyik a táborfalvai gyakorlótér déli részén található homoki és gyöngyvirágos tölgyes közötti átmeneti állományban, valamint a vele közvetlenül szomszédos akácokban. A másik pedig a Peszéri-erdő, ahol jelentős állománya él, és „szinte minden” részében előfordul. Ezzel kapcsolatban érdemes idézni Kun András élőhelyfelmérése során tett megállapítását: „*Üde és félszáraz, zárt koronaszintű erdők szegélyeinek faja. Országosan ritka növény, különös, hogy a Peszéri-erdőben mennyire gyakori.*” (KUN 2006). A térségre vonatkozó első konkrét irodalmi említése 1995-ből van (CSÁKY és KUN 1995). Herbáriumi adatát nem találtam.

Brachypodium pinnatum (L.) Beauv. – tollas szálkaperje

A táborfalvai gyakorlótérről, a Peszéri-erdő és környékéről (helyenként gyakori – KUN 2006, KNPI adatbázis), valamint Ócsáról (jellegtelen keményfás erdőkből, tölgy-köris-szil ligeterdőkből és degradált száraz gyepekből) ismert az előfordulása ennek az erdőssztyeppfajnak. A táborfalvai gyakorlótér területén jó állapotú homoki tölgyestől (Táborfalva) kezdve egészen a dabasi Göboly-járás területén elterülő kiszáradó kékperjés láprétekig, többféle növényzeti típusban is tenyészik foltszerűen. Lokálisan akár tömeges is lehet. Első irodalmi említése Borbás Vincétől származik, aki a Duna–Tisza köze jellegzetes fajainak táblázatos felsorolásában szerepelteti (BORBÁS 1886). Első, konkrétan a térségre vonatkozó irodalmi adata Seregélyes Tibortól van, aki az 1970-es évek végén az akkori Dabasi Turjános Természetvédelmi Terület és bővítésre tervezett részein végzett cönológiai felvételezéseiből többek között az „*enyhén szikessedő*

sztyeppré” megnevezésű tabellájában is szerepelteti (SEREGÉLYES 1980, SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). Herbáriumi adata Szollát Györgytől (1981 Pészéri-erdő környéke) és Gotthárd Dénestől (1985 Ócsa) van a térségből. A többi, Szujkó-Lacza Júlia és Kováts Dezső által említett herbáriumi lapot (Kárpáti Zoltán 1931 Ócsa; Lengyel Géza 1928 Alsórada) nem találtam meg a Herbarium Carpato-Pannonicum gyűjteményben (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993). Részben adathiányos faj.

Elymus elongatus (Host) Runemark – magas tarackbúza

Tatárszentgyörgyön a Vitézsori buckák déli részéről a Nyíres-borókásból, valamint Dabas és Kunpeszér határán elterülő Frigyesi-legelőről ismeretesek kisebb (zömében pár töves) állományai. Az utóbbi előfordulásról Máté András és Vidéki Róbert így ír munkájában: „*Újkeletű megtelepedés, amely a lecsapolások miatt bekövetkezett másodlagos szikesedés eredménye*” (MÁTÉ és VIDÉKI 2004). Az *Új Magyar Fűvészkönyv* még csak kérdéssé teszi ennek a védett fajnak a magyarországi őshonosságát, a Flóraatlasz már minden hazai előfordulását adventívként szerepelteti (KIRÁLY 2009, BARTHA és mtsai 2015). Herbáriumi adatát nem találtam.

Aegilops cylindrica Host – hengeres kecskebúza

Kitaibel Pál az 1805-ös (*Iter banaticum secundum*) és 1810-es (*Iter banaticum tertium*) útjai során említi, mindkétyszer Örkény határából (LÖKÖS 2001). Herbáriumi adata csak Soó Rezsőtől van, aki az ócsai Újerdőben gyűjtötte 1923-ban. Jelenleg adathiányos faj.

Helictotrichon pubescens (Huds.) Pilg. – pelyhes zabfü

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán (Csiffári) és Dabason (Vizes-nyilas) fordul elő, sztyeppesedő vagy mocsárrétté átalakuló kiszáradó kékperjés lápréteken. Első irodalmi említése a térségből Boros Ádámtól van, aki az Alsó-Inárcs-pusztá és a Csikós erdészlak közötti szakaszon, út menti homokos helyről dokumentálta jelenlétét naplójában 1919 májusában *Avenastrum pubescens* névvel (BOROS 1915–1971). Következő említése Seregélyes Tibortól és S. Csomós Ágnesztől származik, akik a dabasi Vizes-nyilas területén végzett felvételezéseik során láprét-sztyeppré közötti átmeneti állományban dokumentálták az előfordulását (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990). Herbáriumi adat Borbás Vincétől (1873 Pest alatt homokos réteken Soroksár felé), Boros Ádámtól (1919 Inárcs-Kakucsi vasúti megálló és Csikós között), Degen Árpádtól (1912 Pusztá Peszér), Felföldy Lajostól (1993 Erzsébet-ér a Sós-mocsárnál; 1994 Soroksár, Gyáli-csatorna és az M5-ös keresztezésénél), Gotthárd Dénestől (1976 Gyón),

Kárpáti Zoltántól (1931 Ócsa; 1935 Felsőpeszér), Margittai Antaltól (1916 Soroksár) és Simonkai Lajostól (1871 Gubacsi csárda felé) van. Részben adathiányos faj.

Koeleria majoriflora (Borbás) Borbás ex Domin – nagyvirágú fényperje
Taxonómiailag még nem teljesen tisztázott helyzetű védett faj (KIRÁLY 2009). Jelenlegi ismereteink szerint a táborfalvai gyakorlótér homokpusztarétjein, ritkábban záródó, nyílt homokpusztagyepekben és igen ritkán degradált homoki gyepben fordul elő. Első irodalmi említése a térségből Ujhelyi Józseftől van, aki a *Koeleria* nemzetség fajainak magyarországi elterjedéséről szóló cikkében felsorolja az addig megismert előfordulási helyeit, amelyek között szerepel Gyón (Ujhelyi), Kakucs (Borbás) és Pusztapeszér (Degen) (UJHELYI 1961). A *Magyarország védett növényei* című könyvben megjelenített táborfalvai „aktuális előfordulás” e cikk szerzőjének szóbeli közlésén alapul (Tóth István Zsolt szóbeli közlése, 2018; SZOLLÁT 1999). A 2000-es évek elején Máté András és Vidéki Róbert élőhely-térképezésük során a következőket írják a faj táborfalvai előfordulásairól: „[...] állományai, amelyeket a legjobb állapotú zárt *Festucetum wagneri* gyepben kell keresni. [...] A gyep felnyílásával a faj eltűnik.” (MÁTÉ ÉS VIDÉKI 2004). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (Inárcs-Kakucs vasúti megálló és Csikós között – *név nélkül*, revideálta: Somlyay L.), Degen Árpádnak (1912 Pusztapeszér), Gotthárd Dénesnek (1974 Dabas; 1976 Dabas; 1985 Ócsa) és Ujhelyi Józsefnek (1953 Gyón, Gyóni-erdő – *Koeleria dactyloides* néven, revideálta: Somlyay L.; 1954 Hernád, Hernádi-legelő – *Koeleria dactyloides* néven, revideálta: Felföldy L.) van. Részben adathiányos faj.

Koeleria javorkae Ujhelyi – Jávorka-fényperje (8. ábra)

A Turjánvidék bennszülött növénye, amelyet Ujhelyi József 1953 májusában gyűjtött Ócsán („*In pratis paludosis, prope pag. Ócsa, in ass. Festucetum pratensis, alt 100 m.s.m.*”) és 1961-ben írt le, mint tudományra nézve új fajt (UJHELYI 1961). Négy évvel később a *Koeleria* nemzetségről szóló cikksorozatának ötödik részében, angol nyelven részletesebben beszámol a faj leírásának körülményeiről (előzmények, névadó méltatása stb.) (UJHELYI 1965). Jelenlegi ismereteink szerint magassásosokban, kiszáradó kékperjés lápréteken, azok degradáltabb állományjaiban, valamint sztyeppesedő kiszáradó kékperjés lápréteken fordul elő, helyenként jelentős egyedszámmal. Az ismert előfordulási helyei Dabason (Felső-esső, Vizes-nyilas), Kunpeszéren (Fekete-tábla, Frigyesi-legelő, Szalag-erdő), Ócsán (Csiffári) és Soroksáron (Rétek-dűlő, Soroksári Botanikus Kert) találhatóak (Szalag-erdőre vonatkozó adat: KNPI adatbázis). A *Magyarország védett növényei* című könyvben megjelenített soroksári „aktuális

előfordulás” Kecskés Ferenc 1994-es közlésén alapul, amelynek a konkrét helye és jelenlegi helyzete nem ismert (Tóth István Zsolt szóbeli közlése, 2018; SZOLLÁT 1999). Herbáriumi adat Boros Ádámtól (1953 Ócsa, Inárcsi szőlőtelep vasúti megállónál, *revideálta*: Ujhelyi J.), Degen Árpádtól (1912 Pusztaszáz, *revideálta*: Ujhelyi J.), Felföldy Lajostól (1995 Soroksár; 2005 Soroksár), Gotthárd Dénestől (1973 Ócsa, Turjánérdő; 1974 Dabas; 1975 Dabas; 1975 Gyón; 1976 Dabas, tsz. istállók; 1980 Dabas; 1980 Ócsa, Szőlők vm.; 1984 Gyón), Kárpáti Zoltántól (1933 Pusztaszáz, *revideálta*: Ujhelyi J.), Palik Piroskától (1928 Alsódabas, *revideálta*: Somlyay L.), Péntes Antaltól (1961 Ócsa) és Ujhelyi Józseftől (1953 Ócsa; 1953 Alsónémedi és Ócsa között; 1953 Ócsa, Inárcsi szőlők; 1953 Örkény; 1954 Inárcs; 1973 Dabas) van.

8. ábra. A *Koeleria javorkae* Ujhelyi holotípusa a Herbarium Carpato-Pannonicum gyűjteményben

Calamagrostis canescens (Weber) Roth em. Druce – dárdás nádtippán
Jelenleg a dabasi Göboly-járásról és a Kunpeszérre is átnyúló Frigyesi-legelőről ismerjük az előfordulását. Kiszáradó kékperjés lápréteken, valamint jó állapotú turjános foltokon tenyésznek kisebb-nagyobb csoportjai. Első irodalmi említése Boros Ádámtól származik, aki Sári, valamint Alsó- és Felsődabas területén található zsombékosokból jelezte a faj jelenlétét (BOROS 1936). A területről herbáriumi gyűjtése Boros Ádámnak (1929 Sári, Nagyturján; 1934 Alsódabas, Vizes-nyílás), Felföldy Lajosnak (1994 Soroksár, Gyáli-csatorna), Gotthárd Dénesnek (1980 Dabas), Kárpáti Zoltánnak (1934 Alsódabas), Lengyel Gézának (1907 Soroksár), Révay Ágnesnek és Gönczöl Jánosnak (1979 Dabas), valamint Vajda Lászlónak (1934 Alsódabas) van. Felsőpeszérrel (Palik Piroška 1928) és Tatárszentgyörgyről (Boros Ádám 1950) jelzett herbáriumi lapokat többszöri keresés ellenére sem találtam a Herbarium Carpato-Pannonicum gyűjteményben (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993). Részben adathiányos faj.

***Milium effusum* L.** – zilált kásafű

Kun András és Rév Szilvia találta meg tölgy-kőris-szil ligeterdő felvételezése során az ócsai Nagy-erdő területén 2017-ben. Ez az első és egyetlen hiteles adat Ócsáról, ugyanis a korábban Szujkó-Lacza Júlia és Kováts Dezső által jelzett Kárpáti Zoltán gyűjtést (1952 Dabas, „*in nemoribus*”) (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993) Felföldy Lajos 1992-ben *Panicum miliaceum*-ként revideálta. A térségből még egy herbáriumai adat van Vajda Lászlótól, aki 1931-ben Soroksáron gyűjtötte.

***Stipa pennata* L.** – pusztai árvalányhaj

Sztyepprétek jellegzetes faja a térségben, amely a rokonánál a homoki árvalányhajnál sokkal ritkább. A sztyepprétek mellett, sokszor sztyeppesedő kiszáradó kékperjés lápréteken, kötöttebb talajú buckaközökben, valamint kiszáradó kékperjés lápréteken és buckák északi kitettséggű oldalán elterülő záródó homoki gyepekben is megtalálhatók kisebb-nagyobb csoportjai. Állományai Alsónémediben (Kenderes-dűlő, Kóhalom), Dabason (Esső, Felső-esső, Göboly-járás, Páskom, Rákóczi-erdő, Zungor-rét), a Peszéri-erdő és környezetében, Soroksáron (Rétek-dűlő) és Táborfalván (Vágtapálya) található a térségben (Peszéri-erdőre vonatkozó adat: KNPI adatbázis). Mivel a *Stipa borysthénica*-tól (*S. sabulosa*) történt elkülönítése csak az 1950–60-as években vált egyértelművé (a Soó–Kárpáti-féle határozóban szerepel először mindkettő) első irodalmi említése a térségből nem megállapítható (Soó és KÁRPÁTI 1968). Ezért talán csak Tuzson János írását érdemes megemlíteni, amely mindkét fajra – de inkább a *S. borysthénica*-ra – vonatkozhatott. Ő Dabas határában lévő „*Mocsárszemeket körülvevő homokbuckák*” jellegzetes növényeinek felsorolásában szerepelteti *S. pennata* néven az általa látott árvalányhajfajt (TUZSON 1915). Herbáriumai adata egyedül Felföldy Lajosnak van a térségből, aki a cikkben tárgyalt térség határán, Gyálon a 14-es számú csatorna mentén gyűjtötte 1994-ben. Jávoroka Sándor (1917 Gyón és Hernád között), Szodfridt István (1958 Felsőpeszér) és Ujhelyi József (1953 Gyón) által gyűjtött *Stipa joannis* vagy *S. pennata* példányok revideálás során (Martinovszky, Felföldy) *S. borysthénica*-hoz lettek átsorolva. Részben adathiányos faj.

***Sparganium natans* L.** – lápi békabuzogány

Boros Ádám tudósít először *Sparganium minimum* néven a jelenlétéről 1928 augusztusában a következőképpen: „*csak az erdő község felőli végénél, zombékosban és árkokban, bőven, termőhelyén a víz csak nemrég apadhatott le. A termőhely a „Bodó-sziget”, „Eklésia” és a „Közégi erdő” nevű részek összeszögellésénél van.*”. Ugyanezen lelőhely későbbi felkeresései során egyre

csökkenő létszámról tudósít 1934-ig bezárólag (BOROS 1915–1971). Két évvel későbbi cikkében ezt, mint „Ócsa – zombékos, árkok – csupán egy helyen az Öreghegy felé” szerepelteti (BOROS 1936). Bár Boros Ádám 1950-es évekbeli írásában már kipuštultnak véli az általa ismert lelőhelyről („A kiskőrösi Csukás-tó zombékosában és az ócsai lápokban él vagy csak talán élt az északias elterjedésű s az Alföldön hidegidőszaki reliktumnak tekintendő kis lápi békabuzogány (*Sparganium minimum*), amely azóta, hogy utoljára szedtem (1932) talán már ki is puszult.”). Siklósi Engelbert az általános élőhelyleírásában („The reeds of original lake surfaces, ancient currents can be found only small areas. In these waters lives *Hottonia palustris* forming thickets of reed-grass. We could find two glacial relict species in these reeds, i.e. *Urtica kioviensis* and *Sparganium minimum*.”), Seregélyes Tibor pedig konkrét helymegjelöléssel („*Sparganium minimum* – a Vörös-ér északi szélén néhány tő”) említi még az 1980-as évek közepén és végén (BOROS 1952, SIKLÓSI 1984, SEREGÉLYES 1987). Ez utóbbi az utolsó bizonyított előfordulási adata a térségből. Molnár Attila és szerzőtársai már, mint „bizonytalan előfordulás”-ként említik az ócsai előfordulást összefoglaló cikkükben (MOLNÁR és mtsai 1997a). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1928 Ócsa, a vasút mellett; 1929 Ócsa, a vasút mellett; 1934 Ócsa, Ócsai szőlők) és Vajda Lászlónak (1934 Ócsa) van. Jelenleg, reményeink szerint csak adathiányos faj.

***Scirpus sylvaticus* L.** – közönséges erdeikáka

Egyetlen adata van a tárgyalt térségből, Borbás Vincétől, aki Gubacson gyűjtötte ismeretlen időpontban. Jelenleg adathiányos faj.

***Blysmus compressus* (L.) Panz.** – lapos kétsoroskáka

Egyetlen herbáriumi adata 1873-ból Simonkai Lajostól származik, aki Gubacsonnál gyűjtötte „in pratis humidis” élőhelyen. Irodalmi adatát nem találtam. Jelenlegi előfordulásáról nincs adatunk.

***Eriophorum angustifolium* Honck.** – keskenylevelű gyapjúsás

Jelenleg csak a Turjánvidék északi pereméről ismeretes az előfordulása. Gyál és Budapest határában, a Bitó-halom területén található magassásos és kiszáradó kékperjés láprét átmenetben a legtovább nedvesen maradó részen tenyészik egy kisebb csoportja. A térségből az első irodalmi említése Borbás Vincétől származik, aki *Eriophorum polystachyum*-ként ír előfordulásáról „mocsaras főleg turfás helyeken Pusztá-Gubacs” területén (BORBÁS 1879). Második irodalmi említése Tuzson Jánostól van a térségből, aki Dabas határából, mint a „Homokpusztai turjánok formáció nyirkos ősrétek associációja”-nak jellegzetes tagjaként említi

(TUZSON 1915). Boros Ádám Ócsától Dabasig terjedő területen sásrétekről jelzi a jelenlétét és érdemes megjegyezni, hogy elterjedtebb fajként említi cikkében, mint az *Eriophorum latifolium*-ot (BOROS 1936). Az utolsó dokumentált jelzése Ócsáról a *Magyarország védett növényei* című könyvben jelent meg Böhm Éva Irén (1991, 8–10 tő) írásbeli jelzése alapján (Tóth István Zsolt szóbeli közlése, 2018; JUHÁSZ 1999). Későbbiekben csak Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes említi két termőhelyről (Petőcz-erdő déli részén, Nagy-erdő északi szélében), de már csak úgy, hogy „*bár a legutóbbi években nem láttuk*” (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1999–2000). A korábbi ismert dabasi előfordulásokról pedig a következőket írta Seregélyes Tibor az 1980-as évek végén: „*Eriophorum ang. (régen volt, több éve nem került elő)*” (SEREGÉLYES 1988). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1918 Ócsa Öreg Turján), Csinády Gábornak (1928 Alsódabas), Komlódi Magdának (1955 Ócsa), Papp Józsefnek (1940 Sári Felsőpeszér felé) és Szujkó Imrénének (1956 Ócsa) van a területről. Részben adathiányos faj.

Eriophorum latifolium Hoppe – széleslevelű gyapjúsás

Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán az Öreg-turján helyenként nádasodó üde láprétfoltjain, valamint a Petőcz-erdő egy tisztásán, tőzeges sásréten fordulnak elő kisebb vagy nagyobb állományai. Első irodalmi említése Boros Ádám 1923. május 23-ai naplóbejegyzése, amelyben feljegyzi a faj jelenlétét az ócsai Öreg-turján területéről (BOROS 1915–1971). Későbbi cikkében is csak Ócsáról, sásrétekről említi (BOROS 1936). Járainé Komlódi Magdának az 1950-es években végzett felvételezéseik az üde láprétekről, illetve ezeknek a kiszáradó kékperjés láprétek irányába átalakuló állományaiból, valamint magassásosokból jegyzi fel (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Érdemes megemlíteni, hogy Járainé Komlódi Magda az 1960-as évek második felében írt egyetemi jegyzetében (*Növényrendszertani terepgyakorlatok*) Dabas, Vizes-nyilas területéről is említi a jelenlétét, ahonnan jelenleg nincs információnk az előfordulásáról (J. KOMLÓDI 1976). Herbáriumi adata Boros Ádámnak (1923 Ócsa, Öregturján), Gotthárd Dénesnek (1973 Ócsa, Mádencia-erdő), Péntes Antalnak (1948 Sári, Alsóbesnyő felé), Papp Józsefnek (1940 Sári, Felsőpeszér felé), Soó Rezsőnek (1923 Ócsa, Öregturján) és Thaisz Lajosnak (1907 Felső-Dabas) van. Részben adathiányos faj.

Eleocharis quinqueflora (Hartmann) O. Schwarz – gyérvirágú csetkaka

Boros Ádám 1934 májusában *Heleocharis pauciflora* néven, Felsődabas határában „*tőzeges láprétek, enyhén emelkedettebb szárazabb rétek váltakoznak és egymásba átmennek*” élőhely-leírású részről jegyzi fel a jelenlétét a naplójába, amit két évvel későbbi cikkében, mint „*Dabas, nedves homokon*” megjelöléssel

szerepeltet (BOROS 1915–1971, 1936). Herbáriumi adata Kárpáti Zoltánnak (1934 Alsódabas), Lengyel Gézának (1914 Dunaharaszti, *Heleocharis pauciflora*-ként), Margittai Antalnak (1916 Soroksár, *Heleocharis pauciflora*-ként), Trautmann Róbertnek (1915 Soroksár, Gubacsi puszta, *Heleocharis pauciflora*-ként) és Tuzson Jánosnak (1927 Alsódabas) van a területről. Jelenleg adathianyos faj.

Eleocharis uniglumis (Link) Schult. – egypelyvás csetkáká

Kiszáradó kékperjés láprét és magassásos foltok által körbevett vízelvezető árok rézsűjéből jelezte a jelenlétét egy állományának Máté András és Vidéki Róbert élőhely-térképezési munkájuk során a 2000-es évek elején (MÁTÉ ÉS VIDÉKI 2004). Seregélyes Tibor és S. Csomós Ágnes 1978-ban és 1990-ben, Dabason (Vizes-nyílas) végzett felvételezései során üde és kiszáradó kékperjés láprétek közötti átmeneti állományból dokumentálták az előfordulását (SEREGÉLYES ÉS S. CSOMÓS 1978–1990). Más irodalmi adatát nem találtam. Herbáriumi adat Degen Árpádtól (1915 Soroksár, Sóstó; 1916 Soroksár, Sóstó szikes homokon), Kümmerle J. Bélától (1913 Kispest és Soroksár közt), Felföldy Lajostól (1982 Soroksár, Péteri-major a Gyáli patak mellett), Gotthárd Dénestől (1974 Inárcs; 1975 Gyón; 1976 Gyón) és Simonkai Lajostól (1871 Gubacs, *Scirpus uniglumis* néven) van. Részben adathianyos faj.

Cyperus pannonicus Jacq. – magyar palka

Herbáriumi adata az 1879 és 1933 közötti időszakból van zömében a tárgyalt terület széléről. Soroksáron Borbás Vince (1879, 1880, 1887), Czakó Kálmán (1887) és Hazslinszky Frigyes (időpont-megjelölés nélkül), Bugyi határában (Alsóráda) Lengyel Géza (1926), Gyón és Örkénytábor (Madarasi-tó) területén pedig Boros Ádám (1933) gyűjtötte. Első konkrét helyet is tartalmazó irodalmi említése Borbás Vincétől van, aki Soroksárról „szikes helyeken” megjelöléssel jelzi a jelenlétét. Boros Ádám 1933 szeptemberében az akkor még létező Madarasi-tó partjánál látottak alapján ezt írta a naplójába: „*Acorellus pannonicus* (tömeges, szabályos övet alkot a parton)” (BOROS 1915–1971). Pár évvel későbbi cikkében ezt az adatot közli (BOROS 1938). Jelenleg nincs ismeretünk a faj előfordulásáról.

Schoenus nigricans L. – kormos csáté

Üde láprétek társulásalkotó faja, amely mind a sótartalom emelkedését, mind a terület szárazodását a többi üde lápréti fajhoz képest jobban elviseli, így egy adott területen, utolsó hírmondóként jelezheti a korábbi növényzeti és vízviszonyokat is. „Szívóssága” ellenére az élőhelyek szárazodása és a korábbi

időszakok drasztikus beavatkozásai (pl.: tőzgebányászat) miatt a Turjánvidékről visszaszorulóban van. Jelenlegi ismereteink szerint Alsónémedi (Kenderes-dűlő, Kóhalom, Ráda-pusztá), Dabas (Bálint-föld, Dabas-belső, Daruköltő-turján, Esső, Felső-esső, Göboly-járás, Külső-Mántelek, Rákóczi-erdő, Talp-dűlő, Vizes-nyilas, Zungor-rét), Dunaharaszti (Felső-Úrbéri-kavicsos), Kunpeszér (Bogárzó, Essői-csúcskő, Frigyesi-legelő), Ócsa (Csorda-járás, Öreg-turján), Örkény (Ilonamajor), Soroksár (Bab-hegy, Bitó-halom, Imremajor, Soroksári Botanikus Kert), Táborfalva (táborfalvai gyakorlótér, Vágtapálya) és Tatárszentgyörgy (Esső, Rohanka-dűlő, Vitézsor) határában vannak kisebb vagy nagyobb állományai (kunpeszéri adatok részben: KUN 2006). Általában üde lápréteken, kiszáradó kékperjés lápréteken, valamint a kettő közötti átmeneti állományokban fordul elő, de kerültek elő példányai buckaközi nyíres-nyáras foltból, vagy elsztyeppesedett láprétről is. Első irodalmi közlése Sadler Józsefhez kötődik, aki ugyan általánosságban ír a fajról („*in palustribus et pratis udis frequens*”), de Soroksárról gyűjtötte (SADLER 1840). Első a térségre konkrétan vonatkozó említése Tuzson Jánostól van, aki Dabas határából, mint a „*Mocsárszemek formatiója*”-nak jellegzetes tagját veszi számba (TUZSON 1915). Boros Ádám elterjedt fajként említi zombékosokban Ócsa és Dabas térségében (BOROS 1936). Mind Járainé Komlódi Magda, mind pedig Kovács Margit üde lárre-ti, valamint üde és kiszáradó kékperjés lárre-t közötti átmeneti állományok felvételezéseiben gyakori fajként értékeli Ócsa, Dabas és Tatárszentgyörgy területéről (JÁRAI-KOMLÓDI 1958, KOVÁCS 1962). Herbáriumi adat Baksay Leonától (1951 Ócsától DNy-ra), Boros Ádámtól (1917 Alsódabas, Vizes-nyilas), Csapody Verától (1930 Dunaharaszti), Felföldy Lajostól (1995 Soroksár), Filarszky Nándortól és Jávorka Sándortól (1913 Kossuthfalva), Gotthárd Dénestől (1974 Gyón; 1976 Gyón; 1980 Gyón), Horánszky Andrástól (1950 Dunaharaszti), Husz Bélától (1916 Alsódabas, formatio alkotó), Komlódi Magdától (1956 Ócsa), Kárpáti Zoltántól (1948 Dunaharaszti Alsónémedi felé), Lengyel Gézától (1936 Alsórada), Palik Piroskától (1928 Alsódabas), Péntes Antaltól (1961 Alsónémedi Sári felé), Révay Ágnestől és Gönczöl Jánostól (1979 Dabas), Sadler Józseftől (időpont-megjelölés nélkül, Soroksár), Szollát Györgytől (1981 Dabas; 1983 Felsőpeszér), Szujkó-Lacza Júliától (1977 Ócsa), Tuzson Jánostól (1906 Alsódabas) és Vajda Lászlótól (1939 Alsódabas) van.

***Carex davalliana* Sm. – lápi sás**

Az egész térségben rendkívül ritka fajnak mondható. Egyik biztos adata a Turjánvidék északi pereméről, Soroksár területéről van (Bab-hegy, Bitó-halom, Imremajor). Itt is csak egy-egy vagy pár töves állományai ismeretesek. Másik biztos előfordulási hely a dabasi Vizes-nyilas területe, ahol több tíz töves állománya

tenyészik. Az első irodalmi említése a térségből Sadler Józseftől származik, aki írásában ugyan konkrétan nem utal a tárgyalt térségre („*in pratis uliginosis circa Pesthinum abunde*”), de Soroksár helymegjelöléssel van herbáriumi adata. A gyűjtés időpontját a herbáriumi lapról nem sikerült kideríteni. A következő irodalmi említés Seregélyes Tibortól származik, aki 1988-as munkájában jelzi a faj jelenlétét a térségből (SEREGÉLYES 1988). Az ott leírtakról kilenc évvel később így ír szerzőtársával: „*A Turjánvidéken korábban eléggé elterjedt mészkedvelő üde láprétek (Caricion davallianae) mára nagyon visszaszorultak, maga a névadó sásláprét társulás (Caricetum davallianae) az ócsai lápokon is töredékesen maradt meg, Dabason pedig nem is láttuk. (Maga a lápi sás [Carex davalliana] Dabason előfordul, de a Fenntartási és Fejlesztési Tervben a társulásra való utalás téves.)*” (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1997). Az Ócsán végzett élőhely-térképezés során ők jelzik utoljára az előfordulását a „*ma már alig*” kifejezéssel az Öreg-turján északkeleti részén elhelyezkedő üde láprétekről (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1999–2000). Jelenleg semmilyen információnk nincs az itteni előfordulásról.

A faj korábbi előfordulásainak pontosabb megállapításánál problémát jelent, hogy a térségből a jelenlétét a tőzeglányászat előtti időszakból sem Boros Ádám, sem Járainé Komlódi Magda, sem pedig Kovács Margit nem említi. A *The flora of the Kiskunság National Park I.* című kötetben szereplő „*Tatárszentgyörgy 8982, near Succ.-Mol., Kovács 1962*” előfordulási adat eredetét nem sikerült megtalálni a szerzők által jelzett irodalomban, sem a felvételezési tabellákban, sem a szöveges részben (KOVÁCS 1962, SZUJKÓ-LACZA és KOVÁCS 1993). A korábbi élőhelyleírásokat és a jelenlegi vegetáció képét nézve és ismerve szinte hihetetlennek tűnik, hogy állományszerűen jelen volt e faj ezen a tájon (S. CSOMÓS és SEREGÉLYES 2007). A területünkkel határos és florisztikailag közel álló „Rákos-vidék” (pl.: *Plantago maxima* ott is előfordult) területén a rendkívül intenzív élőhely-átalakítás és degradációt okozó hatások sokasága mellett is több állománya maradt fenn, mint itt, és sajnos szép lassan, ez az amúgy is ritka faj szinte nyomtalanul tűnik el innen. A fentebb említett herbáriumi adat mellett Lengyel Gézának (1906 Soroksár, 1921 Dunaharaszti) van gyűjtése, valamint ugyancsak Soroksárról származó, Tauscher Gyula gyűjteményéből való herbáriumi lap időpont megjelölése nélkül. Részben adathiányos faj.

***Carex paniculata* L. – bugás sás**

Herbáriumi adat Degen Árpádtól (1915 Dunaharaszti), Gotthárd Dénestől (1975 Gyón), Lengyel Gézától (1905 Soroksár, 1906 Dunaharaszti) és Simonkai Lajostól (1872 Gubacs) van. Irodalmi adatát nem találtam. Jelenleg adathiányos faj.

Carex appropinquata Schumach. – rostostövű sás

Rohamosan fogyatkozó állományai Dabas-Sáritól (Felső-Besnyő, Alsóbesnyői-erdő, Akol, Zungor-rét) déli irányba a Göboly-járáson (Dabas) át Alsó-Es-sőig (Dabas) elszórtan található. Kis egyedszámú (1–10 töves) csoportjai zömében magyar kőrises égerláp foltokban vagy hamvas füzes cserjésekben tenyésznek. Ócsán, az Öreg-turján területén, helyenként cserjésedő kiszáradó láprétekről ismerjük kisebb csoportjainak a jelenlétét. A Turjánvidék északi peremén, Soroksár területén pedig további két ponton fordul elő (Rétek-dűlő, Gubacs-pusztá). Gubacs-pusztán pár száz töves populációja állományalkotó, csak a folyamatos vízhiány, valamint a feltöltések következtében erősen pusztul. Boros Ádám Dabas területéről, sásrétről és zombékosból említi cikkében (BOROS 1936). Járainé Komlódi Magda *Caricetum elatae*-ban, mint gyakori, szubkonszans fajként említi, de magyar kőrises égerlápokból, különböző típusú kiszáradó kékperjés láprétekről és kormos csátés láprétekről is jelzi (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). Herbáriumi adata Gubacsról (Simonkai Lajos 1873), Dabasról (Vizes-nyilas 1934, Boros Ádám), Gyálról (Fácános-dűlő 1994, Felföldy Lajos), Ócsáról (Gotthárd Dénes 1973, 1974, 1980) és Soroksárról (Lengyel Géza 1909; Rochel Antal 1833) van. Részben adathiányos faj.

Carex humilis Leyss. – lappangó sás

Buckaoldalakon vagy mély fekvésű területeken található cserjés fehérynár-ligetekben – amelyek átmenetet képviselnek a zárt homoki tölgyesek felé – pontszerű, néhány töves előfordulásai ismertek a táborfalvai gyakorlótér déli részéről. A másik terület, ahol jelen van még a faj a Peszéri-erdő, itt ugyancsak pontszerűen fordul elő (KUN 2006, KNPI adatbázis). Első irodalmi adata Borbás Vincétől származik, aki a Duna–Tisza köze jellegzetes fajainak táblázatos felsorolásában szerepelteti (BORBÁS 1886). Két évtizeddel később Tuzson János is a „*Jellemző, az Alföld más flórajátékain [sic!] hiányzó, vagy ott alig számottevő növényei a Középdunai flóratájéknak*” között említi (TUZSON 1915). Első, a tárgyalt térségre konkrétan utaló irodalmi említése 1995-ből származik (CSÁKY és KUN 1995). Herbáriumi adatát nem találtam.

Carex pseudocyperus L. – villás sás

Jelenlegi ismereteink szerint néhány helyen fordul elő. Ócsán az Öreg-turján télisásosaiban, rekettyefüzeseiben, nádasfoltok szegélyében, valamint a jobb vízellátottságú, füzekből és nyárakból álló erdőfoltokban, Dabason pedig a Göboly-járás területén magyar kőrises égerláp foltban található pár töves állományai. Először Tuzson János ír róla, mint a „*Homokpusztai turjánok formáció nyirkos ősrétek associatiója*”-nak egyik jellegzetes fajáról Dabas határából

(Tuzson 1914, 1915). Boros Ádám Ócsa, Sári, valamint Alsó- és Felsődabas területén található zombékosokból és láperdőkből jelzi (BOROS 1936). Járainé Komlódi Magda ugyancsak zombékosokból említi, mint ritka fajt (JÁRAI-KOMLÓDI 1958). A térségben sokan gyűjtik 1893 és 1980 között, Dabas (Sári, Felsődabas), Inárcs, Kunpeszér, Ócsa és Soroksár területén. A gyűjtők a következők voltak: Bánó Lehel (1950); Boros Ádám (1919, 1928); Gotthárd Dénes (1973, 1975, 1980); Jávorka Sándor (1950); Kárpáti Zoltán (1931); Lengyel Géza (1906, 1929); Péntes Antal (1931); Perlaky Gábor (1893); Soó Rezső (1923); Thaisz Lajos (1907); Tuzson János (1907). Degen Árpád 1909-es gyűjtésének a helye a herbáriumi lap alapján a Csepel-sziget volt és nem Soroksár. Szujkó-Lacza Júlia Kunpeszérrel (1983) jelzett gyűjtését pedig nem találtam, többszöri keresés ellenére sem a Herbarium Carpato-Pannonicum gyűjteményben (SZUJKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993). Részben adathiányos faj.

***Carex rostrata* Stokes – csőrös sás**

Jellegzetesen lápi élőhelyekhez kötődő faj, amelynek egyetlen herbáriumi adata ismert a Turjánvidék északi részéről, Soroksárról. Lengyel Géza gyűjtötte 1905 májusában mocsaras helyen („*in paludosis*”). Irodalmi adatát nem találtam. Jelenleg a remények szerint „csak” adathiányos faj.

***Carex vesicaria* L. – hólyagos sás**

Jelenlegi ismereteink szerint Soroksáron, a Sós-mocsár területén tenyészik egy kisebb állománya. Tuzson János, mint a „*Homokpusztai turjánok formáció nyirkos ősrétek associatiója*”-nak egyik jellegzetes fajaként számol be jelenlétéről Dabas határából (TUZSON 1915). Boros Ádám is jelzi Dabas és Sári területéről, sásrétekről (BOROS 1936). A területről Boros Ádám (1931 Sári, Nagyturján; 1934 Alsódabas, Vizesnyílás), Kárpáti Zoltán (1931 Ócsa, 1934 Alsódabas), Péntes Antal (1931 Ócsa, Ómer) és Thaisz Lajos (1907 Felsődabas) gyűjti. Részben adathiányos faj.

***Epipactis microphylla* (Ehrh.) Sw. – kislevelű nőszőfű**

Három helyről ismerjük jelenleg az előfordulását. Ócsán a Nagy-erdő egyik tölgy-köris-szil ligeterdő foltjában, Dabason a Göboly-járás északi részén hazai nyáras foltban, valamint az Esső területén kiszáradó kékperjés láprétre telepített, sűrű cserjeszintű nemes nyárasban él. Az egyik termőhelyén *Epipactis atrorubens*-szel alkotott hibrid példányai (*Epipactis graberii*) is előkerültek az 1990-es évek közepén. Első irodalmi említése Boros Ádámtól származik, aki 1920. május 30-ai naplőbejegyzésében öreg nyáras uralta cserjés homokterületről jegyezte fel jelenlétét Sarlósár (Tatárszentgyörgy) területén, amelyet pár évvel

későbbi cikkében le is közöl (BOROS 1915–1971, 1923). Az egyetlen herbáriumi adat is az előbb említett napon és helyen történt gyűjtésből van Boros Ádámtól.

Epipactis tallosii A. Molnár et Robatsch – Tallós-nőszőfű

Jelenleg ismertek szerint a dabasi Esső területén él, ahol magyar körises láperdő szomszédságában elhelyezkedő lapterületre telepített nemes nyárasban, valamint spontán cserjésedő kiszáradó kékperjés láprét és sztyepprét komplexben található nagyobb egyedszámú állományai. Térségre vonatkozó első irodalmi adat Máté Andrásról és Vidéki Róberttől van, akik élőhely-térképezésük során találták meg az előbb említett állományokat (MÁTÉ ÉS VIDÉKI 2004). Herbáriumi adatát nem találtam.

Epipactis bugacensis Robatsch – bugaci nőszőfű

A tárgyalt térségben egy előfordulása ismeretes. Pár tíz töves állományát Pintér Balázs és Ócsai Péter találta 2017-ben Soroksáron a Rétek-dűlő területén, ahol egy nem telepített hazai nyáras foltban díszlik. Ezenkívül az Orchideaatlaszban és a Flóraatlaszban (8881.2 számú kvadrát) is jelezték az előfordulását a térségből, de ezeknek/ennek háttérét nem sikerült kideríteni (MOLNÁR V. 2011, BARTHA ÉS MTSAI 2015). Herbáriumi adatát nem találtam.

Epipactis atrorubens Hoffm. ex Besser – vörösesbarna nőszőfű

Jelenlegi ismereteink szerint a táborfalvai gyakorlótéren, valamint a Rákóczi-, a Gyóni-, és a Peszéri-erdő területén élnek több helyen is kisebb-nagyobb állományai. Borókás-nyáras, nyílt és zárt homoki gyepekben, ligetes fehér nyáras vagy homoki tölgyes foltokban, valamint különböző degradátságú élőhelyeken (pl.: akácelegyes fenyves, jellegtelen homoki gyp) tenyészik (a Peszéri-erdőre vonatkozó adatok: MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). Első irodalmi – a tárgyalt térséghez még konkrétan nem kötött – említése Borbás Vincétől származik, aki a magyar homokpusztákról szóló művében a Duna–Tisza közén előforduló fajok felsorolásában szerepelteti (BORBÁS 1886). Első, a térségre vonatkozó említése Tuzson Jánostól van, aki *Epipactis rubiginosa* néven Dabas határából, mint a „*Mocsárszemek formatiója*”-nak jellegzetes tagjaként veszi számba (TUZSON 1915). Herbáriumi adata Aczél Mártontól (1927 Alsódabas), Borbás Vincétől (1883 Gubacs), Boros Ádámtól (1916 Alsódabas, 1919 Gyón, 1920 Örkénytábor és Tatárszentgyörgy, 1934 Peszéri-erdő), valamint Hermann Gábortól (1883 Pusztá Gubacs) van.

Cephalanthera rubra (L.) Fritsch – piros madársisak

Habár a Duna–Tisza közén dél felé haladva egyre több előfordulása ismeretes, a Turjánvidék északi részében kifejezetten ritka fajnak mondható (MOLNÁR V.

2011). Jelenlegi ismereteink szerint Ócsa, Szúnyogos területén elterülő, kisebb kiterjedésű kőrises erdőfolt szegélyében (10–15 tő), valamint a táborfalvai gyakorlótér északi részén borókás-nyáras foltokban elszórtan, hazai nyárakból és bibircses nyírekből álló ligetekben nagyobb számban található. A Peszéri-erdő területéről fajgazdag, mozaikos élőhelyekről (erdőössztyepp jellegű, zárt erdős) is ismertek kisebb-nagyobb állományai (MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). Herbárium adata egyedül Boros Ádámtól származik (1919, 1920) Sarlósár (Borovicska-erdő, Sembery major) területéről (Tatárszentgyörgy).

Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch – kardos madársisak

Jelenlegi ismereteink szerint a táborfalvai gyakorlótér déli részén lévő, idősebb tölgyesben, Ócsán a Nagy-erdő szélén fiatal tölgytelepítésben, valamint a Peszéri-erdő gyöngyvirágos tölgyeseiben és elegyes hazai nyárasaiban élnek kisebb állományai a térségben (a Peszéri-erdő adatai: MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). Herbárium adatait nem találtam. Első irodalmi adata a térségből Máté Andrásról származik, aki a Peszéri-erdőből jelezte (MÁTÉ 2001).

Neottia nidus-avis (L.) Rich. – közönséges madárfészek (madárfészek békakonty)

A táborfalvai gyakorlótér déli részén fekvő zárt kocsányos tölgyesben, valamint Dabason, a Gyóni-buckák területén található kisebb állományai. Ezenkívül a Peszéri-erdő több pontján is előfordul, amelyekről Kun András a következőket írja: „Az Alföldön nem gyakori erdei szaprofiton kosborfaj. Avaros és üde-zárt erdőkben elvileg mindenütt ott lehetne, területünkön mégis mindig a szép, idős tölgyesekben él. Csak 1-1 szál található belőle” (MÁTÉ 2001, KUN 2006). A térségre vonatkozó első irodalmi említése Máté Andrásról származik (MÁTÉ 2001). Herbárium adatait nem találtam.

Listera ovata (L.) R. Br. (*Neottia ovata* Bluff. et Fingerh.) – tojásdad békakonty
Jelenlegi ismereteink szerint Ócsán (Nagy-erdő) tölgy-kőris-szil ligeterdőben és jellegtelen tölgy-kőris állományban, Dabason (Esső) magyar kőrises egérlápnban és kiszáradó kékperjés láprétre telepített nemes nyárasban, Kunpeszteren (Fekete-tábla) fűzlápnban, a táborfalvai gyakorlótér északkeleti szegélyében fekvő nyíres-nyáras foltban, Dunaharaszti területén (Felső-Úrbéri-kavicsos) rekettyefüzesben, valamint a Peszéri-erdőben található még kisebb állományai (ez utóbbi adat: MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). A térségre vonatkozó első irodalmi említése Máté Andrásról van (MÁTÉ 2001). Herbárium adatait nem találtam.

***Platanthera bifolia* (L.) Rchb.** – kétlevelű sarkvirág

Máté András jelzi először a jelenlétét még konkrétumok nélkül a Peszéri-erdő területéről (MÁTÉ 2001). Pár évvel később Kun András így jellemzi az itt található állományokat: „Erdők és szegélyek védett növénye. A Peszéri-erdőben eléggé szórványos, előfordulási helyein 5–10 tő fordul elő [...]” (KUN 2006). Herbáriumi adatát nem találtam.

***Dactylorhiza majalis* (Rchb.) P. F. Hunt et Summerh** – széleslevelű ujjaskosbor
Először Anton Kerner jelzi a térség északi pereméről, Soroksárról *Orchis latifolia*-ként (KERNER 1877). Másik adata pedig Borbás Vincétől van, aki ugyancsak *Orchis latifolia* néven, „Soroksár körül nedves réteken” helymegjelöléssel írt e fajról (BORBÁS 1879). Herbáriumi és más irodalmi adatát nem találtam.

***Orchis morio* L. (*Anacamptis morio* (L.) Bateman, Pridgeon et Chase)** – agárkosbor (agár-sisakoskosbor)

Habár a Duna–Tisza közén sok helyen előfordul, a Turjánvidék északi részén közepesen ritka, sztyeppréti fajnak mondható. Kisebb vagy nagyobb állományai homokpusztaréteken vagy homoki legelőkön tenyésznek. Ócsán a Csorda-járás és Csiffári, Dabason a Göboly-járás, Örkényben az Ilonamajor területén, Táborfalván pedig a Gyakorlótér több pontján élnek állományai. Az első, konkrétan a térségre vonatkozó irodalmi adata Boros Ádámtól van, aki Dabas határában 1934 júniusában rögzíti a jelenlétét a naplójában, amelyet két évvel későbbi cikkében is szerepeltet (BOROS 1936). Herbáriumi adatát nem találtam.

***Anacamptis pyramidalis* (L.) L. C. M. Rich.** – tornyos vitézvirág (tornyos sisakoskosbor)

A korábban elterjedtebb fajnak jelenleg ismert állományai Dabas határából (Vizes-nyilas), a táborfalvai gyakorlótér délkeleti részéről, valamint a Peszéri-erdő és környékéről ismertek (az utóbbi adat MÁTÉ 2001). Mindhárom helyen kisebb csoportjai képerjés kiszáradó lápréteken, láprét-sztyeppréát átmenetekben, vagy sztyeppréteken díszlenek. A térségből Kitaibel jelzi először (Ócsa, 1805 *Iter banaticum secundum*) *Orchis pyramidalis* néven (LÖKÖS 2001). Tuzson János Dabas határából, mint a „*Mocsárszemek formatója*”-nak jellegzetes tagját sorolja fel (TUZSON 1915). Boros Ádám pedig a Dabas és Sári területén található száraz rétekről említi (BOROS 1936). Herbáriumi adata 1916-tól 1958-ig Bugyi (Alsóráda), Dabas (Alsódabas, Sári), Kunpeszér (Felsőpeszér, Peszéri-erdő, Pusztapeszér), Ócsa (Turjáni rétek), Örkény, Táborfalva (Örkénytábor) és Tatarszentgyörgy (Boroviczka erdő) területéről van (gyűjtők: Bánó Lehel, Boros Ádám, Degen Árpád, Gotthárd Dénes, Hanasiewicz Oszkár, Kümmerle J. Béla,

Lengyel Géza, Palik Piroska, Péntes Antal, Rusvai Mihály, Szodfridt István, Thaisz Lajos, Tuzson János, Vajda László). A legérdekesebb lelőhelyleírás a Ruzsvai Mihály által lejegyzett „szikessedő kaszáló”.

***Ophrys insectifera* L.** – légybangó

Jelenlegi ismereteink szerint Dabason (Vizes-nyilas, Göboly-járás, Felső-esső, Esső), Kunpeszéren (Szalag-erdő és környezete), valamint Tatárszentgyörgyön (Esső) élnek kisebb vagy nagyobb létszámú állományai (Szalag-erdőre vonatkozó adat: KNPI adatbázis). A klasszikus láprét és sztyepprét közötti átmeneti gyeppek mellett a jobb állapotú és degradált kiszáradó kékperjés lápréteken, valamint pusztuló nemesnyár-telepítések területén regenerálódó kékperjésekben és homoki sztyeppréteken is előfordul. Az első irodalmi említése Boros Ádámhoz kötődik, aki 1934. május 13-án, népes társaság tagjaként – Péntes Antal, Kárpáti Zoltán, Csapody Vera, Vajda László, Hanasiewicz Oszkár és Bartha Andor társaságában – jegyzi fel Dabas, Vizes-nyilas területéről a következőképpen: „több folton, az *Iris spuria*-val is, java virágzásban, elég bőven, igen szép” (BOROS 1915–1971). Érdemes megjegyezni – kicsit az akkori viszonyokat (pl.: állománynagyság) és szemléletet is bemutató –, hogy ez a társaság aznap minimum 21 tő légybangót gyűjtött a területről. Későbbi cikkében *Ophrys muscifera* névvel ez, mint „Dabas, szárazréten, elég bőven” kerül megemlítésre (BOROS 1936). Herbáriumi adat Boros Ádámától (1934 Dabas, Vizes-nyilas), Csapody Verától (1934 Alsódabas), Gotthárd Dénestől (1976 Dabas), Kárpáti Zoltántól (1934 Alsódabas; 1934 Felsőpeszér), Papp Józseftől (1935 Felsőpeszér puszta), Tuzson Jánostól (1907 Dabas) és Vajda Lászlótól (1934 Alsódabas) van. Tuzson Jánossal kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy bár gyűjtötte a területről, de 1915-ös cikkében a pókbangóval ellentétben nem sorolja fel a dabasi területek jellemzésekor (TUZSON 1915).

***Ophrys apifera* Huds.** – méhbangó

Jelenleg egy biztos előfordulási adata van a tárgyalt térségből. A Peszéri-erdő területén 2016-ban találtak egy tövet (KNPI adatbázis). A *Magyarország védett növényei* című könyvben jelzett ócsai előfordulásról annyit sikerült kideríteni, hogy Németh Ferenc találta az 1990-es évek elején Ócsán, a Bika-réten (Raksányi Zsolt szóbeli közlése, 2018, VOJTKÓ 1999). Ennek meglétéről nem rendelkezünk információval. Herbáriumi adatát nem találtam.

***Ophrys sphegodes* Mill.** – pókbangó

A leggyakoribb bangófaj a térségben. Ismeretesebb kisebb-nagyobb állományai Alsónémediből (Nagyturján-dűlő), Ócsáról (Csiffári, Csorda-járás), Dabasról

(Vizes-nyilas, Göboly-járás, Felső-esső), Tatárszentgyörgyről (Esső), Örkény határából (Ilonamajor), a Peszéri-erdő és környezetéből (helyenként nagyobb létszámban), valamint a táborfalvai gyakorlótér déli részéről (Peszéri-erdőre vonatkozó adat: MÁTÉ 2001, KNPI adatbázis). Általában láprét és sztyepprét közötti átmeneti gyepekben, valamint jobb vízgazdálkodású homokpusztaréteken fordul elő, de kerültek elő csoportjai jó állapotú és degradált kiszáradó kékperjés láprétekről, tölgy-kőris-szil ligeterdő szegélyéből, valamint jellegtelen mezofil és száraz gyeptől is. Első irodalmi említése a térségből Tuzson Jánostól van, aki *Ophrys aranifera* néven Dabas határából jelzi az előfordulását, és egy évvel későbbi cikkében pedig, mint a „*Homokpusztai turjánok formatió nyirkos ősrétek associatiója*”-nak jellegzetes tagját említi (TUZSON 1914, 1915). Boros Ádám Dabas határából 1934 júniusában rögzíti a jelenlétét a naplójában, amelyet két évvel későbbi cikkében is *Ophrys aranifera* f. *fucifera* néven szerepeltet (BOROS 1915–1971, 1936). Herbáriumi adata Bánó Lehelnek (1947 Dunaharaszti mellett nedves réten; 1947 Felsőpeszér puszta), Boros Ádámnak (1920 Örkény, Örkénytábor; 1934 Alsódabas; 1934 Felsőpeszér), Gotthárd Dénesnek (1985 Ócsa), Thaisz Lajosnak (1907 Felső-Dabas), Tuzson Jánosnak (1907 Dabas) és Vajda Lászlónak (1934 Peszérpuszta; 1939 Peszérpuszta) van.

Ophrys oestrifera M. Bieb. – szarvas bangó

A tárgyalt térségben Alsónémedi (Ráda-puszta) és Dabas (Daruköltő-turján, Vizes-nyilas, Esső) határában találhatóak kisebb vagy nagyobb (maximum 50 töves) állományai. Emellett a Szalag-erdő területéről ismeretes pár száz töves állománya (KNPI adatbázis). Sztyeppesedő kiszáradó kékperjés láprét foltokban és degradált kékperjésben, valamint pusztuló telepített nyáras alatt regenerálódó kékperjésben díszlik. Első irodalmi említése Boros Ádámmal köthető, aki Dabas határából, élőhely-megjelölés nélkül jelzi a jelenlétét (BOROS 1936). Herbáriumi adata Baksay Leonának és Jakucs Pálnak (1952 Felsőpeszér, „*Festucetum sulcatae és Caricetum distantis határán*”), Boros Ádámnak (1937 Felsőpeszér), Jávoroka Sándornak (1935 Kunpeszér), Kárpáti Zoltánnak (1933 Felsőpeszér, *Ophrys cornuta* var. *banatica*-ként gyűjtve), Ruzsvai Mihálynak (1931 Alsó-Dabas, *Ophrys fuciflora*-ként gyűjtve – revidéálta Somlyay Lajos 2018), Tuzson Jánosnak (1931 Peszér, *Ophrys holubyana*-ként gyűjtve – revidéálta Felföldy Lajos 1995, Molnár V. Attila 2010), Vajda Lászlónak (1937 Peszérpuszta; 1937 Felsőpeszér) van.

Dokumentáltan betelepített, de említésre érdemes fajok

Osmunda regalis L. – óriás királyharaszt

Seregélyes Tibor a következőket írta róla 1980-ban a dabasi Vizes-nyilas területről: „1977 és 78-ban ültettem 2–2 üvegházban spóráról nevelt példányt n9-be, de úgy látszik, nem marad sokáig meg.” (SEREGÉLYES 1980). Pár évvel később ezt állapítja meg: „A tövek – az ültetés helyének rossz megválasztása miatt – hamar elpusztultak.” (SEREGÉLYES ÉS CSOMÓS 1978–1990).

Dryopteris cristata (L.) A. Gray – tarajos pajzsika

Ugyancsak Seregélyes Tibor az előbbi fajnál említett munkájában a következőket írta a tarajos pajzsikáról: „Valaha több populáció is élt nálunk ebből az Európa szerte igen ritka páfrányból. A hatvanas évek végére úgy tűnik, csak az uzsai maradt meg. 1975-76-ban az uzsai termőhely nagy része tönkrement, áprilisban az éppen kihajtó, pusztulásra ítélt tövek egy részét Vida Gábor elhozta. Ebből az anyagból ültettem be a láperdő égereinek lábára 47 darabot, (07, 08, 09) ahol azóta is jól megvan *Thelypteris palustris* és *Dryopteris carthusiana* társaságában, bár úgy látszik, szaporodni nem képes. [...] Dabason 1980-ban 34 példányt számoltam, de valószínű, megvan a többi is, nehéz újra megtalálni minden tövet.” Pár évvel később ezt állapítja meg: „A Dabasra beültetett példányok évekig éltek az égerek tövén. Az egyedszám fogyatkozott, újulat nem volt. Utoljára 1985-ben láttuk, 1988-ban a szisztematikus kereséskor nem került elő, valószínű, hogy kipusztult. (1990-ben ismét kerestük, hiába, kihalása biztosra vehető.)” (SEREGÉLYES ÉS S. CSOMÓS 1978–1990).

Cerasus mahaleb (L.) Mill. – sajmeggy

A 2000-es évek elejétől tudunk a jelenlétéről a térségben. Állományainak zöme mesterségesen létrehozott, intenzíven kezelt erdőállományokban (akác-os, feketefenyves stb.) található a Gyóni-erdő erdőrészeiben, valamint a táborfalvai gyakorlóteret szegélyező ugyancsak telepített erdősávban. Ezenkívül adataink szerint spontán terjeszkedésbe kezdett a térségben, és már megjelent természetes élőhelyeken is (pl.: borókás-nyáras, kiszáradó kékperjés láp-rét). Ez alapján a térségben egyértelműen, mint inváziós fajjal kell számolni a közeljövőben. Állományainak eredete egyértelműen mesterséges, az erdészet telepítette (Verő György szóbeli közlése, 2018). A felsorolásban azért szerepeltetem, hogy dokumentálva legyen a jelenlegi helyzet. Herbáriumi és irodalmi adatát nem találtam.

***Primula farinosa* L.** – lisztes kankalin

Seregélyes Tibor az 1980-as évek végén a következőket írja róla: „*Primula farinosa* – 1978-ban Tapolcáról betelepítve, kb. 50 tő. Az első évtől 3 pld. maradt fenn és él ma is bányagödör szélében az Öregturjánon.” (SEREGÉLYES 1987). Bő egy évtizeddel később S. Csomós Ágnessel végzett élőhely-térképezési munkájuk összegzésekor a növény eltűnését dokumentálták (SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1999–2000).

***Acorus calamus* L.** – orvosi kálmos

Seregélyes Tibor az 1980-as évek végén a következőket írja róla: „*Acorus calamus* – Öregturján, bányagödör, betelepítve.” (SEREGÉLYES 1987). Jelenlegi helyzetéről nincs információnk.

A tanulmányban nem részletezett, de figyelmet érdemlő további taxonok

Allium angulosum – Sári, Dabas (BOROS 1936), Ócsa, Dabas (JÁRAI-KOMLÓDI 1958), valamint herbáriumi és egyéb adatok;

Arum orientale – Peszéri-erdő (MÁTÉ 2001);

Campanula rapunculus – Kitaibel Pál 1810 (LÖKÖS 2001), Táborfalva (CSÁKY és KUN 1995, SEREGÉLYES és mtsai 2004, MÁTÉ és VIDÉKI 2004), herbáriumi adatot nem találtam;

Carex flava agg. (*Carex flava* és *Carex lepidocarpa*) – Gubacs (BORBÁS 1879), Ócsa (BOROS 1936), Ócsa, Dabas (JÁRAI-KOMLÓDI 1958), valamint herbáriumi és egyéb adatok;

Cornus mas – Sári, Kákás-erdő, Boros Ádám 1940 (SZUKÓ-LACZA és KOVÁTS 1993);

Dactylorhiza ochroleuca (*Dactylorhiza incarnata* subsp. *ochroleuca*) – Turjánvidék (MOLNÁR V. 2011);

Epipactis albensis (?) – Ócsa (KUN és RÉV 2009);

Euonymus verrucosus – Ócsa (DOBOLYI és mtsai 1984), herbáriumi adatot nem találtam;

Euphrasia stricta – Soroksár, Sarlósár (Tatárszentgyörgy) (KERNER 1874), herbáriumi adatot nem találtam;

Helianthemum nummularium – Tatárszentgyörgy (KERNER 1868, BOROS 1936);

Helictotrichon compressum – (SEREGÉLYES és mtsai 2004), herbáriumi adatot nem találtam;

Iris pumila – (SEREGÉLYES és mtsai 2004), valamint herbáriumi adat;

Lathyrus vernus – Peszéri-erdő (FRIVALDSZKY 1859);

Tilia cordata – Ócsa (DOBOLYI és mtsai 1984), herbáriumi adatot nem találtam;

Orchidea hibridek – Dabas, Ócsa (SEREGÉLYES 1987, 1988, SEREGÉLYES és S. CSOMÓS 1978–1990, MOLNÁR és mtsai 1995 stb.);

Orobanche alsatica – Dabas (Gotthárd Dénes 1976 gyűjtése), Flóraatlasz 8881.4 számú kvadrát (BARTHA és mtsai 2015);

Quercus robur × **Quercus pubescens** hibridje – Peszéri-erdő (Máté András szóbeli közlése, 2018);

Ranunculus illyricus – Soroksár (KERNER 1867), (SEREGÉLYES 1991);

Triglochin maritima – (KERNER 1877), valamint herbáriumi adatok;

Vinca minor – Ócsa (DOBOLYI és mtsai 1984), herbáriumi adatot nem találtam;

Viola pumila – Sári (BOROS 1915–1971, BOROS 1936), valamint herbáriumi adatok.

7. táblázat. A Turjánvidék északi részén előforduló vagy előfordult védett és fokozottan védett növényfajok leltára (a bizonyítottan betelepített fajok nem szerepelnek a felsorolásban)

Tudományos név	Magyar név	Védelmi státusz a 13/2001. (V.9.) KöM rendelet szerint	Aktuális adata van?
<i>Adenophora liliifolia</i>	illatos csengettyűvirág	fokozottan védett	van
<i>Colchicum arenarium</i>	homoki kikerics	fokozottan védett	van
<i>Dactylorhiza ochroleuca</i> (<i>Dactylorhiza incarnata</i> subsp. <i>ochroleuca</i>)	halvány ujjaskosbor	fokozottan védett	nincs
<i>Dianthus diutinus</i>	tartós szegfű	fokozottan védett	van
<i>Dracocephalum austriacum</i>	osztrák sárkányfű	fokozottan védett	nincs
<i>Ephedra distachya</i>	közönséges csikófark	fokozottan védett	van
<i>Epipactis bugacensis</i>	bugaci nőszófia	fokozottan védett	van
<i>Gladiolus palustris</i>	mocsári kardvirág	fokozottan védett	van
<i>Ophrys apifera</i>	méhbangó	fokozottan védett	van
<i>Ophrys insectifera</i>	légybangó	fokozottan védett	van
<i>Ophrys oestriifera</i>	szarvas bangó	fokozottan védett	van
<i>Ophrys sphegodes</i>	pókbangó	fokozottan védett	van
<i>Plantago maxima</i>	óriás útifű	fokozottan védett	van
<i>Sparganium natans</i>	lápi békabuzogány	fokozottan védett	nincs
<i>Utricularia bremii</i>	lápi rence	fokozottan védett	nincs
<i>Achillea ochroleuca</i>	homoki cickafark	védett	van
<i>Agrostemma githago</i>	vetési konkoly	védett	van
<i>Alkanna tinctoria</i>	homoki báránypirosító	védett	van
<i>Allium moschatum</i>	pézsma hagyma	védett	van
<i>Allium sphaerocephalon</i>	bunkós hagyma	védett	van
<i>Anacamptis pyramidalis</i>	tornyos vitézvirág (tornyos sisakoskosbor)	védett	van
<i>Anemone sylvestris</i>	erdei szellőrózsa	védett	van
<i>Anthericum liliago</i>	fürtös homokliliom	védett	van

Tudományos név	Magyar név	Védelmi státusz a 13/2001. (V.9.) KöM rendelet szerint	Aktuális adata van?
<i>Aster sedifolius</i>	réti őszirózsa	védett	van
<i>Astragalus asper</i>	érdes csüdfű	védett	van
<i>Astragalus exscapus</i>	szártalan csüdfű	védett	van
<i>Astragalus varius</i>	homoki csüdfű	védett	van
<i>Blackstonia acuminata</i>	kései gyíkpohár	védett	van
<i>Blysmus compressus</i>	lapos kétsoroskáká	védett	nincs
<i>Botrychium lunaria</i>	kis holdruta	védett	van
<i>Carex appropinquata</i>	rostostövű sás	védett	van
<i>Carex davalliana</i>	lápi sás	védett	van
<i>Carex paniculata</i>	bugás sás	védett	nincs
<i>Carex rostrata</i>	csőrös sás	védett	nincs
<i>Centaurea arenaria</i>	homoki imola	védett	van
<i>Centaurea scabiosa</i> subsp. <i>sadleriana</i>	budai imola	védett	van
<i>Cephalanthera damasonium</i>	fehér madársisak	védett	van
<i>Cephalanthera longifolia</i>	kardos madársisak	védett	van
<i>Cephalanthera rubra</i>	piros madársisak	védett	van
<i>Cirsium brachycephalum</i>	kisfészkü aszat	védett	van
<i>Clematis integrifolia</i>	réti iszalag	védett	van
<i>Cnidium dubium</i>	inas gyíkpohár	védett	nincs
<i>Corispermum canescens</i>	szürke poloskamag	védett	van
<i>Corispermum nitidum</i>	fényes poloskamag	védett	van
<i>Dactylorhiza incarnata</i>	húszszínű ujjaskosbor	védett	van
<i>Dactylorhiza majalis</i>	széleslevelű ujjaskosbor	védett	nincs
<i>Dianthus serotinus</i>	kései szegfű	védett	van
<i>Dianthus superbus</i>	buglyos szegfű	védett	van
<i>Dryopteris carthusiana</i>	szálkás pajzsika	védett	van
<i>Dryopteris dilatata</i>	széles pajzsika	védett	van
<i>Echinops ruthenicus</i>	kék szamárlenyer	védett	van
<i>Eleocharis quinqueflora</i>	gyérvirágú csetkáká	védett	nincs
<i>Eleocharis uniglumis</i>	egypelyvás csetkáká	védett	van
<i>Elymus elongatus</i>	magas tarackbúza	védett	van
<i>Epipactis albensis</i> (?)	elbai nőszőfű	védett	van
<i>Epipactis atrorubens</i>	vörösarna nőszőfű	védett	van
<i>Epipactis × graberii</i>	Grabner-nőszőfű	védett	nincs
<i>Epipactis helleborine</i>	széleslevelű nőszőfű	védett	van
<i>Epipactis microphylla</i>	kislevelű nőszőfű	védett	van
<i>Epipactis palustris</i>	mocsári nőszőfű	védett	van
<i>Epipactis tallosii</i>	Tallós-nőszőfű	védett	van
<i>Equisetum hyemale</i>	téli zsúrló	védett	van

Tudományos név	Magyar név	Védelmi státusz a 13/2001. (V.9.) KöM rendelet szerint	Aktuális adata van?
<i>Equisetum moorei</i>	Moore-zsúrló	védett	van
<i>Equisetum variegatum</i>	tarka zsúrló	védett	van
<i>Eriophorum angustifolium</i>	keskenylevelű gyapjúsás	védett	nincs
<i>Eriophorum latifolium</i>	széleslevelű gyapjúsás	védett	van
<i>Festuca wagneri</i>	rákosi csenkesz	védett	van
<i>Galanthus nivalis</i>	kikeleti hóvirág	védett	van
<i>Gentiana cruciata</i>	Szent László-tárnics	védett	van
<i>Gentiana pneumonanthe</i>	kornis tárnics	védett	van
<i>Gymnadenia conopsea</i>	szűnyoglábú bibircsvirág	védett	van
<i>Helichrysum arenarium</i>	homoki szalmagyopár	védett	van
<i>Helictotrichon compressum</i>	tömött zabfü	védett	van?
<i>Hippophaë rhamnoides</i>	európai homoktövis	védett	van
<i>Hippuris vulgaris</i>	közönséges vizilófark	védett	nincs
<i>Hottonia palustris</i>	mocsári békaliliom	védett	van
<i>Hypericum elegans</i>	karcsú orbáncfü	védett	van
<i>Iris arenaria</i>	homoki nőszirm	védett	van
<i>Iris pumila</i>	apró nőszirm	védett	nincs
<i>Iris sibirica</i>	szibériai nőszirm	védett	van
<i>Iris spuria</i>	fátyolos nőszirm	védett	van
<i>Iris variegata</i>	tarka nőszirm	védett	van
<i>Isatis tinctoria</i>	festő csülleng	védett	van
<i>Jurinea mollis</i>	kisfészkü hangyabogáncs	védett	van
<i>Koeleria javorkae</i>	Jávorka-fényperje	védett	van
<i>Koeleria majoriflora</i>	nagyvirágú fényperje	védett	van
<i>Lathyrus palustris</i>	mocsári lednek	védett	van
<i>Leucanthemella serotina</i>	tiszaparti késeimargitvirág	védett	nincs
<i>Leucojum aestivum</i>	nyári tőzike	védett	van
<i>Linum flavum</i>	sárga len	védett	van
<i>Linum hirsutum</i> subsp. <i>glabrescens</i>	borzas len alfaj	védett	van
<i>Listera ovata</i> (<i>Neottia ovata</i>)	tojásdad békakonty	védett	van
<i>Menyanthes trifoliata</i>	hármastevelű vidrafű	védett	nincs
<i>Muscari botryoides</i>	epergyöngyike	védett	van
<i>Neottia nidus-avis</i>	közönséges madárfészek	védett	van
<i>Nymphaea alba</i>	fehér tündérrózsa	védett	van
<i>Onosma arenaria</i>	homoki vértő	védett	van
<i>Ophioglossum vulgatum</i>	közönséges kígyónyelv	védett	van
<i>Orchis coriophora</i> (<i>Anacamptis coriophora</i>)	poloskaszagú kosbor (poloskaszagú sisakoskosbor)	védett	van

Tudományos név	Magyar név	Védelmi státusz a 13/2001. (V.9.) KöM rendelet szerint	Aktuális adata van?
<i>Orchis elegans</i> (<i>Anacamptis palustris</i> subsp. <i>elegans</i>)	pompás kosbor (pompás sisakoskosbor)	védett	nincs
<i>Orchis militaris</i>	vitézkosbor	védett	van
<i>Orchis morio</i> (<i>Anacamptis morio</i>)	agár kosbor (agár sisakoskosbor)	védett	van
<i>Orchis palustris</i> (<i>Anacamptis palustris</i> subsp. <i>palustris</i>)	mocsári kosbor (mocsári sisakoskosbor)	védett	van
<i>Orchis</i> × <i>timbalii</i>	Timbal-kosbor	védett	van
<i>Orchis ustulata</i> (<i>Neotinea ustulata</i>)	sömörös kosbor (sömörös pettyeskosbor)	védett	van
<i>Oxytropis pilosa</i>	borzas csajkavirág	védett	van
<i>Parnassia palustris</i>	mocsári tőzeglóglár	védett	nincs
<i>Pedicularis palustris</i>	posvány kakastaréj	védett	nincs
<i>Peucedanum arenarium</i>	homoki kocsord	védett	van
<i>Peucedanum palustre</i>	mocsári kocsord	védett	van
<i>Platanthera bifolia</i>	kétlevelű sarkvirág	védett	van
<i>Pseudolysimachion longifolium</i>	hosszúlevelű fürtösveronika	védett	van
<i>Pulsatilla nigricans</i>	fekete kökörcsin	védett	van
<i>Pyrola rotundifolia</i>	kereklevelű körtike	védett	van
<i>Ranunculus illyricus</i>	selymes boglárka	védett	nincs
<i>Ranunculus lingua</i>	nádi boglárka	védett	van
<i>Scabiosa canescens</i>	szürkés ördög szem	védett	van
<i>Schoenus nigricans</i>	kormos csáté	védett	van
<i>Scilla vindobonensis</i>	ligeti csillagvirág	védett	van
<i>Scorzonera humilis</i>	alacsony pozdor	védett	van
<i>Scorzonera purpurea</i>	piros pozdor	védett	van
<i>Sedum urvillei</i> subsp. <i>hillebrandtii</i>	homoki varjúháj	védett	van
<i>Senecio paludosus</i>	mocsári aggófű	védett	van
<i>Sesleria uliginosa</i>	lápi nyúlfarkfű	védett	van
<i>Silene borysthenica</i>	kisvirágú habszegfű	védett	van
<i>Silene multiflora</i>	sokvirágú habszegfű	védett	van
<i>Sium sisarum</i>	keleti békakorsó	védett	nincs
<i>Sonchus palustris</i>	mocsári csorbóka	védett	van
<i>Spiraea crenata</i>	csipkés gyöngyvessző	védett	van
<i>Sternbergia colchiciflora</i>	apró vetővirág	védett	nincs
<i>Stipa borysthenica</i>	homoki árvalányhaj	védett	van
<i>Stipa pennata</i>	pusztai árvalányhaj	védett	van
<i>Taraxacum serotinum</i>	kései pitypang	védett	van

Tudományos név	Magyar név	Védelmi státusz a 13/2001. (V.9.) KöM rendelet szerint	Aktuális adata van?
<i>Thelypteris palustris</i>	mocsári tőzegpáfrány	védett	van
<i>Tragopogon floccosus</i>	homoki bakszakáll	védett	van
<i>Triglochin palustre</i>	mocsári kígyófü	védett	nincs
<i>Urtica kioviensis</i>	kúszó csalán	védett	van
<i>Utricularia minor</i>	kis rence	védett	nincs
<i>Veratrum album</i>	fehér zászpa	védett	van
<i>Vinca herbacea</i>	pusztai meténg	védett	van
<i>Viola stagnina</i>	lápi ibolya	védett	van
<i>Vitis sylvestris</i>	ligeti szőlő	védett	nincs

ÖSSZEFOGLALÁS

A Turjánvidék és a vele több helyen is szorosan összefonódó Homokhátság növényzete a korábbi időszakokban, de még most is rendkívüli gazdagságról tanúskodik. Sok olyan növényfaj fordul vagy fordult elő, amelyek az Alföld egészét tekintve (pl.: *Asarum europaeum*, *Gentiana cruciata*, *Libanotis pyrenaica*, *Maianthemum bifolium*, *Milium effusum*, *Salvia glutinosa*), vagy országosan is ritkának mondhatók (pl.: *Adenophora liliifolia*, *Festuca wagneri*, *Koeleria javorkae*, *Ophrys insectifera*). De olyan növényritkaság is él itt (*Plantago maxima*), amelynek az előfordulása az egész Kárpát-medencében egyedülálló. Több mint 200 év florisztikai adatait szemlélve rendkívül érdekes és izgalmas kép formálódhat meg képzeletünkben arról, hogy milyen lehetne ez a táj az ember drasztikus környezet-átalakító tevékenysége nélkül. E kép formálódását segíti a még most meglévő különleges élőhelyek (lápréti, illetve sztyeppréti gyepszintű nyíresek, sztyepprétek, homoki tölgyes fragmentumok, erdőssztyepp szegélyek stb.) előfordulása a térségben.

Ez a gazdagság azonban nagy felelősséggel is társul, hiszen olyan vidékről van szó, ahol akár egy kicsinek tűnő beavatkozás (egy erdőrészlet véghasználat, egy rövid vízelvezető árok kiásása stb.) is mélyreható változást indíthat el nem csak az érintett területen, de tágabb környezetében is. Ezért olyan fontos és sürgős feladat, hogy ne a folyamatosan változó pillanatnyi érdekek alapján szülessenek döntések a térség területhasználatával kapcsolatban (erdőgazdálkodás, vízrendezés stb.), hanem hosszú távú és a szomszédos területeket is figyelembe vevő munkák kerüljenek csak elvégzésre, amelyeknek az alapja az itt található botanikai és zoológiai értékek megőrzésének az igénye.

Ezek nemcsak a mostani időkben váltak hangsúlyossá, hanem jóval korábban is szóvá tették már botanikus elődeink. Erre jó példa Dorner József 1862-ből

származó pár mondata: „*Heuffel és Sadler fellépése óta sok megváltozott. A tudomány is más lett, methodusa is egészen más. A tartományok viránya sem többé az, a mi volt 35 évvel. A haladó cultura nagy változást idézett elő, sok fajtát eltűntek, helyükbe mások léptek. A föld művelődése nálunk is nagy mértékben haladott. Tömérdek föld beszántatott; hol azelőtt 20 évvel a természet szabadon gazdálkodott, ott most az eke uralkodik és a kapa. Az élelmet a trágya nyújtja, mely tömérdek gyomot növeszt. Azonban mi sem változtatta meg oly nagyon a tartományok egész természetét, mint az erdőirtás, melynek gondatlan folytatása mellett a föld elvadul.*” (DORNER 1861–62).

Végezetül a cikk alapján is érzékelhető (pl.: rég nem látott vagy részben adathiányos fajok száma), hogy jelenlegi ismeretünk a terület florájával kapcsolatban korántsem teljes, amely remélhetőleg további körütekintő és alapos kutatásra ösztönzi majd az itt dolgozókat vagy az alkalmi kutató vendégeket is.

*

Köszönetnyilvánítás – Köszönet illeti az elmúlt évtizedekben a területen folyó felmérésekben résztvevő, a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság kötelékében dolgozó kollégákat, akik a következők voltak: Bajor Zoltán, Baranyai Zsolt, Bérces Sándor, Csóka Annamária, Debreczeni Edit, Fehér Balázs, Forgács Eszter, Garamszeginé Németh Mónika, Halász Antal, Justin István, Kazi Róbert, Mike Eszter, Mocskonyi Zsófia, Nagy István, Nagy László, Németh András, Novák Adrián, Schrett Andrea, Sipos Katalin, Staudinger István, Szelényi Balázs, Sznási Valentin, Takács András Attila, Verő György, Vrabély Panni.

Külön köszönet illeti Bérces Sándor, Nagy István és Nagy László kollégáimat az egyes fajokkal és előfordulásukkal, valamint a területek elnevezéseivel kapcsolatos információik megosztásáért.

Köszönöm Barina Zoltánnak és Papp Gábornak, valamint Ballók Zsuzsának a herbáriumi és irodalmi anyagok átnézésében és feldolgozásában nyújtott nagyon nagy segítségét.

Köszönöm a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság munkatársának, Kovács Évának is a segítségét, aki a Peszéri-erdő és környékére vonatkozó, az Igazgatóságuk birtokában lévő aktuális adatokat, valamint a Peszéri-erdő kezelési tervét a rendelkezésemre bocsátotta.

Köszönöm Máté Andrásnak és Tóth István Zsoltnak, hogy az általuk ismert adatbázist, adatokat vagy korábbi munkájuk részleteit megosztották velem.

Legvégül, de nem utolsósorban Kun Andrásnak és S. Csomós Ágnesnek tartozom köszönettel, hogy korábbi munkáikat és eredményeiket, valamint a témával kapcsolatos gondolataikat fáradhatatlanul megismertették velem, valamint Kun Andrásnak a kézirat átnézésére szánt idejét is.

A tanulmányban a következő, Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság által megbízott kutatók területre vonatkozó adatai is bemutatásra kerültek: Hahn István, Kun András, Máté András, Rév Szilvia, S. Csomós Ágnes, Seregélyes Tibor, Sziráki György, Vidéki Róbert. Emellett két szakdolgozat eredményei is szerepelnek a cikkben (SIPÓS 1997, NAGY 2001). Munkájukat ezúton is köszönjük.

IRODALOMJEGYZÉK

- BABOS, I. (1955): A Duna–Tisza közti homokhát termőhelyfeltárása. – *Erdészeti Kutatások* **2**: 3–53.
- BÁNKUTI, K. (1998–99): A Mátra Múzeum herbáriuma – a Gotthárd-gyűjtemény I. (Pteridophyta, Gymnospermatophyta, Monocotyledonopsida). – *Folia Historico Naturalia Musei Matrensis* **23**: 103–141.
- BÁNKUTI, K. (2000): A Mátra Múzeum herbáriuma – a Gotthárd-gyűjtemény II. (Dicotyledonopsida: Berberidaceae–Fabaceae). – *Folia Historico Naturalia Musei Matrensis* **24**: 77–93.
- BARTHA, D. (1999): *Vitis sylvestris* C. C. Gmel. – In: FARKAS, S. (szerk.): *Magyarország védett növényei*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 167.
- BARTHA, D., KIRÁLY, G., SCHMIDT, D. és TIBORCZ, V. (szerk.) (2015): *Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza*. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, 329 pp.
- BÉCSY, L. (1971–1972): Adatok a Peszéri-erdő madárvilágához. – *Aquila* **78–79**: 93–97.
- BÉRCES, S. (2011): Biodiverzitás monitorozása homoki élőhelyeken a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság területén. – In: VERŐ, GY. (szerk.): *Természetvédelem és kutatás a Duna–Tisza közti homokhátságon*. Rosalia 6. Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, pp. 447–471.
- BIRÓ, M. (1998): A Duna–Tisza köze vegetációja a 18. században. – Vácrátót, kézirat, térkép.
- BIRÓ, M. (2000): A Duna–Tisza köze aktuális élőhely-térképezése – In: MOLNÁR, ZS. és VAJDA, Z. (szerk.): *Duna–Tisza köze élőhely-térképezése*. Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság, Kecskemét–Vácrátót, kézirat, 27 pp.
- BIRÓ, M. és GULYÁS, GY. (1999): *A Duna–Tisza köze élőhely-térképe a 19. század végén*. – Vácrátót, kézirat, térkép.
- BIRÓ, M., HORVÁTH, F., RÉVÉSZ, A., MOLNÁR, ZS. és VAJDA, Z. (2011): Száraz homoki élőhelyek és átalakulásuk a Duna–Tisza közén a 18. századtól napjainkig. – In: VERŐ, GY. (szerk.): *Természetvédelem és kutatás a Duna–Tisza közti homokhátságon*. Rosalia 6. Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, pp. 383–421.
- BIRÓ, M., RÉVÉSZ, A., HORVÁTH, F. és MOLNÁR, ZS. (2007): Regional habitat pattern of the Duna–Tisza Interfluvium in Hungary I. The landscape structure and habitat pattern; the fen and alkali vegetation. – *Acta Botanica Hungarica*, **49**(3–4): 267–303.
- BORBÁS, V. (1871): Pest megye flórája Sadler (1840) óta és újabb adatok. – *Mathematikai és Természettudományi Közlemények* **9**: 15–55.
- BORBÁS, V. (1879): Budapestnek és környékének növényzete. – In: GERLÓCZY, GY. és DULACSKER, G. (szerk.): *Budapest és környéke természetrajzi, orvosi és közművelődési leírása*. Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomda, Budapest, pp. 117–286.
- BORBÁS, V. (1886): *A magyar homokpuszták növényvilága, (különösen a m. kir. kincstáré Temes megyében) meg a homokkötés*. – Szerzői kiadás, Budapest, 112 pp.
- BOROS, Á. (1915–1971): *Útinapló*. – Magyar Természettudományi Múzeum Növénytára, Budapest, kézirat.
- BOROS, Á. (1923): Florisztikai közlemények I. – *Botanikai Közlemények* **21**: 64–70.
- BOROS, Á. (1935): A Nagykőrösi homoki erdők növényvilága. – *Erdészeti Kísérletek* **34**: 1–24.
- BOROS, Á. (1936): A Duna–Tisza köze kőris erdői és zombékosai. – *Botanikai Közlemények* **33**: 84–97.
- BOROS, Á. (1938): Florisztikai közlemények II. – *Botanikai Közlemények* **35**: 310–320.
- BOROS, Á. (1949): Florisztikai közlemények III. – *Borbásia* **9**(3–5): 28–34.
- BOROS, Á. (1952): A Duna–Tisza köze növényföldrajza. – *Földrajzi Értesítő* **1**: 39–53.

- CSÁKY, P. és KUN, A. (1995): *A Táborfalva melletti homokpuszta és homoki tölgyes védetté nyilvánítási javaslata*. – Budapest, kézirat, 18 pp.
- CSETE, S., MAGOS, G. és MOLNÁR V., A. (2014): Mocsári kardvirág *Gladiolus palustris* Gaudin 1828. – In: HARASZTHY, L. (szerk.): *Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon*. Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár, pp. 115–117.
- CSÓKA, A. és VERŐ, Gy. (2013): Új kis holdruta (*Botrychium lunaria*) előfordulás a Kiskunságban. – *Kitaibelia* **18**: 183.
- DOBOLYI, K. (1999): *Chrysanthemum serotinum* L. – In: FARKAS, S. (szerk.): *Magyarország védett növényei*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 239.
- DOBOLYI, K., HABLY, L. és SZERDAHELYI, T. (1984): Floristical data to the Nature Preservation Area of Ócsa. – *Studia Botanica Hungarica* **17**: 55–60.
- DORNER, J. (1861–62): Pestmegye viránya összehasonlítva Alsó-Ausztria virányával. – *Pesti Ágost. Hitvall. Gymnasyum Értesítője*, pp. 1–9.
- FACSTAR, G. (1984): Az elliptikus levelű rózsza (*Rosa elliptica* Tausch) Magyarországon. – *Kertészeti Egyetem Közleményei* **46**: 162–173.
- FARKAS, S. (szerk.) (1999): *Magyarország védett növényei*. – Mezőgazda Kiadó, Budapest, 416 pp.
- FARKAS, T. (2014): Illatos csengettyűvirág *Adenophora liliifolia* (Linneus) Ledebour ex de Candolle 1830. – In: HARASZTHY, L. (szerk.): *Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon*. Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár, pp. 94–96.
- FARKAS, T. és VOJTKÓ, A. (2013): Az illatos csengettyűvirág (*Adenophora liliifolia* (L.) Ledeb. ex A. DC.) aktuális helyzete, morfológiai változatossága és élőhely választása Magyarországon. – *Botanikai Közlemények* **100**(1–2): 77–102.
- FEKETE, G., KUN, A. és MOLNÁR, Zs. (1999): Chorológiai gradiensek a Duna–Tisza közti flórában. – *Kitaibelia* **4**: 343–346.
- FENZL, E. (1856): *Sedum Hillebrandtii* Fenzl. – Ein Beitrag zur näheren Kenntniss einiger Sedum-Arten aus der Gruppe von *S. acre*. – *Verhandlungen des zoologisch-botanischen Vereins in Wien* **6**: 449–462.
- FRIVALDSZKY, I. (1859): Hazánk faunájára vonatkozó adatok és a Pusztapeszéri erdő. – *A Magyar Tudós Társaság Évkönyvei (Buda)* **9**: 19–28.
- GADÓ, Gy. P. (1999): Homoktövis – *Hippophaë rhamnoides* L. – *Tilia* **7**: 269–276.
- GOMBOCZ, E. (1945): *Diaria itinerum Pauli Kitaibelii. 1–2*. – Verlag des Ungarischen Naturwissenschaftlichen Museums, Budapest, 1083 pp.
- GUSZLEV, A. és PRISZTER, Sz. (2001): *Kitaibel Pál botanikai kutatóútjai*. – Kitaibel Pál Középiskolai Biológiai és Környezetvédelmi Tanulmányi Verseny Versenybizottsága, Mosonmagyaróvár, 32 pp.
- J. KOMLÓDI, M. (1976): Dabas. – In: SIMON, T. (szerk.): *Növényrendszertani terepgyakorlatok*. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Budapest, egyetemi jegyzet, pp. 39–44.
- JÁRAI-KOMLÓDI, M. (1958): Die Pflanzengesellschaften in dem Turjángebiet von Ócsa–Dabas (Donau–Theiss Zwischenstromgebiet). – *Acta Botanica Academiae Scientiarum Hungaricae* **4**: 63–92.
- JUHÁSZ, M. (1999): *Eriophorum angustifolium* Honckeney – In: FARKAS, S. (szerk.): *Magyarország védett növényei*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 327.
- KELLER, J. (1940): A *Veronica* L. nemzetség *Chamaedrys* sectiójának magyarországi fajai. – *Botanikai Közlemények* **37**: 121–169.
- KELLER, J. (1942): A *Veronica* L. nemzetség *Beccabunga* Griseb. sectiójának magyarországi fajai. – *Botanikai Közlemények* **39**: 137–159.

- KERÉNYI-NAGY, V. (2012): *A történelmi Magyarország területén élő őshonos, idegenhonos és kultúr-reliktum rózsák kis monográfiája* – Nyugat-magyarországi Egyetemi Kiadó, Sopron, 430 pp.
- KERNER, A. (1858): Üeber die Zsombék-moore Ungarns. – *Verhandlungen des zoologisch-botanischen Vereins zu Wien*, pp. 315–316.
- KERNER, A. (1867): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens. II., III., V., VI. – *Österreichische Botanische Zeitschrift* **17**: 175–181., 215–226., 360–364., 383–389.
- KERNER, A. (1868): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens. VII., VIII., IX., XI., XIII., XVIII. – *Österreichische Botanische Zeitschrift* **18**: 17–21., 33–39., 84–90., 146–151., 227–230., 384–389.
- KERNER, A. (1869): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens. XX., XXI., XXIII., XXVI. – *Österreichische Botanische Zeitschrift* **19**: 33–40., 85–91., 137–143., 232–236.
- KERNER, A. (1870): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens. XXX., XXXI., XXXIII., XXXIV., XXXVI., XXXVII., XXXVIII. – *Österreichische Botanische Zeitschrift* **20**: 18–21., 67–72., 136–140., 170–173., 231–238., 322–333., 353–363.
- KERNER, A. (1871): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens. XLII., XLVI., XLVII. – *Österreichische Botanische Zeitschrift* **21**: 100–102., 265–271., 300–306.
- KERNER, A. (1872): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens. XLVIII., LII., LIII. – *Österreichische Botanische Zeitschrift* **22**: 13–18., 189–193., 213–218.
- KERNER, A. (1873): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens. LVII., LVIII., LXIV. – *Österreichische Botanische Zeitschrift* **23**: 16–21., 54–60., 300–305.
- KERNER, A. (1874): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens. LXVI., LXVII., LXVIII., LXXII., LXXIV. – *Österreichische Botanische Zeitschrift* **24**: 18–24., 45–49., 85–90., 210–216., 380–385.
- KERNER, A. (1875): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens. LXXVII. – *Österreichische Botanische Zeitschrift* **25**: 194–199.
- KERNER, A. (1876): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens. LXXXIII., LXXXVI., LXXXVIII. – *Österreichische Botanische Zeitschrift* **26**: 49–54., 259–261., 363–366.
- KERNER, A. (1877): Die Vegetations-Verhältnisse des mittleren und östlichen Ungarns und angrenzenden Siebenbürgens. XCI., XCIII., XCV., XCVI. – *Österreichische Botanische Zeitschrift* **27**: 129–134., 199–204., 335–339., 374–378.
- KEVEY, B. (2017): Pótlások Magyarország edényes fajainak elterjedési atlaszához IV. – *Kitabelia* **22**(2): 358–382.
- KEVEY, B. és BARTHA, D. (2010): Ligeti szőlő – *Vitis sylvestris* GMEL. – *Tilia* **15**: 342–375.
- KIRÁLY, G. (szerk.) (2009): *Új Magyar Fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok.* – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jószaftó, 616 pp.
- KOMLÓDI, M. (1957): Florisztikai adatok az ócsa-dabasi turjánvidékről. – *Botanikai Közlemények* **47**: 81–85.
- KOVÁCS, M. (1962): *Die Moorziesen Ungarns.* – Akadémiai Kiadó, Budapest, 214 pp.

- KUN, A. (2006): A Peszéri-erdő védelemre tervezett terület növényközösségeinek leírása, védett növényfajainak előfordulása. – In: FRANK, T. (szerk.): *Peszéri-erdő (Kunpeszéri Tilos-erdő) védelemre tervezett természeti terület kezelési terve 2007–2017*. Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság, Kecskemét, kézirat, pp. 4–35.
- KUN, A. (2017): *Tölgy-köris-szil ligeterdő (Fraxino pannonicae-Ulmetum) társulás NBmR protokoll szerinti monitorozása az ócsai Nagy-erdőben*. – Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, kutatási jelentés, 5 pp.
- KUN, A. (2018): Kétféle erdőhatár – gondolatok a Turjánvidék vegetációjának történetéről, növényzeti gazdagságának okairól. – In: KORDA, M. (szerk.): *Természetvédelem és kutatás a Turjánvidék északi részén. Rosalia 10*. Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, pp. 253–270.
- KUN, A. és RÉV, SZ. (2009): *A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó program T5×5_084 Ócsa megnevezésű mintavételi kvadrátjának élőhely-térképezése és inváziós növényfajainak térképezése*. – Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, kutatási jelentés, 55 pp.
- KUN, A. és RÉV, SZ. (2018): Láp- és ligeterdők növénytársulástani felvételezése az ócsai Nagy-erdőben. – In: KORDA, M. (szerk.): *Természetvédelem és kutatás a Turjánvidék északi részén. Rosalia 10*. Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, pp. 271–278.
- LENDVAI, G. (1999): *Menyanthes trifoliata* L. – In: FARKAS, S. (szerk.): *Magyarország védett növényei*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 189.
- LESS, N. (1999a): *Gentiana cruciata* L. – In: FARKAS, S. (szerk.): *Magyarország védett növényei*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 187.
- LESS, N. (1999b): *Sesleria uliginosa* Opiz. – In: FARKAS, S. (szerk.): *Magyarország védett növényei*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 341.
- LÖKÖS, L. (szerk.) (2001): *Diaria itinerum Pauli Kitaibelii III. 1805–1817*. – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 460 pp.
- LÖKÖS, L. és RAJCSY, M. (szerk.): *The flora of the Kiskunság National Park II. Cryptogams* – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 466 pp.
- MÁTÉ, A. (2001): *A Peszéri-erdő ismert természeti értékeinek leltára*. – kézirat.
- MÁTÉ, A. és VIDÉKI, R. (2004): *A Dabas-Tatárszentgyörgyi potenciális rákosi vipera élőhely régió területét lefedő élőhelytérkép*. – Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, kézirat, 175 pp.
- MOLNÁR, A., SÜLYOK, J. és VIDÉKI, R. (1995): *Vadon élő orchideák*. – Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 160 pp.
- MOLNÁR, A., VIDÉKI, R. és SÜLYOK, J. (1997a): Adatok a lápi békabuzogány (*Sparganium minimum* Wallroth 1840) ismeretéhez – *Kitaibelia* **2**(2): 164–168.
- MOLNÁR, CS., LENGYEL, A., MOLNÁR V., A., NAGY, T., CSÁBI, M., SÜVEGES, K., LENGYEL-VASKOR, D., TÓTH, GY. és TAKÁCS, A. (2016): Pótlások Magyarország edényes fajainak elterjedési atlaszához II. – *Kitaibelia* **21**: 227–252.
- MOLNÁR V., A. (szerk.) (2011): *Magyarország orchideáinak atlasza*. – Kossuth Kiadó, Budapest, 504 pp.
- MOLNÁR, ZS., HORVÁTH, F., LITKEY, ZS. és WALKOVSKY, A. (1997b): A Duna–Tisza közti körises égerlápok története és mai állapota. – *Természetvédelmi Közlemények* **5–6**: 55–77.
- MOLNÁR, ZS. és VARGA, Z. (2006): Dunai-Alföld. – In: FEKETE, G. és VARGA, Z. (szerk.): *Magyarország tájainak növényzete és állatvilága*. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, pp. 151–195.
- NAGY, Á. (2001): *Az ócsai Öregturján felhagyott tőzgebányájának aktuális vegetációja, és a vegetáció szukcessziós változásai 1973-tól napjainkig*. – diplomamunka, ELTE

- Növényrendszertan és Ökológia Tanszék, Budapest, 136 pp.
- NAGY, L. (2005): A Mátra Múzeum herbáriuma – a Gotthárd-gyűjtemény III. (Dicotyledonopsida: Fabaceae–Euphorbiaceae). – *Folia Historico Naturalia Musei Matrensis* **29**: 33–41.
- NAGY, L. (2006): A Mátra Múzeum herbáriuma – a Gotthárd-gyűjtemény IV. (Lythraceae–Polygonaceae). – *Folia Historico Naturalia Musei Matrensis* **30**: 91–141.
- NAGY, L. (2007): A Mátra Múzeum herbáriuma – a Gotthárd-gyűjtemény V. Asteraceae I. – *Folia Historico Naturalia Musei Matrensis* **31**: 5–9.
- SADLER, J. (1840): *Flora Comitatus Pesthiensis. Ed. 2.* – Kilian et Comp., Pesthini, 499 pp.
- S. CSOMÓS, Á. és SEREGÉLYES, T. (2007): A Duna–Tisza közti Turjánvidék növényvilága. – In: HALPERN, B. (szerk.): *A rákosi vipera védelme. Rosalia 3.* Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, pp. 69–94.
- SEREGÉLYES, T. (1980): *A Dabasi Turjános és környéke – Természetvédelmi Terület. Védendő értékek, helyzetük – tapasztalatok és tennivalók.* – ELTE, Budapest, kézirat, 26 pp.
- SEREGÉLYES, T. (szerk.) (1987): *Az Ócsai Tájvédelmi Körzet Természetvédelmi Fenntartási és Fejlesztési Terve.* – Környezetvédelmi Intézet, Budapest, kézirat.
- SEREGÉLYES, T. (szerk.) (1988): *A Dabasi Turjános Természetvédelmi Terület Természetvédelmi Fenntartási és Fejlesztési Terve.* – Környezetvédelmi Intézet, Budapest, kézirat.
- SEREGÉLYES, T. (1991): *Természetvédelmi célú botanikai feltárás Dabas (Gyón) – Örkény – Tatárszentgyörgy határában. Részjelentés.* – Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, kézirat, 17 pp.
- SEREGÉLYES, T. (1992): *Szaktelemény az Ócsai Tájvédelmi Körzet szomszédságában tervezett kavicsbányáról.* – Velence, kézirat, 2 pp.
- SEREGÉLYES, T. (1999): *Botrychium lunaria* (L.) Sw. in Schrad. – In: FARKAS, S. (szerk.): *Magyarország védett növényei.* Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 187.
- SEREGÉLYES, T. és S. CSOMÓS, Á. (1978–1990): *Természetvédelmi célú botanikai feltáró kutatások a Dabasi Turjános TT területén.* – KVM, Budapest, kézirat, 119 pp.
- SEREGÉLYES, T. és S. CSOMÓS, Á. (1997): *A Dabasi Turjános Természetvédelmi Terület Kezelési Terve.* – Velence, kézirat, 56 pp.
- SEREGÉLYES, T. és S. CSOMÓS, Á. (1999–2000): *Ócsa és környéke élőhely-térképezése. 5×5 km-es kvadrát.* – Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, kutatási jelentés, 37 pp.
- SEREGÉLYES, T., S. CSOMÓS, Á., HAHN, I. és MERKL, O. (2004): *A Táborfalvai Lő- és Gyakorlótér Természetvédelmi Kezelési Terve.* – Honvédelmi Minisztérium Infrastrukturális Főosztály, Budapest, kézirat, 152 pp.
- SIKLÓSI, E. (1984): The flora of the pits in the Nature Preservation Area of Ócsa. – *Studia Botanica Hungarica* **17**: 41–54.
- SIMON, T. (2000): *A magyarországi edényes flóra határozója. 4. átdolgozott kiadás.* – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 846 pp.
- SIPOS, K. (1997): *Az Ócsai TK délkeleti részének vegetációtérképezése.* – diplomamunka, ELTE Növényrendszertan és Ökológia Tanszék, Budapest.
- SOÓ, R. (1964–1980): *A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve. I–VI.* – Akadémiai Kiadó, Budapest.
- SOÓ, R. és KÁRPÁTI, Z. (1968): *Növényhatározó II. harasztok–virágos növények.* – Tankönyvkiadó, Budapest, 846 pp.
- SZERDAHELYI, T. (1999): Pteridophyta flora research in the Kiskunság National Park in 1976–80. – In: LÖKÖS, L. és RAJCSY, M. (szerk.): *The flora of the Kiskunság National Park II. Cryptogams.* Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, pp. 415–424.
- SZOLLÁT, Gy. (1999): *Koeleria javorkae* Ujh. – In: FARKAS, S. (szerk.): *Magyarország védett*

- növényei. Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 341.
- SZUJKÓ-LACZA, J. és KOVÁTS, D. (szerk.) (1993): *The flora of the Kiskunság National Park I. The flowering plants.* – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 468 pp.
- TATÁR, M. (1938): A pannóniai flóra endémikus fajai. – *Acta Geobotanica Hungarica* **2**: 63–127.
- TÖLGYESI, I. (1979): A nemzeti park növényvilágának mai képe. – In: TÓTH, K. (szerk.): *Nemzeti park a Kiskunságban.* Natura, Budapest, pp. 179–224.
- TUZSON, J. (1914): A Magyar Alföld növényformációi. – *Botanikai Közlemények.* **13**: 51–57.
- TUZSON, J. (1915): A Magyar Alföld növényföldrajzi tagolódása. – *Mathematikai és Természettudományi Értesítő.* **33**: 143–220.
- ÚJHELYI, J. (1961): Area specierum generis *Koeleria* Pers. in Hungaria. – *Fragmenta botanica Musei historico-naturalis Hungarici* **1**: 37–48.
- ÚJHELYI, J. (1965): Data to the Sectio Bulbosae and Sectio Caespitosae of the genus *Koeleria*. V. – *Annales historico-naturales Musei nationalis Hungarici* **57**: 179–127.
- VIDÉKI, R. (1993): *A kunpeszéri Szalag-erdő és láprétjei (védetté nyilvánítási javaslat).* – KTM Természetvédelmi Hivatal, Budapest, kézirat.
- VIDÉKI, R. (1997): *Újabb, védetté nyilvánításra alkalmas területek a Turjánvidék térségében (természetvédelmi célú botanikai állapotfelmérés).* – Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, kutatási jelentés, 27 pp.
- VIDÉKI, R. és MÁTÉ, A. (2003): Az óriás útifű (*Plantago maxima* Juss.) Magyarországon. – *Flora Pannonica* **1**(1): 94–107.
- VIDÉKI, R. és MÁTÉ, A. (szerk.) (2006): *Mocsári kardvirág (Gladiolus palustris).* KvVM Természetvédelmi Hivatal Fajmegőrzési Tervek. – KvVM Természetvédelmi Hivatal, Budapest, 26 pp.
- VIDÉKI, R. és MÁTÉ, A. (2011): A tartós szegfű (*Dianthus diutinus*) archív adatainak feldolgozása. – In: VERŐ, GY. (szerk.): *Természetvédelem és kutatás a Duna–Tisza közti homokhátságon.* Rosalia 6. Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, pp. 241–268.
- VOJTKÓ, A. (1999): *Ophrys apifera* Huds. – In: FARKAS, S. (szerk.): *Magyarország védett növényei.* Mezőgazda Kiadó, Budapest, p. 305.
- ZÓLYOMI, B. (1958): Budapest és környékének természetes növénytakarója. – In: PÉCSI, M. (szerk.): *Budapest természeti képe.* Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 509–642.

PLANT SPECIES WITH PHYTOGEOGRAPHICAL IMPORTANCE OF THE NORTHERN PART OF TURJÁNVIDÉK

Péter CSÁKY

¹*Duna–Ipoly National Park Directorate,
H-1121 Budapest, Költő utca 21, Hungary. E-mail: csakyp@dinpi.hu*

The area called “Turjánvidék” is a part of the Great Hungarian Plain between the Danube and Tisza River. Former riverbeds, terraces formed by the Danube, sand dunes built by wind from alluvial sediments, and small pools are the components of this colourful landscape. Many different vegetation types were formed on the various landscape elements, situated in a mosaic pattern. The region’s valuable habitats are formed of the zonal forest steppe vegetation in the Great Hungarian Plain: oak forests, poplar and juniper forest on deeper sites, and sandy grasslands and steppe meadows on elevations. Azonal habitats formed on deeper areas affected by water are not less valuable. Alder marsh forests and willow formed bushes in former river beds, on higher elevations sedge and tussock vegetation or drying marsh meadows can be found. The “turján”, an area difficult to approach when water is abundant, is composed of the mosaics of these vegetation types.

Recent picture of this area was greatly shaped by human activities (e.g. water drainage, ploughing, grazing, mowing, forest management, introduction of invasive species, etc.). The water drainage, the arid years and regional groundwater level decline of the last decades caused serious aridification of both wet and dry vegetation leading to changes in the species composition. In order to protect the remaining valuable natural assets, protected areas had been formed (Dabas Turjános Nature Conservation Area, Ócsa Landscape Protection Area) and later the “Turjánvidék” became a part of the Natura 2000 network as well.

The diversity of habitats accommodates a surprisingly rich flora. Species of wet meadows and forests or of sandy grasslands and dry forests are both with significant importance in this region. Endemic and subendemic species can be found in wet (e.g. *Cirsium brachycephalum*, *Koeleria javorkae*) or dry (e.g. *Colchicum arenarium*, *Iris arenaria*, *Linum hirsutum* subsp. *glabrescens*, *Sedum urvillei* subsp. *hillebrandtii*) habitats as well, but in the latter habitats there are more of them. It is also important to mention the past or present occurrence of the so called relict species (e.g. *Plantago maxima*, *Sparganium minimum*, *Urtica kioviensis*) or species that are abundant in the mountains, but rare in the Great Hungarian Plain (e.g. *Asarum europaeum*, *Galeobdolon luteum*, *Gentiana cruciata*, *Libanotis pyrenaica*).

In this paper more than two hundred species with phytogeographical importance are presented in details (e.g. past and present status, habitats, and locations).

Key words: alder marsh forests, aridification, marsh meadows, steppe meadows, Turjánvidék